

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

İNSAN TİCARETİ SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cavidan YEMEZ

**TRABZON
HAZİRAN 2019**

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

İNSAN TİCARETİ SUÇU

Cavidan YEMEZ

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek Lisans Unvanı
Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

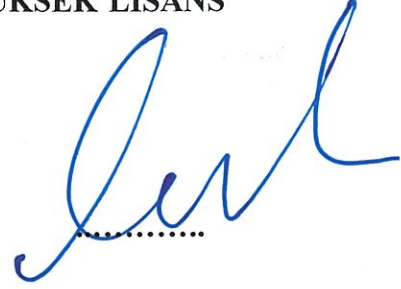
**Tezin Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Soner DEMİRTAŞ**

**TRABZON
Haziran, 2019**

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Kamu Hukuku Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 21 / 06 / 2019

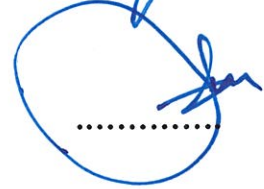
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Soner DEMİRTAŞ

Üye : Prof. Dr. Ayşe NUHOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ercan SARICAOĞLU

Onay

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Bülent GÜVEN
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Cavidan YEMEZ

21 / 06 / 2019

ÖN SÖZ

Bu çalışma ile amaçlanan, asırlar boyu tarih sahnesinde bir şekilde var olan, varlığının başlangıç noktasının ise kölelik olduğu insan ticareti kavramını her yönüyle incelemek, özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve taraf olan uluslararası protokoller çerçevesinde ele almaktır. Bu çalışma Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlık ve yazma sürecinde, desteğini esirgemeyen, yenilikçi görüşleri, eleştiren ve eleştiriye açık tarzı ve tez yazım sürecime kaynak sağlama ve içeriği şekillendirme konusunda engin bilgileriyle ışık tutan, Ceza Hukuku alanında genç hukukçulara yön veren çok değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Soner DEMİRTAŞ Hocama, beni her konuda cesaretlendiren, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Haziran, 2019
Cavidan YEMEZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI.....	4-41
1.1. Genel Olarak	4
1.2. Tanım	4
1.3. Tarihsel Süreç (Kölelik)	9
1.3.1. Genel Olarak	9
1.3.2. Kölelik ve İnsan Ticaretinin Tarihçesi	11
1.3.2.1. İlk Çağ'da Kölelik	11
1.3.2.1.1. Mezopotamya Uygarlıklarında Kölelik	12
1.3.2.1.2. Antik Çağ'da Kölelik	16
1.3.2.1.3. Eski Türk Uygarlıklarında Kölelik	18
1.3.2.2. Orta çağ ve On beşinci Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Kölelik	19
1.3.2.3. On beşinci Yüzyıldan On dokuzuncu Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Kölelik	22
1.3.2.3.1. Denizaşırı Sömürgelere Afrika'dan Köle Ticareti (Atlantik Köle Ticareti)	22
1.3.2.3.2. Batıda Köle Ticaretinin Sonlandırılmasına İlişkin Gelişmeler.....	23
1.3.2.4. Türk ve İslam Hukukunda Kölelik	24
1.4. İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Mevzuatta Yer Alan Düzenlemeler	26
1.4.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	26
1.4.2. 1982 Anayasası	26
1.4.3. Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında 4817 Sayılı Kanun	27
1.4.4. 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	28
1.4.5. Pasaport Kanunu	29
1.4.6. İnsan Ticareti Mağdurlarıyla İlgili İçişleri Bakanlığı Genelgeleri.....	30

1.5. İnsan Ticareti Suçunu Yasaklayan Uluslararası Düzenlemeler	31
1.5.1. Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesine İlişkin Uluslararası Düzenlemeler	31
1.5.2. Cebri Çalıştırmaya ve İşgücü Sömürüsüne İlişkin Uluslararası Düzenlemeler	38

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK CEZA HUKUKU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU	42-91
2.1. Genel Olarak	42
2.2. 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu Dönemi	43
2.2.1. Genel Olarak	43
2.2.2. 4771 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik ve Öncesi (09 Ağustos 2002 Tarihine Kadar Olan Dönem)	46
2.3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu	47
2.3.1. Genel Olarak	47
2.3.2. Suçla Korunan Hukuki Değer	48
2.3.3. Suçun Maddi Unsurları	50
2.3.3.1. Eylem	51
2.3.3.1.1. Araç Fiiller	52
2.3.3.1.1.1. Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet	52
2.3.3.1.1.2. Nüfuzu Kötüye Kullanmak	55
2.3.3.1.1.3. Kandırmak	57
2.3.3.1.1.4. Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak.....	58
2.3.3.1.1.5. Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak	60
2.3.3.1.2. Amaç Fiiller.....	62
2.3.3.1.2.1. Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına Çıkarmak	63
2.3.3.1.2.2. Tedarik Etmek.....	64
2.3.3.1.2.3. Kaçırarak.....	65
2.3.3.1.2.4. Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek.....	67
2.3.3.1.2.5. Sevk Etmek	68
2.3.3.1.2.6. Barındırmak	68
2.3.3.2. Fail	69
2.3.3.3. Mağdur.....	70
2.3.4. Suçun Manevi Unsuru.....	74
2.3.4.1. Genel Olarak.....	74
2.3.4.2. Zorla Çalıştırmak, Hizmet Ettirmek	76
2.3.4.3. Fuhuş Yaptırmak	77
2.3.4.4. Esarete Tabi Kılmak	78
2.3.4.5. Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak.....	79

2.3.5. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	82
2.3.6. Teşebbüs	85
2.3.7. Suçluların Çokluğu (Suça İştirak)	87
2.3.8. Suçların Çokluğu (İçtima)	88
2.3.9. Yaptırım ve Kovuşturma	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TÜRK CEZA KANUNU'NDA YER ALAN BENZER SUÇ TİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI	92-103
3.1. Benzer Suç Tipleriyle Karşılaştırma	92
3.1.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçu	92
3.1.2. Fuhuş Suçu	96
3.1.3. Organ ve Doku Ticareti Suçu	98
3.1.4. Eziyet Suçu	99
3.1.5. Cinsel Saldırı ve Çocuğun Cinsel İstismarı Suçları	99
3.1.6. Tehdit ve Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçları	99
3.1.7. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu.....	100
3.1.8. Müstehcenlik Suçu.....	101
3.1.9. Kasten Yaralama Suçu.....	101
3.1.10. Dilencilik Suçu.....	102
3.1.11. Rüşvet Suçu	102
3.1.12. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu	103
SONUÇ VE ÖNERİLER	104
YARARLANILAN KAYNAKLAR	106
ÖZGEÇMİŞ	116

ÖZET

İnsan Ticareti Suçu

Bu çalışma ile İnsan ticareti, kavramsal ve suç tipi olarak ayrıntılarıyla incelenmiş ve değerlendirilmeler yapılmıştır.

Çalışmada takip edilen sistematik ile öncelikle insan ticaretinin tanımlama ve kavramsal değerlendirmesi yapılmıştır. Akabinde insan ticaretinin ilk varoluş şekli olan kölelik kurumunun İlk çağdan günümüze değin nasıl bir aşama ve boyut değiştirdiği gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın devamında iç hukukumuzda insan ticaretiyle mücadele anlamında yapılan yasal düzenlemelerle birlikte yine mücadele noktasında taraf olunan uluslararası arası sözleşmelere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde bir suç tipi olarak insan ticareti eylemi, eski ve yeni kanun arasından kıyaslama yapılarak, tüm yönleriyle ele alınıp ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Tezin son kısmı olan üçüncü bölümünde ise insanlığa karşı işlenen suçlar arasından en vahimi olan insan ticareti suçunun benzer suçlarla karşılaştırması yapıp, farklı olduğu noktalar üzerinde durulmuştur. Tez, tüm çalışma boyunca anlatılan insan ticareti suçu hakkında yapılan çıkarımlar ve öneriler ile sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kölelik, insan ticareti, fuhuş, sınır aşan suçlar, göçmen kaçakçılığı

ABSTRACT

The Crime of Human Trafficking

This study deals with human trafficking as a concept and type of crime in detail. In the study, identification, explanation and conceptual evaluation of human trafficking has been provided in a systematic way. Subsequently, the way the slavery institution, which is regarded as the first form of human trafficking, has changed from the past to the present has been revealed. In the continuation of the study, the international regulations related to the fight against human trafficking in our domestic law has been included together with the international agreements that are party to the struggle point. In the second part of the study, which constitutes the body of the research, the action of human trafficking as a type of crime has been analysed in a very broad way by comparing with all aspects of old and new law. In the third part, which is the last part of the thesis, the crime of human trafficking, which is the gravest crime against humanity, is compared with the similar crimes and the different points are emphasized. The study has been completed with the inferences and recommendations on human trafficking.

Keywords: Slavery, human trafficking, prostitution, migrant smuggling, transnational crimes

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
ATD	: Adli Tıp Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CETAD	: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
IKGV	: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organisation)
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İÜHFM:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KDV	: Kadın Dayanışma Vakfı
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
Md.	: Madde
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
MÜFD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
No.	: Numara
parag.	: Paragraf
PBD	: Polis Bilimleri Dergisi

PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜHİS	:Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası
UK	: United Kingdom
Vd.	: ve devamı
vd.	: ve diđerleri

GİRİŞ

İnsan ticareti suçu, bireyin istismar edildiği, mal veya meta muamelesi gördüğü, bir eşya gibi ona maddi bir değer biçildiği, modern kölelik olarak da isimlendirebileceğimiz uluslararası hukukta ve iç hukukta yer edinen bir suç tipidir. Kişiyi sahip olması gereken temel hak ve hürriyetlerden mahrum bırakan insan ticareti eylemleri, insan tacirleri tarafından iradesi ifsat edilen, baskı ve zorlama gibi araç fiillerle maddi ve manevi varlığı yok sayılan ve ilk çağlardan günümüze değin boyut ve şekil değiştirip var olmaya devam eden bir olgudur.

İlk çağdan itibaren kendini kölelik kurumu ile gösteren insan ticareti suçu, 19. yüzyıla değin pek çok devlet ve hukuk sistemi tarafından tanınıp, desteklenmekteydi. Ancak insan hakları noktasında yaşanan gelişmeler, ırk, dil, din, cinsiyet gibi konularda ayrımcılık karşıtı bilinçlenmeler, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların bu konuda göstermiş olduğu gayretler ile kölelik ve diğer insan ticareti formları, devletlerin bu duruma önlemler aldığı bir kurum halini almıştır.

İnsan ticaretiyle mücadele noktasında yapılan uluslararası çalışmalar hem geleneksel sömürü şekli olan kölelik kurumuyla hem bu eylemin modern hali ile mücadele etmektedir. Bu çalışmalar arasında insan ticareti eyleminin sınırlarıyla tanımının yapıldığı ve bu konudaki belirsizliğin bir nebze de olsa giderildiği sözleşme ise Palermo Protokolü'dür. Bu protokol ile taraf olan devletlere, insan ticareti suç tipinin hukuk sistemlerince tanıma ve iç hukuklarında bu konuda bir düzenleme yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

İnsan ticareti suçu, ilk kez 3 Ağustos 2002 tarihinde çıkarılan 4771 sayılı kanunla hukukumuza dahil edilmiş ve 765 sayılı TCK'da 201b maddesi ile yer bulmuştur. Bu kanunun yürürlükten kaldırılmasının ardından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 80. maddesinde, insan ticaretiyle ilgili eski kanun hükmüne ekleme ve değişiklikler yapılarak yeniden yer verilmiştir. Bu suç ise iradeleri ifsat edilip, zorla çalıştırmak, fuhuş yaptırmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak, esarete tabi kılmak gibi maksatlarla kişilerin tedarik edilmesi, nakledilmesi, barındırılması, ülkeye sokulması veya ülkeden çıkarılması, sevk edilmesi, kaçırılması ancak tüm bu eylemleri şiddet, baskı, cebir gibi araç fiillerle yapılması şeklindedir. Kimi zaman ise araç fiillere dahi ihtiyaç duyulmadan, örneğin kişinin 18 yaşından küçük bir kimseyi fail ya da faillerin bu sürece dahil etmesi de insan ticareti suçunu oluşturacaktır. Bu suç tipinde, suça konu olan kimseleri büyük oranda kadın ve çocuklar oluşturmakta ve bu kimseler istismar edilmekte, insan onuruyla bağdaşmayan eylemlere maruz bırakılmaktadırlar.

Özellikle son dönemde bu suça konu olan kimselerin, failer tarafından rızalarının elde edilmesi noktasında eğitimsizlik, çaresizlik, yoksulluk, yoksunluk ve daha iyi bir yaşam umudu etkili olmaktadır. Tüm bu sebeplerle mağdurlar, failer tarafından insan onuru ve haysiyetini yok sayan eylemlere maruz bırakılmakta ve bu konuda bireysel olarak bir kurtuluş yolu bulamamaktadır.

İnsan ticareti suçunun, iç hukukta yer edinmesi ve yaptırıma bağlanması insan hakları konusunda önemli bir gelişmedir. Ancak suç tipinin tanımının her yönüyle ve ayrıntılarıyla yapılamaması ve benzer suçlarla karıştırılması, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir eksikliklerdir. Özellikle fuhuşa sürüklemek için yaptırılan insan ticareti suçunun, fuhuş suçu veya genel hatlarıyla benzeyen ve bahsi geçen suç gibi sınıraşan niteliği olan göçmen kaçakçılığı suçuyla karıştırılması söz konusu olmaktadır. Bu sömürü eylemlerinin mukayesesinin yapılması, kapsam, içerik ve sınırlarının belirlenmesi noktasında doktrinde de farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bu suçların tanımının doğru ve yerinde yapılması, bu suçlarla mücadele anlamında atılan önemli adımlardan ilki olacaktır.

En sık işlenen insan ticareti suçu şekli, mağdurların fuhuşa sürüklendiği istismar tipidir. Cinsel yönden sömürü amacı taşıyan bu türde, mağdur ya da mağdurların iradeleri araç fiillerle ifsat edilmekte yahut rızaları varmış gibi davranılmakta, istismar ise bu kimselerin önce pornografik içeriklerde kullanılması ile başlayıp daha sonra artarak devam etmektedir.

Daha önce de değindiğimiz gibi insan ticareti fiilinin tanımı noktasında birlik sağlanamamış olsa da devletler, bu suçla mücadele konusunda ciddi çabalar göstermektedirler. Küresel bir boyutu olan insan ticareti ile mücadelede olması gereken ise uluslararası iş birliğinin sağlanmasıdır. Bugün insan ticareti suçunda da uyuşturucu ve silah kaçakçılığı suçlarında olduğu gibi büyük bir piyasanın oluştuğu ve ciddi paraların döndüğü görülmektedir. Ayrıca insan ticareti suçu, bu suçlar gibi organize işleme vasfına da haizdir. Böyle küresel bir mahiyeti olan bir suçla da ancak uluslararası işbirliğinin sağlanması ile yerinde bir mücadele yapılabilecektir.

İnsan ticareti suçu, vurguladığımız gibi Palermo Protokolü ile iç hukukta yer edinmiştir. Ancak Palermo Protokol'ünde, göçmen kaçakçılığı suçunda olduğu gibi sınıraşan vasfının üzerinde durulan insan ticareti suçu, aslında ülke sınırları içerisinde de işlenebilmektedir. İnsan ticareti suçu işlenirken suça konu olan kimseler bu suça özellikle güvendikleri kimseler tarafından dahil edilmekte, mağdur kimseler daha sonra bu amaçlarla başka ülkelere götürülmekte, sevk, nakil ya da kaçırılma eylemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ancak gerek göçmen kaçakçılığı gerekse de fuhuş suçunun, hangi suç tipi olursa olsun insan ticareti ile ayrımının yapılması bu suçla mücadele noktasında büyük önem arz etmektedir.

Türkiye, insan ticareti suçu için gerek jeopolitik konumu itibariyle gerek de içinde bulunduğu sosyal, ekonomik vb. koşullardan ötürü insan tacirleri için hem hedef hem de ideal ülke konumundadır. Özellikle kadın ve çocuk istismarının ciddi seviyelerde yaşandığı bu dönemde hem hedef ülke olması hem de bu suçun yoğun bir şekilde işlenmesinden ötürü Türkiye bu suçla mücadele için gerekli ve yeterli tedbirleri almayı kendine görev bilmiştir. Türkiye, bu mücadelede iyileştirmeler sağlamak için öncelikle taraf olduğu sözleşmelerde kendine düşen yükümlülükleri yerine getirmiş, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler nezdinde bu suçla mücadele kapsamında yapılan çalışmalara katılmış daha sonra iç hukukunda bu eyleme suç olarak yer vermiş ve eylemi müeyyidelendirmiştir. Ayrıca tüm bunların yanı sıra bu suçla mücadele kapsamında hem failleri caydırma noktasında hem de mağdurları koruma ve onlara gerekli maddi ve manevi desteği sağlama hususunda da önemli adımları atmaktadır.

İnsan ticareti suçunun yukarıda yer verdiğimiz göçmen kaçakçılığı ya da fuhuş suçu gibi benzer suçlarla ayırımın iyi yapılması ve faillerin doğru suçtan yargılanıp cezalandırılması hem bu suçtan caydırıcılık hususunda hem de mağdurlara, failleri yetkili mercilere bildirme hususunda teşvik etkisi oluşturacaktır. Aksi takdirde insan ticareti suçunun diğer suçlardan ayırımı yapılamazsa, suça konu olan kimsenin suçun mağduru değil de faili gibi muamele görmesine engel olunamayacaktır. Örneğin, insan ticareti suçunun fuhuş suçu ile ayırımının iyi yapılamaması durumunda mağdur ya da mağdurlar fail gibi görünecek, yabancı uyruklu ise yasa dışı olarak ülkede bulunduğu için veya yabancı uyruklu olmasa dahi fuhuş suçuna karıştığı için kanunda öngörülen idari ve cezai müeyyidelerle karşı karşıya kalacaktır. Bu durum ise mağdur ya da mağdurların failere karşı devletle iş birliği yapmasını zorlaştıracak, mağduru faile karşı zayıf ve çaresiz bırakacak, korkan mağdur ise yetkili makamlara başvurmaktan sakınacak ve yaşayacağı istismar artarak devam edecektir.

Bu çalışmada tüm bu anlatılanlar ışığında insan onurunu yok sayan, bireye mal veya meta muamelesi yapan insan ticareti suçundan bahsedilmiş ve bu suç için değerlendirme ve analizler yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde geleneksel insan ticareti modeli olan kölelik kavramı, tarihçesi, ilk-orta çağ, 15. yüzyıl, Atlantik köle ticareti ve İslam ve Osmanlı Hukuku'nda kölelik ile kölelikle ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiştir. İkinci bölümde insan ticareti suç tipinin incelenmesi, 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK kıyaslaması yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise insan ticareti suçu ve benzer özellikleri bulunan diğer suçlarla karşılaştırmalara yer verilmiş, sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI

1.1. Genel Olarak

İnsan ticareti kavramının tanımını yapmadan evvel ticaret kavramına değinmek gerekir. Ticaret, Türk Dil Kurumu tarafından, “ürün, mal vb. alım satım ya da kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği” olarak tanımlanmıştır.¹ İnsan ticareti suçunda, eylemin konusunu ise insan oluşturmaktadır. Yani ticareti yapılan aslında insandır. İnsan burada, ‘mal’ veya ‘meta’ muamelesi görmekte ve diğer mallar gibi alınıp, satılmakta yani ona maddi bir değer biçilmektedir. Buradan yola çıkıldığında, insan ticareti kavramı insanı insan yapan temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakarak, doğası gereği eşit olması gerekirken aksine büyük eşitsizlik ve adaletsizliğe maruz bırakarak, yozlaştırarak, suiistimal ederek ve tüm bunları küresel boyutta meydana getirerek modern köleliği oluşturan, hukuka aykırı bir eylemdir.² Bununla birlikte insan ticareti, bireyin sömürüldüğü, nesne haline getirildiği çağdışı bir fiildir.³

1.2. Tanım

Koca’ya göre ise bu suçun, *insan yağması veya sömürüsü* olarak isimlendirilmesi suçun anlaşılması ve ciddiyetinin fark edilmesi açısından daha doğru olacaktır. Zira bu suç tipinde yukarıda tanımını verdiğimiz ticaret kavramının aksine, eylemin maddi menfaat sağlamak için yapılabileceğine yer verilmemiştir.⁴ Her ne kadar fail bu eylemden bir menfaat elde edeceğini bilerek hareket etse de bu eylemin suç telakki edilmesinin asıl sebebi, insanın alçaltılması, insan onurunun ve şahsiyetinin yok sayılıp, göz ardı edilmesi ve onun adeta meta gibi yağmanın konusu haline getirilmesidir.⁵ Yenidünya ise bu eylemin *ticaret* olarak isimlendirilmesinin daha yerinde olacağı kanaatindedir. Çünkü insan ticaretinde birey, bir eşya gibi alınıp satılmakta, tedarik edilmekte, bir yerden bir yere sevk edilmekte, nakledilmekte veya tutulmaktadır.⁶

¹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c817546003616.92677555, (16.03.2019).

² Olgun Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, (67), 1(5), 2003, s.201.

³ Ahmet Caner Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK m.80)**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s.1.

⁴ Mahmut Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m.201b)” **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 52 (2), 2003, s.142.

⁵ Koca, a.g.e. s.142.

⁶ Yenidünya, a.g.e., s.6.

İnsan ticareti suçunun, işleniş şekillerine ve araç fiillerine bakılırsa, bu eylemin insan onurunun yok sayılması ve ona bir eşya muamelesi yapılması hasebiyle insan ticareti olarak anılması kanaatimizde de daha yerindedir. Ayrıca insan sömürüsü ifadesi pek çok suç tipinde birey sömürülüp, istismar edildiği için karışıklığa ve belirsizliğe yol açacağından bu eylemin vahametininin göz ardı edilmesine sebebiyet verebilir.⁷

İnsan ticaretinde, bir eşya gibi alınıp satılan ve istismar edilen bireyler çoğunlukla fakirlik, eğitimsizlik, çaresizlik veya şiddet, korku gibi gerekçelerle bu eyleme ve yasa dışı anlaşmalara konu olmaktadır.⁸ İnsan ticareti suçu, günümüz itibariyle farklı görünüş şekilleri kazanmıştır. Tarihte insan ticareti namına en sık karşılaşılan durum kölelik ve benzeri uygulamalarken, günümüzde bu durumun mahiyeti değişerek, modern kölelik olarak varlığını sürdürmüştür. Yakın bir zamana değin, kabul edilen dinlerde ve hukuk sistemlerinde kölelik var olmuş ve benimsenmiştir. Ancak son yüzyılda kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar, devletlerin hukuk sistemleri ve taraf oldukları anlaşmalarla yasa dışı hale getirilen bir müessese olmuştur. Dolayısıyla eski zamanların kölelik anlayışı, bugün yeni bir formda, modern kölelik kavramı ile tanımlayabileceğimiz bir hale bürünerek karşımıza çıkmakta ve hukuk sistemleri tarafından tanınmayan yasa dışı bir uygulama olarak varlığını sürdürmektedir.⁹

Genel itibariyle insan ticareti suçu, ulusal mevzuat ve uluslararası belgelerden de anlaşılacağı üzere bireyin, bir kimse tarafından zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak vb. amaçlarla işlenmektedir. İnsan ticareti suçunun yasada verilen tanımı doğrultusunda değerlendirdiğimizde, bireyin belli sebepler doğrultusunda istismar edildiği anlaşılmaktadır.

İnsan ticareti suçu, yukarıda saydığımız başlıklar arasında en çok fuhuşla ilişkilendirilmekte ve bu suça konu olan kimseler en çok fuhuş yaptırmak amacıyla istismar edilmektedir. Suçun bu kısmında fuhuşa izin veren ülkelere mağdurlar bu amaçla getirilirken, yasak olan yerlere fuhuş endüstrisi olan ülkelere bu amaçla kadın ve çocuklar temin edilmektedir.¹⁰ Özellikle 1990'lı yıllarından itibaren kadın ve çocuk ticareti, tüm dünya için öncelikli problem haline almıştır.¹¹ İnsan ticaretine konu olan kadın ve kız çocukları çoğunlukla fuhuş yaptırmak için kullanılırken, erkekler ve erkek çocukları ise fuhuştan ziyade yukarıda yer verdiğimiz gibi iş gücü sömürüsü amacıyla kullanılmaktadır.¹² Daha evvel bahsettiklerimizden de anlaşılacağı üzere insan ticareti suçu ağırlıklı olarak yaşa ve cinsiyete dayalı işlenen bir suçtur.¹³ İnsan ticareti suçunun failleri, bu suçun

---

⁷ Yenidünya, a.g.e., s.6.

⁸ Yenidünya, a.g.e., s.7.

⁹ Yenidünya, a.g.e., s.1.

¹⁰ Yenidünya, a.g.e., s.7.

¹¹ Mehmet Özcan ve Mehmet Arıcan, "AB Ceza Adalet Sisteminde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti" **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, 4(15), 2008, s.1-37.

¹² Sultan Şahin ve Oğuz Polat, "İnsan Ticareti ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 5(16), 2014, s.54.

¹³ Şahin ve Polat, a.g.e., s.54.

mağdurları üzerinden önemli bir geçim kaynağı oluştururken, suça konu olan kişiler yani mağdurlar ise fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılmakta, üzerlerinden maddi bir menfaat sağlamak için failler tarafından seks köleliğine zorlanmaktadır.¹⁴

Fuhuşla bu denli bağlantılı olan insan ticaretinin aslında ilk çıkış şekli, yüzyıllarca varlık sürdüren, hemen hemen tüm toplumlarda ve inanışlarda yer edinen kölelik gibi kavramlarla ifade edilebilen çaresiz bireylere şiddet, baskı uygulayarak ve tehdit ederek onları kötü koşullarda çalıştırıp emek ve iş gücü sömürüsü ile tanımlayacağımız bir şekilde olmuştur.¹⁵ Özellikle çocukların suça konu olduğu insan ticaretinin bu şeklinde, mağdur kimseler, özellikle sanayi sektöründe, çiftçilik, ev işlerinde kullanılmakta, bir kesim ise dilendirilmekte ya da ahlak dışı eylemlere zorlanmakta örneğin fuhuş yaptırmak ya da pornografik öğelerde yer almaya zorlanmaktadır.

İnsan ticareti, maddi unsurların benzerliği ve bu suçun mağdurlarının çoğunlukla başka ülkelere göç etmek isteyen kimseler olması hasebiyle yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı suçuna hem çok benzetilmekte hem de kimi zaman bu suçla karıştırılmaktadır.¹⁶ Göçmenler, göç etmek istedikleri ülkeye getirildiklerinde, öncelikle göç masraflarının ödenmesinde daha sonra ise o ülkede barınabilmek ve yaşamını sürdürebilmek örneğin bir işe girebilmek ya da belli bir yaşam standardını yakalayabilmek için göçmen kaçakçılarından yardım istemekte ve bu süreçten sonra kaçakçıların istismarı nedeniyle insan ticareti suçuna konu olmaktadır.

İnsan ticareti gerekçelerinden biri de yukarı değindiğimiz gibi organ kaçakçılığı ya da diğer tabirle doku ve organ ticaretidir. Organ ve doku nakilleri ilerleyen tıp bilimi ile daha ağrısız ve kısa sürede iyileşme olmasına rağmen organ ve doku bekleyen insanlar için yetersiz kalmaktadır. Bu durumun altında yatan sebeplerden birkaçı ise kültürel nedenler, eğitimsizlik ve ölen kişilerin organlarında eksikliğin ölümden sonraki hayat için sıkıntı olacağı (örneğin, yeniden yaratılınca eksik uzuvla yaratılacağı inancı gibi) ve bu nedenle dini açıdan uygun olmadığı gibi yaygın dini ve geleneksel anlayıştan ötürü insanlar tarafından soğuk karşılanmakta ve yetersiz kalmaktadır.¹⁷

Gelişmiş ülkelerdeki organ ihtiyacının, yukarıda yer verdiğimiz dini anlayış, geleneksel tavır veya eğitimsizlik gibi nedenlerle organ bağışının çok üzerinde olması, organ ticaretinde bir karaborsa oluşmasına sebebiyet vermektedir.¹⁸ Bu anlayış da organ ve doku ticareti gibi kaçınılmaz bir sonu oluşturmuştur. Organ ve doku nakillerinin yeterli olmaması, tabiri caizse talebin arzdan

¹⁴ Veysel Dinler, "Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)", **Polis Akademisi Yayınları**, Ankara, 2010, s.189.

¹⁵ Melisa Aydın, **Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.5.

¹⁶ Aydın, Melisa, a.g.e., s.5.

¹⁷ Çağrı Kan Aydın, "Organ ve Doku Ticareti Suçu (TCK md 91-93)", **Ankara Barosu Dergisi**,1, 2011, s.131.

¹⁸ Yenidünya, a.g.e., s.9.

çok daha fazla olması özellikle Rusya, Hindistan ve bazı Uzakdoğu ülkelerinde kimi kesimler için fırsata dönüşüp, gelir kaynağı halini almıştır.¹⁹ Bu durum, gelişmemiş ülkelerde bulunan vericilerin, eğitimsizlik, yoksulluk, kimsesizlik gibi sebeplerle rızaları varmış gibi organlarının alınmasına ve gelişmiş ülkelerdeki alıcılara nakledilmesine yol açmıştır.²⁰

İnsan ticareti suçu, bireyin insan olmaktan ötürü sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmak veya ihlal etmek suretiyle yaşam kalitelerini hiçbir düşünce ve vicdanın kabullenemeyeceği bir seviyeye düşürdüğü²¹ ve insanlığa karşı işlenebilecek en büyük suçlardan biri olduğu için²² ceza hukuku ve ceza adalet sisteminin araçları ve uluslararası iş birliği ile mücadele edilmesi gereken bir eylemdir.²³

İnsan ticareti suçuna, sadece hukuki yönden yaklaşmak ve meselenin psikolojik ve sosyolojik yönünü göz ardı etmek ve bu suçun altında yatan gerekçelere inmeyip yüzeysel bir şekilde bu suçu ele almak büyük bir eksiklik olacaktır. Burada meta haline getirilen ve bir başkası tarafından sömürülen insandır.²⁴ Yani burada, bu eylem bireyi eşya gibi alınıp satılabilen bir hale getirdiği ve ona maddi bir değer atfettiği için insan onuruyla bağdaşmaz.²⁵

İnsan onuru diye ifade ettiğimiz bu kavram bireyin insan olmasından ötürü sahip olduğu bir değerdir. Bu kavram da yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Kimi yazarlara insan onurunu, doğuştan sahip olunan, şuurlu olmak ve kendi çevresini şekillendirebilme yeteneğine veya insana özgü ve sonradan kazanılabilecek başka bir yeteneğe indirgenemeyecek bir değer olarak tanımlanmakta²⁶ ve bu değer kimse tarafından verilmediği için kimse tarafından alınamayacak denmektedir. Kimi yazarlar tarafından ise bilinçli olma, kendi kaderini ve geleceğini tayin etme ve kendi çevresini şekillendirme yeteneği veren bir güç²⁷ olarak ifade edilen insan onuru, insanın eşya gibi muamele görmesine engel olur.

İnsan ticareti suçu, bireylerle doğrudan ilgili olduğu gibi devletlerin istihdam ve göçmen politikaları, kamu sağlığı, genel ahlak yapısı, toplum düzeni, huzuru ve birliği ile de ilişkilidir.²⁸ İnsan ticareti çoğunlukla fuhuşla vuku bulduğu için mücadele ile genel ahlak korunurken, özellikle

---

¹⁹ Aydın, Çağrı Kan, a.g.e., s.131.

²⁰ Ümit Kocasakal, "İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/B)", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 2003, s.44.

²¹ Hanifi Sever ve Salih Arslan "İnsan Borsası", 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s.10.

²² Şahin ve Polat, a.g.e. , s.54.

²³ Yenidünya, a.g.e., s.9.

²⁴ Yenidünya, a.g.e., s.9.

²⁵ Yenidünya, a.g.e.,s.9.

²⁶ Seymen Ayşen Çakar, *Hukuki Bir Kavram Olarak İnsan Onuru*, Umut Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, Antalya, 2013, s.5.

²⁷ Cumhuriyet Şahin, *Sanığın Kolluk Tarafından Sorgulanması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1994, s.70.

²⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.58.

çağın vebası olarak isimlendirilen HIV/AİDS virüsü gibi cinsel yolla bulaşan hastalıkların toplum içinde yayılmasını engelleyip, kamu sağlığının korunmasında önemli bir etken olmuştur.

İnsan ticareti yukarıda yer verdiğimiz gibi uluslar üstü yani sınır aşan bir nitelik taşımaktadır. Küreselleşmenin hemen her alanda varlık gösterdiği dünyada, organize suç grupları da küreselleşen bir nitelik kazanmıştır.²⁹ Diğer sınır aşan suçlarla kıyaslandığında, insan ticareti, suçun failleri açısından risklerin daha az olması ancak bununla birlikte yüksek kar marjı yani büyük bir gelir kapısı olması nedeniyle işlenme oranının diğer suçlara kıyasla yüksek olduğu ve bir süre daha böyle devam edeceği tahmin edilmektedir.³⁰

Yukarıda yer verdiğimiz büyük gelir kapısı ifadesi göreceli olmayıp, ILO'nun 2014 yılı raporlarına göz atıldığı takdirde insan ticareti suçundan faillerin yıllık ortalama 150 Milyar dolar bir kar elde ettiği görülmekte ve bu ifade desteklenmektedir.³¹ Bu gelirin, 99 milyar doları fuhuş amaçlı insan ticaretinden yani çoğunlukla kadın ve çocukların cinsel yönden sömürülmesi yoluyla elde edilmekte, 34 milyar doları iş gücü (İnşaat, imalat, maden ve kamu sektörü) sömürsünden, 9 milyar doları ise tarım sektöründen elde edilmektedir.³²

İnsan ticaretinde böyle büyük bir piyasanın oluşması ve bununla baş edilememesinin altında, mağdurların failer tarafından kendilerine yöneltilen şiddet, baskı, cebir veya tehdidi aşmalarının mümkün olmaması, suçun işlendiği ülkelerin mağdurlara yaklaşımlarının katı olması ve bu durumun onları korkutması yatmaktadır.³³ Mağdurların devletlerin yaklaşımlarından korkma sebebi ise aslında insan ticareti mağdurlarının suçun faili gibi muamele görmesi, fuhuş yapan ya da bahsi geçen suçlara bulaşan kimseler olarak değerlendirilmesi ve kanunları çiğnedikleri düşünülüp, cezalandırılmasıdır.

Uluslar üstü bir mahiyeti olan insan ticareti suçunun, uluslararası ceza adalet sisteminde yaygın ve kabul görmüş bir tanımı yoktur. Bazı uluslararası belgelerde tanımları yapılmıştır. Bu belgelerden biri Palermo Protokoldür. Bir diğer uluslararası belge ise, 16 Mayıs 2005'te Varşova'da kabul edilen ve Türkiye'de 30.01.2016 tarihinde çıkarılan kanunla onaylanması uygun bulunan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'dir.³⁴ Bu sözleşmede de

²⁹ Hakan Erdal, "Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği", **Polis Bilimleri Dergisi**, 10(2), 2008, s.80.

³⁰ Erdal, a.g.e., s.80.

³¹ Human Rights first, Fact Sheet, <http://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/TraffickingbytheNumbers.pdf> (11.12.2017).

³² Human Rights first, Fact Sheet, <http://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/TraffickingbytheNumbers.pdf> (11.12.2017).

³³ Yenedünya, a.g.e., s.10.

³⁴ Sözleşmenin tam metni için bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407-16.pdf>, (24.06.2019), TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019.

Birleşmiş Milletler tarafından Palermo’da yer verilen insan ticareti kavramı tanımı aynen benimsenmiştir.³⁵

1.3. Tarihsel Süreç (Kölelik)

1.3.1. Genel Olarak

İnsan ticaretinin tarihsel süreçte ilk varoluş şekli, köleliktir. İnsanı, hak ve hürriyetlerinden yoksun bırakıp, ona eşya muamelesi yaparak başkalarının malı sayılmasına ve para ile alınıp satılan bir özellik yüklenmesine kölelik denilmiştir.³⁶ Kişilerin eşya muamelesi görerak, alınıp-satılabildiği bu sistem eski hukuk sistemleri ve dini inanışlar tarafından yasal olarak kabul edilmiş hatta devletler tarafından desteklenmiştir. Hint ve Çin Uygarlığı, Mezopotamya Uygarlıkları(Sümer, Akat, Babil ve Asur), Mısır ve Eski Yunan gibi uygarlıklar, hukuk sistemlerinde köleliğin yer bulduğu medeniyetlerden birkaçıdır.³⁷ Güney Amerika uygarlıkları olan Aztek, Maya ve İnca gibi uygarlıklarda da kölelik kurumu yaygın olarak varlığını sürdürmüştür.³⁸

Antik dönemlerde köleler, çoğunlukla savaş esirlerinden ve fethedilen yerlerde yaşayan halk arasından seçilirdi³⁹ ve neredeyse tüm eski toplumlarda insanlar hür ve köleler olarak ikiye ayrılır, bu ayırım ise hukuken meşru sayılırdı.⁴⁰ Köleler ve hürler arasında yapılan bu ayırım katı bir hukuki güvenceye dayanmakta, karşı konulması ya da mücadele edilmesi mümkün olmamaktaydı. Bu kimseler fiil ehliyetinden, hatta sahip olması gereken en temel haklarından biri olan yaşama hakkından dahi mahrum bırakılarak, eşya gibi alınır satılır, miras bırakılır ve efendisinin vereceği her türlü cezaya katlanmak zorunda bırakılırdı.⁴¹

Bugün tüm modern hukuk sistemlerde, bireyler doğumla birlikte temel hak ve hürriyetlere sahip olmaktadır.⁴² Hukuk sistemimizde de tam ve sağ doğum kişiliğın kazanılması ve medeni haklardan faydalanılması için temel şart olarak kabul görmektedir. Yani kişinin temel hak ve hürriyetlerinden faydalanabilmesi için tam ve sağ doğum yeterli görülmüştür.

³⁵ “İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğerk bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.(Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, 4/a maddesi)

³⁶ Gülnihal Bozkurt, “Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(38) 1981, s.65.

³⁷ Bozkurt, a.g.e., s.67-87.

³⁸ Bozkurt, a.g.e., s.65.

³⁹ Yenidünya, a.g.e., s.69.

⁴⁰ Bozkurt, a.g.e., s.65.

⁴¹ Bozkurt, a.g.e., s.65.

⁴² Bozkurt, a.g.e., s.65

Kölelik gibi eski toplumlarda gerçekten önemli ve müşterek bir yapıya sahip, köklü bir altyapısı olan ve genel kabul görmüş olan bu kurumu eski kavimlerin kaldırmak için bir çabası söz konusu değildi.⁴³ Eski dönemlerde toplum yapısında önemli bir yer edinen köleler, bireylerin maddi ihtiyaçlarını görür, ev hizmetlerinde, tarım arazilerinde ve sanayi işlerinde kullanılırdı.⁴⁴ Bu işlerin para karşılığında köle olan kimseler değil de hür insanlar tarafından yapılması da doğru karşılanmaz ve ayıplanırdı.⁴⁵

Romalılar da bütün eski toplumlar gibi kölelik müessesini benimsemiş ve bu kurumu yasa ile en ince ayrıntısına kadar düzenlemiştir. Roma Hukuku'na göre köleler hukuk süjesi değil hukuk objesi yani kişiliğe sahip değil, eşya gibi şahsın sahip olması gereken temel haklardan olan mal varlığı haklarına veya aile haklarına sahip değildi.⁴⁶ Yukarıda da belirttiğimiz gibi köleliğin esas kaynağı savaşlardır.⁴⁷ Ancak Eski Roma'da yapılan savaşlar az olduğu için savaş neticesinde elde edilen kölelerin sayısı az olup, bu durum Roma'nın Büyük ve hâkim bir devlet seviyesine yükselmesine kadar devam etmiştir.⁴⁸ Roma Büyük devlet olunca, savaşlar, göçler gibi sebeplerle ülkeye gelen köle sayısı artmış ve kölelere yapılan muameleler fenalaşıp artık kölelerle şahsi ilişkiler dahi kurulamaz hale gelmişti.⁴⁹ Böylelikle kölelerin, gördükleri kötü muamele neticesinde insan onuruna yakışmayan bir hayat sürmeye başladığı görülmüştür.

Batıda, Roma İmparatorluğu'nun çöküşünün akabinde kölelik algısı değişmiş ve toprağa bağlı kölelik anlayışı geleneksel kölelik algısının yerini almıştır.⁵⁰ Birkaç yüzyıl geçmesi neticesinde toprağa bağlı olan geleneksel kölelik anlayışı ortadan kalkıp, yerine yeni toprakların keşfedilmesi ile sömürge anlayışından doğan, ırk ayrımı yapılan, tehcire dayanan ve zalimce bir kölelik anlayışı olan Atlantik Köle Ticareti doğmuştur.⁵¹ Atlantik köle ticareti ile Afrika kıtasından milyonlarca insan yaşadıkları yerlerden zorla kopararak, Amerika ve Avrupa ülkelerine götürülmüşlerdir.⁵²

18. yüzyıla gelindiğinde, özellikle Atlantik köle ticaretinden itibaren devletler tarafından köleliği, ulusal ve uluslararası alanda kaldırmak için büyük çalışmalar yapılmış ve insanları kölelik

⁴³ Bozkurt, a.g.e., s.65.

⁴⁴ Yenedünya, a.g.e., s.69.

⁴⁵ Ziya Umur, **Roma Hukuku Ders Notları**, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s.60.

⁴⁶ Paul Koschaker ve Kudret Ayiter, **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:414, Sevinç Matbaası, Ankara, 1977, s.340, <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/445.pdf>, (22.03.2019).

⁴⁷ Sever ve Arslan , a.g.e., s.7.

⁴⁸ Koschaker ve Ayiter, a.g.e., s.77-78.

⁴⁹ Koschaker ve Ayiter, a.g.e., s.78.

⁵⁰ Yenedünya, a.g.e., s.70.

⁵¹ Yenedünya, a.g.e., s.70.

⁵² Edward Reynolds, **Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak-Atlantik Köle Ticareti**, (Çev: Koray Akten), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2014 s.60.

gibi insan onurunu yok sayan, onu tutsak eden bu olgu, kanuna aykırı kabul edilip hukukun genel ilkesi (iuscogens) olarak kabul edilmiştir.⁵³

1.3.2. Kölelik ve İnsan Ticaretinin Tarihçesi

1.3.2.1. İlk Çağ'da Kölelik

İlk Çağ'da Hint⁵⁴ ve Çin⁵⁵ medeniyetlerine bakılarak, toplumsal yapı içinde insanların kendi aralarında sınıflara ayrıldığı, bu sınıfların sahip olduğu haklar yönünden farklılaştığı ve bu sınıfsal yapı içinde kölelerin en alt tabakada olduğu görülmektedir. Eski Hindistan denilince, insanların kendi arasında *hizmet edenler* ve *hizmete mecbur olanlar* şeklinde ikiye ayrılması ve bununla birlikte hizmete mecbur olanların ise hizmetkâr ve köle olarak bölündüğü, bu durumunun Brahman kanunları tarafından kanunlaştırıldığı, toplumsal bir yapı akla gelmektedir.⁵⁶ Hizmetkârlar, iş yaptırmak için kullanılsa da onlara genellikle ev içi hizmeti, efendisine yardım etme gibi temiz işler gördürülürken, köleler çok daha kötü ve aşağılık yani insan onuruyla bağdaşmayan işlerde çalıştırılmaktaydı.⁵⁷

Hint Uygarlığında kölelik, Hint Sanskrit Hukuk kitaplarında geçen ve kitapta toplum tarafından kabul görme nedenlerine de yer verildiği bir kurumdur.⁵⁸ Eski çağlarda kölelik kurumunun pek çok sebebi bulunmakta ve bu sebepler arasında köle anne ya da babadan doğmuş olmak, yoksulluk, borç nedeniyle köleleşme, savaşlar, korsanlık, ticari kaygılar gibi etkenler önemli bir yer tutmaktaydı.⁵⁹

Yukarıdakilere ek olarak, Eski Hindistan'da kişiler kendilerini satarak da köle sıfatına haiz olabilmekte ancak bu kölelik borcunu ödeyemeyip köle olanlardaki gibi geçici değil aksine efendisi tarafından azat edilmediği müddetçe devam eden, kimi zaman ölüme değin süren bir kölelik şeklinde olmaktadır.⁶⁰ Ayrıca Eski Hint'te babalara da çocuklarını ya da evlat edindikleri kimseleri, köle olarak bir başkasına satma ya da bir borç karşılığında alacaklıya verme gibi yetkiler de tanınmıştı.⁶¹

⁵³ Buyurucu hukuk kuralları, amir hükümler. Yılmaz Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, Genişletilmiş 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.376.

⁵⁴ Eski Hint çağı, M. Ö. VI- M.S. VII yy.

⁵⁵ Çin Uygarlığı, M.Ö. 2953- M.S. III yy.

⁵⁶ Cahit Güngör, **Çağdaş Tefsirde 'Kölelik' Yorumu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s.6.

⁵⁷ Güngör, a.g.e., s.6.

⁵⁸ Bozkurt, a.g.e., s.67.

⁵⁹ Güngör, a.g.e., s.4-5.

⁶⁰ Sadri Maksudi Arsal, **Umumi Hukuk Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1948, s.47.

⁶¹ Bozkurt, a.g.e., s.68.

Tüm bunlara ek olarak Eski Hint medeniyetinde, Kast sisteminin en alt tabakasında yer alan Sudra ve Paryalar köle statüsündeydi ve bu köleler Manu Kanunlarına göre şahıs haklarından olan mal-mülk edinme gibi haklara sahip olamayıp, sahibi tarafından azat edilseler bile efendilerine hizmet yükümlülüğünden kurtulamamaktaydı.⁶²

Eski Çin hukuk sisteminde ise halk, toplumsal yapı açısından asiller (Zegedan) ve köylüler olmak üzere iki gruba ayrılmakta ancak bunun yanında kölelik kurumu da varlığını sürdürmekteydi.⁶³ Çin Hukuku'nun temel ilkelerine göre, Çinliler köle olmaz, köle verilmez, sadece savaş esirleri köle olmaktadır ve bu nedenle Çin Medeniyetinde köle sayısı diğer medeniyetlere göre azdır.⁶⁴ Çünkü Çin toplum yapısına göre her Çin'li bir aşiret veya kabile(Sip) olarak isimlendirilebileceğimiz bir gruba mensuptu ve eğer Çinli biri köleleştirilirse mensup olduğu grup, bunun intikamını alır ve kaos meydana gelirdi.⁶⁵

Çin Medeniyetinde yukarıda da belirtildiği gibi köle sayısı azdır⁶⁶ ve köleler savaş esirlerinden oluşurdu. Kölelere iyi davranılır, kölelere karşı katı bir tutum sergilenmez hatta tarımda köle kullanılmaz, onlara sadece çobanlık yaptırılırdı.⁶⁷ M.S. I. yüzyılda, İmparator Wrong Mang çıkardığı bir kanunla kölelik kurumunda bir değişime gitmiş ve şahısların köle edinmelerini yasaklayarak, kölelik kurumunun sadece devletin tekelinde olmasına karar vermiştir.⁶⁸ Çin Medeniyetinde yukarıda da yer verdiğimiz gibi genel olarak kölelere iyi davranılır hatta efendilerinin köleleri ile aynı evde yaşadığı ve onlara insan onuruna aykırı aşağılayıcı ve kötü muamelede bulunmadığı bilinmektedir.⁶⁹

1.3.2.1.1. Mezopotamya Uygarlıklarında Kölelik

Mezopotamya Uygarlıklarından Sümerler 'de kölelik kurumuna dair bilgilere parça parça Sümer tabletlerinden ulaşılabilmekte ve buradan yola çıkılarak kölelik kurumunun benimsendiği, köleliğin kaynağı, kölelerin hukuki durumları ve nasıl azat edilebileceğine dair bu kurumun esaslarına ulaşılabilmektedir.⁷⁰ Sümerlerde, köleliğin esas ve en önemli kaynağı, diğer pek çok medeniyette olduğu gibi savaşlardı.⁷¹ Savaşlar neticesinde elde edilen esirlerden oluşan köleler,

⁶² Bozkurt, a.g.e., s.68.

⁶³ Recai G. Okandan, **Umumi Hukuk Tarihi Dersleri**, İstanbul Üniversitesi yayınları, İstanbul, Nr:465, C.104, 1951, s.30.

⁶⁴ Bozkurt, a.g.e., s.69.

⁶⁵ Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, 1. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2007, s.86.

⁶⁶ M.S.3. yy' dan itibaren Çinliler de köle olmaya başlamıştır özellikle borcunu ödemeyen aciz ve fakirler ile ailesi tarafın iyi beslenip, büyütülemeyen çocuklar ebeveynleri tarafından satılara köle sayısında artışa sebep olmuşlardır.

⁶⁷ Bozkurt, a.g.e., s.69.

⁶⁸ Wolfram, a.g.e. s.102.

⁶⁹ Bozkurt, a.g.e., s.69.

⁷⁰ Bozkurt, a.g.e., s.70.

⁷¹ Bozkurt, a.g.e., s.70.

zengin olan insanlar için hizmet eder ya da tapınak ve saraylarda çalıştırılırdı.⁷² Ayrıca Sümerlerde bir insan hür doğsa bile daha sonra köle olabilir, bu duruma evlatlığı kendisini reddeden aile tarafından, evladın satılıp köle olarak başkasına verilmesi örnek olarak gösterilebilir.⁷³

Sümerlerde köle mal hükmünde olsa dahi Mısır ve Yunan medeniyetlerine göre daha iyi muamele görür ayrıca köleler mülk edinebilir, evlenmesine müsaade edilir ve bir çocuk köle ana ancak hür babadan doğmuşsa hür sayılırdı.⁷⁴ Sümerlerde, kölelik kurumu açısından diğer medeniyetlere kıyasla çok farklı bir durum yaşanmıştır. Hükümdarlar kölelikle mücadele etmiş ve Urugakine (M.Ö. 2350) ve Kral Ensi (M.Ö. 2100) gibi hükümdarlar devrim yaparak, kölelik kurumuna son vermeye çalışmışlardır.⁷⁵

Akatlarda⁷⁶da kölelik kurumuna yer verilmiştir. Akatlarda köleliğin en önemli sebebi borçlu olmak ve suç nakliydi, yani suçsuz cezalandırma söz konusuydu.⁷⁷ Akatlarda, öldürülen kadına karşılık kadın, hür erkeğe karşılık hür erkek ve köle içinde köle öldürülürdü.⁷⁸ Ayrıca hür bir adam başka bir adamın kölesini öldürürse, öldüren adam değil kısas olarak katilin köle ya da kölelerinden biri öldürülürdü.⁷⁹

Babil' de hukukun temel kaynağı M.Ö. 2123-2081 tarihleri arasında, devletin hükümdarı olan Hammurabi tarafından oluşturulan *Hammurabi Mecellesi*'dir.⁸⁰ Hammurabi Kanunlarına göre Babil'de toplumsal yapı üç sınıfa ayrılmaktaydı ve bunlar her türlü hak ve vecibelere sahip hürler, hükümdarın hizmetkârlarından oluşan *Maşenkak* veya *Maşkinuve* son olarak kölelerden oluşmaktaydı.⁸¹

Babil' de kölelik kurumu ise ilk olarak yabancı devletlerden alınan köleler ya da savaş esirlerinin köleleştirilmesi şeklinde meydana gelmiştir.⁸² Babil'de köleler mal veya meta muamelesi görüp eşya gibi alınıp, satılabilir ya da rehin olarak verilebilirdi.⁸³ Ayrıca Babil'de köleler birbirleriyle evlenebilir ve hür bir insan da köle durumuna düşebilir yani sonradan köleleşmek de mümkündür.⁸⁴ Babil'deki kölelik anlayışı diğer medeniyetlerdeki kölelik anlayışından biraz farklıydı. Köle eşya hükmündeydi ancak efendinin köle üzerindeki mülkiyet

---

⁷² Güngör, a.g.e. , s.70.

⁷³ Bozkurt, a.g.e., s.70.

⁷⁴ Güngör, a.g.e., s.80.

⁷⁵ Bozkurt, a.g.e., s.73.

⁷⁶ M.Ö. 2725-2543.

⁷⁷ Ömer Ferruh, **İslam Aile Hukuku**, 2. Baskı, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1969, s.19.

⁷⁸ Ferruh Ömer, a.g.e., s.19.

⁷⁹ Ferruh Ömer, a.g.e., s.19.

⁸⁰ Okandan, a.g.e., s.118.

⁸¹ Yenidünya, a.g.e, s.74.

⁸² Bozkurt, a.g.e., s.74.

⁸³ Yenidünya, a.g.e., s.74

⁸⁴ G.R. Driver ve John Miles, **The Babylon Laws**, Ancient Codesand Laws of the Near East, Vol.I, The Clarendon Press, 1960, Oxford, s.107.

hakları kısıtlanabilmekte yani efendinin köle üzerindeki hakkı, satış vesikası ile sınırlandırabilmekte ve kadın kölesini satarken, onun odalık olarak alınmayacağı veya bir hür ya da köle ile evlendirilmeyeceği gibi hayat boyu devam edecek bir şart koyabilmekteydi.

Babil'de köleler arasında da kast sistemi gibi sınıfsal bir ayırım vardı ve köleler arasında kralın köleleri daha üstün durumda olur hatta bu köleler hür kadınlarla bile evlenebilirdi.⁸⁵ Ayrıca Hammurabi Kanunlarına göre borcunu ödeyemeyen kimse de borç kölesi durumunda olmakta ve alacaklı tarafından köle olarak başkalarına satılabilmekteydi ve yine Mecelle 'ye göre, borç kölesinin köleliği, borçlunun ailesine yani eşi ve çocuklarına da sirayet edebilir ancak sadece 3 yıllık bir süre için bu mümkün olurdu.

Asurlularda⁸⁶ halk köleler ve hürler olarak ikiye ayrılmaktaydı.⁸⁷ Asurlularda köleler diğer medeniyetlerde olduğu gibi eşya muamelesi görmüş ve hatta kölelerin ailesi ile birlikte alınıp satılması söz konusu olmuştur.⁸⁸ O dönemde Asur halkının fakirlik ve borç içinde olduğu hatta borcunu ödeyemeyenlerin borçları yüzünden köleleştikleri görülmüştür.⁸⁹ Köleliğin ilk kaynağı yukarıda belirttiğimiz gibi borç köleliği iken ikinci önemli kaynağı ise savaşlar ve savaşta mağlup olan ülkenin halkı esir edilip, kamu işlerinde kullanılmak üzere köleleştirilmesiydi.⁹⁰ Asurlularda borç köleliği, köle ana ya da babadan doğma köleliğe göre daha üstün kabul edilirdi.⁹¹

Asur hukukunda, bedeni ceza sadece kölelere uygulanır, hatta hürler ne suç işlerse işlesin cinayet ya da hırsızlık dâhil, bu suçların bedeli olarak sadece para cezası ile cezalandırılıp, bedeni hiçbir ceza ile karşı karşıya kalmazlardı.⁹² Asurlularda, köle ticareti tacirlere ekonomik kazanç ve itibar sağlamış hatta bu durum neticesinde köle tacirleri toplum içinde en fazla itibar sağlayan sınıfta yer almıştı.

İbraniler' de⁹³ köleler, yabancı ve İbrani köleler olarak iki gruba ayrılmakta ve İbrani halkının köle olabilmesi için ya mahkeme kararı ya da kendi talepleri gerekli olmaktadır.⁹⁴ Yabancı köleler ise Yahudi olmayan ırklardan olmalıydı ve İbraniler' de de yine diğer medeniyetlerde olduğu gibi savaş esirleri de köle olarak kullanılmaktaydı.⁹⁵ Ayrıca diğer medeniyetlerde olduğu gibi borç

---

⁸⁵ Yenidünya, a.g.e., s.75.

⁸⁶ M.Ö. 2100-M.Ö.700.

⁸⁷ Firuzan Kınal, **Eski Anadolu Tarihi**, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991, s.73.

⁸⁸ Yenidünya, a.g.e., s.75

⁸⁹ Hasan Ali Şahin, **Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri(M.Ö. 1975-1725)**, Kayseri, Kaytam Yayınları, 2004, s.70.

⁹⁰ Bozkurt, a.g.e., s.79.

⁹¹ Mehtap Dinçer, "Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde "Borç Köleliği" Olgusu", **Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1(1), 2017, s.31.

⁹² Bozkurt, a.g.e., s.79.

⁹³ M.Ö. 1500- M.Ö. 1300.

⁹⁴ Hamza Üzüm, "Tanah Ve Talmut'ta Kölelik", **Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi**, 12, 2013, s.166.

⁹⁵ Üzüm, a.g.e., s.166.

köleliği de vardı ve borcunu ödeyemeyen biri, kendisini alacaklı kişiye borcu karşılığında köleleştirebilirdi.⁹⁶

İbraniler' de kölelerin azat edilmesi ile ilgili bir hükme ulaşmamaktadır ancak sadece borcunu ödeyemeyen Yahudi'nin, bunun karşılığında alacaklısına kendini köle olarak satması halinde altı yıl alacaklısı için hizmet ettikten sonra serbest olacağına yer verilmiştir.⁹⁷ İbraniler 'de köleler, sahiplerinin ailesinden sayılır hatta efendileri öldüğü zaman ona mirasçı olabilirdi.⁹⁸ Bir köle eğer gücü yeterse efendisine kendi bedelini ödeyerek özgür kalabilir, efendisinden özgürlüğünü satın alabilirdi.⁹⁹

Yukarıda verdiğimiz bilgilerden de anlaşılacağı gibi İbraniler 'de çoğunlukla yabancı asıllı kölelik yaygın olup ve İbrani asıllı kölelerin ise hizmet sürelerini sınırlayarak, birbirinin kölesi olması engellenmeye çalışılmıştır. Bunun sebebi Tevrat'ta tüm Yahudilerin kardeş olduğunun ve Yahudilerin birbirine değil Tanrı'ya hizmet etmek için yaratıldığının yer almasıdır, ayrıca eski Medeniyetler içinde kölelerine en iyi davranan uygarlıklardan biri de İbranilerdir.¹⁰⁰ Ancak Tevrat'a bakıldığında köleliğin kaldırılması gibi bir hükme yer verilmediği de görülmektedir. Kanaatimizce dönemin şartları, köleliğin çok yaygın olması ve bunun bir çırpıda toplumsal yapıdan çıkarılmasının söz konusu olamamasıdır. İbraniler 'de, dini inanışlarına göre her elli yılda bir köleler için toplu bir azatlanma töreni (Jübile) düzenlerlerdi ve İbranili esirlerin tamamı, kendileri köle iken dünyaya gelen çocukları da onlarla birlikte özgürlüğüne kavuşurdu.¹⁰¹

Hititler 'de¹⁰² de kölelik kurumuna yer verildiği görülmektedir. Tarih kitaplarına bakıldığında Hititler 'de köleliğin esas kaynağının savaşlar olduğu ve savaşlarda silah zoruyla el konulan şehrin halkının köle olarak alındığı görülmekte ve bu olaya Hititler Dannattah, tutsak halka da Namra demektedir.¹⁰³ Hititler 'de ayrıca borcunu ödeyemeyen kimse alacaklısına borcuna karşılık köle olabileceği gibi, yoksul insanlar da çocuklarına köle olarak satabilmekteydi.¹⁰⁴

Hititler 'de köleler mal-mülk edinebilir, özgür insanlarla evlenebilir hatta mahkemelerde hak arayabilirlerdi.¹⁰⁵ Hitit yasaları dönemin medeniyetlerine göre çok ileriye ve Hititler 'de pek çok suçun cezası tazminat iken ölüm cezaları kısıtlı ve bedeni sakatlama cezaları ise sadece kölelere

---

⁹⁶ Üzüm, a.g.e., s.167.

⁹⁷ Üzüm, a.g.e., s.168.

⁹⁸ Üzüm, a.g.e., s.169.

⁹⁹ Üzüm, a.g.e., s.170.

¹⁰⁰ Bozkurt, a.g.e., s.82.

¹⁰¹ Bozkurt, a.g.e., s.83.

¹⁰² M.Ö. 1800- 1460, M.Ö. 1390-1200.

¹⁰³ Bozkurt, a.g.e., s.85.

¹⁰⁴ Yenidünya, a.g.e., s.75.

¹⁰⁵ Yenidünya, a.g.e., s.76.

verilmekteydi.¹⁰⁶ Suçlu köleye, aynı suçu işleyen hür bir kimseye verilen cezanın yarısı verilirdi.¹⁰⁷ Bu durum köleye karşı ön yargılı olup, adaletsiz bir yaklaşımın önüne geçmek ve yukarı da belirttiğimiz gibi kölenin verilen tazminat cezasını ödeyebilecek maddi güce sahip olamama ihtimalinin göz önünde bulundurulmasından ileri gelmektedir. Ayrıca Hititler 'de köleler zenginleşerek köle sınıfından çıkıp, özgür olabiliyorlardı.¹⁰⁸ Yani köle ömrü boyunca köle olarak kalmak zorunda değildi ve köleler, diğer medeniyetlerdeki gibi insan onuruna yakışmayacak muamelelerle karşılaşmamış denebilir.

1.3.2.1.2. Antik Çağ'da Kölelik

Antik Mısır'da¹⁰⁹ ise köylü ve şehirli sınıfın yanında, bir de arazi sahiplerine bağlı olan ve onu terk edemeyen yarı köleler ve köle sınıfı bulunmaktaydı.¹¹⁰ Eski Mısır'da toplumsal yapı; Firavun, hükümdarın ailesi, Silahlı kuvvetler(askerler), yazıcı, sanatkâr, zanaatkâr, köylü, işçi ve kölelerden oluşurdu. Kölelik ise Mısır'da M.Ö. 4000'li yıllarda başlamış ve kaynakları ise savaş nedeniyle mağlup edilen devletlerden esir getirilen halk, borcunu ödeyemediği için oluşan borç köleliği ve köle ticareti nedeniyle Mısır'a gelmesi sağlanan kölelerdi.¹¹¹ Eski Mısır'da da esirler eşya gibi muamele görür ve tüm köleler hükümdarın yani Firavun 'un malı sayılırdı.¹¹² Ayrıca köleler eşya muamelesi gördüğü için şahsa ait olması gereken hiçbir sivil hakka sahip olmayıp ve efendilerini ilah olarak görürlerdi.¹¹³

Eski Mısır'da başlarda sadece soylular köle sahibi olabilirken zamanla memurlar, din adamları(rahipler) ve sıradan halk da köle edinebilmekteydi.¹¹⁴ Mısır'da kölelere çok iyi davranılmaz iken zamanla köle sayısındaki artış ile paralel olarak, kölelere olan muameleler de yumuşamış ve kölelere bazı haklar da tanınmıştı.¹¹⁵ Ancak tüm bunlara rağmen, Eski Mısır'da efendisine göre haklı sebepler olması halinde kölenin, sahibi tarafından öldürülmesine müsaade edilmekteydi.

Antik Yunan'da¹¹⁶ bütün eski medeniyetlerde olduğu gibi kölelik var olup, toplumun ayrılmaz bir parçasıydı ve toplumsal yapı köleler, yabancılar ve yurttaşlar diye üç gruptan

¹⁰⁶ Ali M. Dinçol, "Hitit Yasalarının Ana Çizgileri ve Eski Ön Asya Hukuku ile Etkileşimi", **Anadolu Araştırmaları Dergisi, Edebiyat Fakültesi Basımevi**, 12, 1990, s.84.

¹⁰⁷ Bozkurt, a.g.e., s.86.

¹⁰⁸ Bozkurt, a.g.e., s.86.

¹⁰⁹ M.Ö. 3000 - M.Ö.392.

¹¹⁰ Bozkurt, a.g.e., s.80.

¹¹¹ Ahmet Gözlü ve Defne Yılmazcan, "Antik Yunan'da Kölelik: Atina ve Sparta Örneği", **Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 5(2) , 2017, s.121.

¹¹² Gözlü ve Yılmazcan , a.g.e., s.121.

¹¹³ Gözlü ve Yılmazcan, a.g.e., s.121.

¹¹⁴ Yenidünya, a.g.e., s.73.

¹¹⁵ Yenidünya, a.g.e., s.73.

¹¹⁶ M.Ö. 756 – M.Ö. 146.

oluşmaktaydı.¹¹⁷ Antik Yunan Medeniyetinde kölelik denilince akla üç tür kölelik gelirdi; bunlar borcunu ödeyemediği için köle olanlar yani borç köleliği, devlet serfligi ve taşınır mülk köleliği idi.¹¹⁸ Köle pazarlarının olduğu Atina’da, kölelerin azat edilmesi olayı nadiren karşılaşılan bir durumdu ve ne köleler ne de azat edilmiş olan kimseler vatandaş kabul edilirdi.¹¹⁹ Antik Yunan’da vatandaşlık yalnızca doğumla ya da halk meclisinin kararıyla kazanılmaktaydı.¹²⁰

Antik Yunan’da kölelik kurumu sosyal, ekonomik ve gündelik hayat için vazgeçilmez bir unsurdu ve kölelik kurumuna karşı toplumun ileri gelenlerinden aykırı bir fikir çıkmadığı gibi bu kurumun gerekliliği, kutsallığı üzerine güzelleme yapılmıştır. Öncelikle Eflatun, Cumhuriyet rejimi ile ilgili fikirlerini pek çok sosyal ve ekonomik haktan mahrum olan alt sınıfın yani köle sınıfının varlığına bağlamıştır.¹²¹ Ayrıca yine önemli düşünürlerden Aristo’nun Politika adlı eserinde, köleliğin toplum için gerekli ve doğal olduğunu, bununla birlikte kölelik kurumunun da meşru olduğunu anlatmaya ve ikna etmeye çalışmıştır.¹²²

Antik Yunan’da köleler insan onurunun gereği olan pek çok temel hak ve hürriyetten mahrum oldukları gibi efendilerinin mülkü gibi görülür, şahsiyet muamelesi görmez, şahıs haklarından mahrum bırakılırdı.¹²³ Ancak kölelerin, kölelikleri ömürlük değil azat edilme gibi bir ihtimal de söz konusuydu, yani efendisi kölesini azat ettiğini ilan ederek onun hür bir insan olmasına müsaade edebilir veya devlet de gerekli ve faydalı bir ilim veya sanatla uğraşan ancak bir sebeple kölelik yapmak zorunda kalan insanların da azat edilmesini emredebilir ve böylelikle azat edilmiş olan bu köle vatandaş vasfını da kazanma imkânına erişirdi.¹²⁴

Kölelik kurumu, Roma İmparatorluğu’nda diğer eski medeniyetlerde olduğu gibi kabul edilen ve benimsenen bir kurumdu ve hatta tarih boyunca insanları köleleştiren ilk medeniyetin Roma Medeniyeti olduğu düşüncesi hakimdi.¹²⁵ Ancak kölelik Roma Devleti’nde etkili olan sosyal ve siyasal olaylar ve düşünce akımları ile farklı bir hale bürünse de varlığını korumaya ve etkisini sürdürmeye devam etmiştir.¹²⁶

Roma’da köleliğin sebeplerini ikiye ayırmak mümkündür. Roma Hukuku’nda bu sebeplerin ilki doğum yani köle anadan doğan biri babası hür olsa bile yine de köle olur, ikincisi ise önceden

---

¹¹⁷ Ahmet Taner Kışlalı, “Eski Yunan’da Demokrasi ve Demokratik Düşünce”, *Amme İdaresi Dergisi*, 17(1), 1984, s.66.

¹¹⁸ Güven Bakrezer, “Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 63(1), 2008, s.12.

¹¹⁹ Güngör, a.g.e., s.9.

¹²⁰ Yenidünya, a.g.e., s.77.

¹²¹ Bozkurt, a.g.e., s.88.

¹²² Bozkurt, a.g.e., s.88.

¹²³ Yenidünya, a.g.e., s.78.

¹²⁴ Arsal, a.g.e., s.127.

¹²⁵ Güngör, a.g.e., s.10.

¹²⁶ Özcan Karadeniz, *Roma Hukuku*, 1. Baskı, Ankara Üniversite Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1977 s.170.

hür olan bir kimsenin daha sonra savaş esirliği veya ağır ceza olarak köleleştirilmesi vb. hallerdir.¹²⁷ Kölelerin içinde bulunduğu ilkel ve sağlıksız koşullardan ötürü yeni doğan ve çocuk ölüm oranı çok yüksek olduğu için doğum, aslında köleliği çok fazla arttıran bir sebep değildi.¹²⁸ Ayrıca sonradan köle durumuna düşme haline, yukarıdakilere ek olarak borcunu ödeyemeyen ya da askerlik hizmetinden kaçan kişilerin de dâhil edilmesi mümkündür.¹²⁹

Roma’da kölelik kurumu ticaret ve ziraatın yani ekonomik hayatın ve üretim hayatının temel taşıydı ve kölelerden özellikle tarım alanında işçilik, madencilik, demircilik, marangozluk, gemicilik ve ticari hayatta faydalanılmaktaydı.¹³⁰ Roma Hukukunda kölelik kurumu sonsuza dek sürmeyip, köleler azat etme yoluyla hür bir insan olabilirken, bunlar doğuştan hür olan insanlara göre sınırlı ehliyetli olur ancak yine de Roma vatandaşlığını kazanabilirdi.¹³¹ Ancak Roma’da özellikle Cumhuriyet döneminin ileri yıllarında ve İmparatorlu Dönemi’nde, köle sayısındaki ciddi artışlara paralel olarak köle azatlanma sayısında da artışlar olmuş ve bu durum özellikle yönetici sınıfını rahatsız etmiştir.¹³²

1.3.2.1.3. Eski Türk Uygarlıklarında Kölelik

Eski Türk Uygarlıklarının ilk ana yurdu Orta Asya’dır ve bilindiği gibi ilk Türk Medeniyetleri göçebe bir yaşam tarzını benimsemiş ve kölelik de diğer medeniyetlerdeki kadar yaygın bir kurum olmamıştır. Bu sebeple kölelik sosyal hayatta çok önemli bir yer edinmemiştir. Göçebe bir yaşam tarzı neticesinde Türkler, göç ederken sahip olduğu taşınabilir malları ve sürülerini beraberinde götürür ve bu durum onlarda hür bir yaşam tarzını benimsemelerine yol açıp, köleliği önlerdi.¹³³ Ayrıca köleler diğer medeniyetlerdeki gibi eşya statüsünde yani mal gibi alınıp satılmaz, şahsa ait bazı haklara sahip olur ve halktan ziyade savaş esirlerinden oluşurdu.¹³⁴

Orta Asya’da kurulan ilk ve en önemli Türk devletleri Asya Hun, Göktürk ve Uygurlar ve Moğollardır. Türk ve Moğol atası olan Hun Devletinde¹³⁵ kölelik kurumu vardı, ancak şahıs köleliği değil kabile köleliği anlayışı ve bunun yanı sıra cariyelik müessesesi söz konusuydu.¹³⁶

¹²⁷ Bozkurt, a.g.e., s.92.

¹²⁸ Yenidünya, a.g.e., s.81.

¹²⁹ Bozkurt, a.g.e., s.92.

¹³⁰ Karoly Visky, “Roma Hukukunda Kölelik Ve Serbest Meslekler (I)”, (Çev: Bülent Tahiroğlu), **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 40(1-4), 2011, s.689

¹³¹ Yenidünya, a.g.e., s.83

¹³² Özcan Çelebican, “Roma Egemenliği: Yurttaşlık ve Kölelik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1(43), 1993, s.310.

¹³³ Bozkurt, a.g.e., s.97.

¹³⁴ Bozkurt, a.g.e., s.97.

¹³⁵ M.Ö.220- M.Ö. 553.

¹³⁶ Güngör, a.g.e., s.14.

Hunlarda kölelik çok yaygın olmadığı için kölenin ekonomik değeri de çok yüksek değildi ve bu nedenle kölelere sadece çobanlık yaptırılırdı.¹³⁷

Eski Türk medeniyetlerinden Göktürklerde¹³⁸ ise kölelik kurumunun en önemli kaynağı savaşlardı ve savaşlar neticesinde alınan esirler köleleştirilirdi.¹³⁹ Göktürklerde kölelik kurumu çok yaygın olmamasına rağmen köle ve hür diye bir ayırım vardı.¹⁴⁰

Uygurlarda¹⁴¹ bilindiği gibi diğer Türk Medeniyetlerinden farklı olarak yerleşik hayata geçilmiş ve diğer medeniyetlerde olduğu gibi kölelik kurumu benimsenmiştir. Kölelik kurumu genel olarak savaşlarda yenilen devletlerin savaş neticesinde esir düşmüş halk ve onların altsoyundan oluşurdu.¹⁴² Uygurlarda efendilerinin köleleri üzerindeki hakları mutlak ve isterse kölenin sahibi köleyi satabilir ya da bir başkasına miras bırakabilirdi.¹⁴³ Ayrıca köle sayısı az olduğu için kölelerin maddi değeri yüksekti.

1.3.2.2. Orta Çağ ve On beşinci Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Kölelik

Yukarıda da değindiğimiz gibi eski çağlardan beri kölelik kurumu var olmuş ve eski toplumlarda kölelik hem sosyal hayatta hem de ticari hayatta önemli bir yer bulmuştur. Bu dönemde kölelik, kısmen savaşlarda esir edilen insanlardan kısmen de kendilerini ve çocuklarını köleleştirenlerden oluşmaktadır.¹⁴⁴ Köleleştirilen insanlar, şehir merkezlerinde kurulan köle pazarlarında alıcılara satılmakta¹⁴⁵ ve ev hizmetleri, aşçılık, bekçilik, çocuk doğurmak ve emzirmek, şarkı söylemek, çalgı çalmak, cinsel yönden hizmet etmek gibi amaçlarla çalıştırılmaktaydı.¹⁴⁶

Köle ticaretinin her ne kadar Hristiyanlık, İslamiyet ve Musevilik gibi dini inanışlarda doğru olmadığı ve desteklenmediği, başka bir tabirle köleliğe karşı durulduğu belirtilse de toplum yapısıyla bu kadar iç içe olan bir kurumu tamamen kaldırmaları çok mümkün olmamıştır. Bu inanışlardan İslamiyet, köleliği bir anda kaldırmak yerine aşama aşama sosyal hayattan çıkarmaya çalışmış ve yine bu inanışa göre köle azat etmeyi, öldükten sonraki yaşam için mükâfatlandırılacak bir eylem olarak kabul etmiştir. Hristiyanlık ve Musevilik de köleliği doğrudan kaldırmak yerine dindasının yani din kardeşinin köleleştirilmesi ve köle olarak satılmasını yasaklamıştır.

¹³⁷ Bozkurt, a.g.e., s.98.

¹³⁸ M.S. VI – M.S. VIII yy.

¹³⁹ Aydın Melisa, a.g.e., s.19.

¹⁴⁰ Güngör, a.g.e., s.14.

¹⁴¹ M.S. VIII – M.S. XIII yy.

¹⁴² Bozkurt, a.g.e., s.99.

¹⁴³ Bozkurt, a.g.e., s.99.

¹⁴⁴ Zeynep Güngörmez, “Ortaçağda Akdeniz Köle Ticaretine Dair Bazı Tespitler”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, 2(4), 2016, s.87.

¹⁴⁵ Güngörmez, a.g.e., s.90.

¹⁴⁶ Güngörmez, a.g.e., s.91.

İslamiyet inancında köleler ticari mal gibi görülür, satım ve bağışlama sözleşmelerine konu olabilir ve ev işleri ya da askerlik gibi hizmetlerde kullanılırdı.¹⁴⁷ Ancak İslam hukukundaki kölelik anlayışı diğer medeniyetlerden farklıydı. Kuran'ın ilk suresi Fatiha Suresi'nde, köleliğin yalnızca Allah'a olacağına, başka kimseye köle olunmaması gerektiğine yer verilmiştir.¹⁴⁸ Ayrıca bu din, İslam dinini yaymak için yapılan savaşlarda kaybeden ülke vatandaşlarından oluşan esirler dışında, köle ve cariye edinilmesini de yasaklamış ve alınan köle ve cariyelere de adalet ve merhametle muamele edilmesini emretmiştir.¹⁴⁹

Feodalitede sosyal ve ekonomik hayat ise birbirinden farklı statüleri olan dört sınıftan oluşmaktaydı. Bunlar;

1. Ruhaniler
2. Asiller (Senyörler ve halefleri)
3. Hür şehirli ve köylüler
4. Esirler (serfler) 'dir'.¹⁵⁰

Feodalite siyasi bakımdan ele alındığında, var olan siyasi hâkimiyetin parçalanması yani ortadan kaldırılmasından ibaret olduğu anlaşılmakta ve feodalitenin hâkim olduğu toplumda araziler belirli kişi ve grup olan asiller (senyörler) arasında paylaştırılmaktadır.¹⁵¹

Orta çağ Avrupası'nda tarihçilere göre feodalitenin ortaya çıkmasında etkili olan iki topluluk vardı ve bunlar Roma İmparatorluğu özellikle çöküş döneminde ve Germen kavimleriydi.¹⁵² Feodalitede sosyal yapı toprağa bağlıydı ve kişilerin toprakla olan ilgisi o sosyal yapı içindeki yerini belirlemede etkin rol oynamaktaydı.¹⁵³ Feodalitede toprak sahibi olmak, aynı zamanda o arazi üzerindeki halka hükmedebilme yani siyasal iktidarın da sahibi olma hakkı verirken, bu kişiler o topraklar üzerinde adli, idari ve mali konularda da karar alabilme yetkisine sahip olan senyörlerdi.¹⁵⁴

Hâkimiyet hakkına sahip olan senyörler ellerindeki toprak parçalarına Fief (sadakat veya bazı hizmetler karşılığında arazilerin ekip biçme haklarını bir sözleşme ile başka birine devretme) adı verilir ve bu toprakların üzerinde vassal adı verilen kimselere intifa hakkı tanınırdı.¹⁵⁵ Bu dönemde toprak sahibi olmayan insanlar, toprağın asıl sahiplerine bağımlı, köleleşmiş bir hayat sürmekte ve

---

¹⁴⁷ Güngörmez, a.g.e., s.93.

¹⁴⁸ Hamza Yardımcıoğlu, **Köleler ve Efendiler**, 1. Baskı, Şıra Yayınları, İstanbul, 2017, s.13.

¹⁴⁹ Güngör, a.g.e., s.31.

¹⁵⁰ Selçuk Özçelik, "Feodalitenin İçtimai Mahiyeti, Menşei, Avrupa'nın Siyasi ve Medeni İnkışafındaki Rolü", **İÜHFİM**, 1951, s.350-351.

¹⁵¹ Selçuk Özçelik, "Avrupa Feodalitesinin Siyasi ve İktisadi Mahiyeti ", **İÜHFİM**, 1950, s.325.

¹⁵² Özçelik, a.g.e., s.365.

¹⁵³ Özçelik, a.g.e., s.350.

¹⁵⁴ Özçelik, Avrupa Feodalitesinin Siyasi ve İktisadi Mahiyeti, s.326.

¹⁵⁵ Yenidünya, a.g.e., s.86.

feodalitede toprakların varlığı ve işletilmesi önemli görülüp, bunun sağlanabilmesi için insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu insan gücü ilk çağda köleler tarafından sağlanır iken feodal dönemde köle sayısı ilk çağda olduğu kadar çok olmadığı için köle bulmak konusunda sıkıntı yaşanmakta ve böylelikle köle ihtiyacını yani insan gücü ihtiyacı karşılamak üzere eski çağlardaki köleler ile feodal dönemde ortaya çıkan özgür köylüler arasında serfler adı verilen bir grup ortaya çıkmıştır.¹⁵⁶

Serfler buldukları Fief adı verilen araziye terk edemeyen, mal mülk sahibi olan, aile kurabilen ve efendisi tarafından kendisine verilen işleri yapmakla yükümlü olan ayrıca vergi mükellefi olan kişilerdi.¹⁵⁷ Serflerin de özgürlüğüne kavuşması da kölelerde olduğu gibi azatlanma yoluyla ancak bu azatlanmanın meşru olabilmesi ve hukuki sonuç doğurabilmesi onu azat eden senyör Suzerain (Toprağı üzerinde başka bir kimseye yani vassala imtiyaz hakkı tanıyan senyör) olmalı aksi takdirde vassalın azat ettiği köle Suzerain olan senyöre karşı köle olmaya devam etmekteydi.¹⁵⁸ Serfler ayrıca bir sene ya da bir gün şehirde özgür bir hayat sürmüşse veya ruhani bir görev edinmiş ya da rahip sıfatı kazanmışsa da özgürlüğüne kavuşabilmekteydi.¹⁵⁹

Feodalite, belli bir süre sonra zihniyet farklılaşmasına bağlı olarak yozlaşmaya başlamış, yeni değerlerle farklı bir sistemin oluşmasıyla yavaş yavaş sona ermiş ve bu süreçte ruhani liderler arasında mücadele şiddetlenmiş, mezhep ve tarikatların arasında yorum farkı belirginleşmiş ve feodal beyler ile kilise zayıflamaya başlamıştır.¹⁶⁰ Batı Avrupa’da XII. yüzyıldan itibaren feodalite, nüfus oranındaki ciddi artışlarla emek gücü arzının toprak işlemek gerekli olan talebi aşması üzerine yavaş yavaş çözülmeye başlamıştır.¹⁶¹

Zamanla halkın özgürleşmeye başlaması ve senyörlerin hakimiyeti altından kurtulmaya başlamasıyla ve hatta özgürlüklerini para karşılığı senyörlerden satın almalarının akabinde feodalite çökmeye başlamış ve merkezi monarşilerin güçlenmesi söz konusu olmuştur.¹⁶²

---

¹⁵⁶ Özçelik, a.g.e., s.356.

¹⁵⁷ Özçelik, a.g.e., s.356.

¹⁵⁸ Özçelik, a.g.e., s.360.

¹⁵⁹ Özçelik, a.g.e., s.360.

¹⁶⁰ Enis Öksüz, “Feodal Düzen Ve Sosyal Değişmeler”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi**, 18(1), 1980, s.88.

¹⁶¹ Pınar Ülgen, “Ortaçağ Avrupa’sında Feodal Sisteme Genel Bir Bakış” **Mukaddime**, 1(1), 2010, s.12.

¹⁶² Özçelik, a.g.e., s.381.

1.3.2.3. On beşinci Yüzyıldan On dokuzuncu Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Kölelik

1.3.2.3.1. Denizaşırı Sömürgelere Afrika'dan Köle Ticareti (Atlantik Köle Ticareti)

Avrupa, 15. yüzyılda Afrika'daki bazı bölgelere deniz yoluyla ulaşımın sağlanması neticesinde oluşan dolaylı ya da doğrudan ilişki ile Afrika'yı sömürgeleştirerek, kendine bir pazar oluşturmuş ve bu durum daha sonra *Atlantik Köle Ticareti* diye anılmaya başlanmıştır.¹⁶³ Atlantik köle ticaretiyle, katı feodal yasalar ve insanın, üretim için feda edilebileceği anlayışına sahip olan duyarsız kapitalist sınıf nedeniyle Afrika'da barbarca ve insanlık dışı bir kölelik anlayışı ve köle ticareti gelişmiştir.¹⁶⁴

On beşinci yüzyıl Avrupalıların, Afrikalıları topraksızlaştırarak ve mülksüzleştirerek en ağır ve insanlık dışı muamelelere maruz bırakıp, en zor işlerde çalıştıran ve bunları ırkçı yasalarla meşrulaştırdığı bir dönemdir.¹⁶⁵ Üretim oranlarının giderek yükselmesinin ham madde ihtiyacını arttırması, bu ihtiyacı karşılamak için deniz aşırı ülkelerin sömürgeleştirilmesine ve bunlardan birinin de Afrika ülkeleri olmasına yol açmıştır.

Başlangıçta Avrupalılar, Afrika kıyılarından köle ediniyordu ancak artan talepler üzerine kıyı bölgeler yetersiz kalmaya ve iç bölgelere de gidilmeye başlandı.¹⁶⁶ Afrika'da köleler savaşlar, adam kaçırma, vergiye bağlama ve yargı sistemi gibi yollar köleleştirilmekteydi ancak Atlantik köle ticaretinin en büyük kaynağı savaşlardı.¹⁶⁷

Atlantik köle ticareti, Avrupalılar tarafından Afrika kıyılarında iki temel şekilde yapılmaktaydı; Gemi ticareti ve komisyoncu ticareti.¹⁶⁸ Afrikalı köleler gemilere doldurularak Avrupa'ya getirilmekte ve köle olarak satılmaktaydı ancak bu yolculuklar ve taşıma yöntemi her zaman düşünüldüğü kadar kolay olmuyor, Afrika'nın iklimi hastalıklara davetiye çıkarmaktaydı.¹⁶⁹ Avrupa'dan gelen ve servet kazanmak isteyen bu tüccarlar arasında zalimlikleriyle ün salanlar da vardı. Bu zalim tüccarlardan biri Edward Reynolds'ın *Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak* isimli kitabında yer verdiği Avrupalı tüccar Mr. Ormand idi. Mr. Ormand'ın satılmayan kölelerin boyunlarına kayalar bağlayarak nehre attığı ya da yüzlerce kez kamçılarak ölmelerine sebebiyet verdiği bilgilerine rastlanılmaktadır.¹⁷⁰

¹⁶³ Ümran Türkyılmaz, "Aimé Césaire: Sömürge, Kölelik ve Eşitsizlik", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 2017, s.230.

¹⁶⁴ Türkyılmaz, a.g.e., s.230.

¹⁶⁵ Steve Biko, *Siyah Bilinci*, (Çev: Onur Eylül Kara), 1. Baskı, Dipnot Yayınları, Ankara, 2014, s.4.

¹⁶⁶ Reynolds, a.g.e., s.61.

¹⁶⁷ Reynolds, a.g.e., s.61.

¹⁶⁸ Reynolds, a.g.e., s.72.

¹⁶⁹ Reynolds, a.g.e., s.75.

¹⁷⁰ Reynolds, a.g.e., s.80.

Yine Hollandalı bir tüccar olan William Bosman'ın yazdıklarına göre, Afrika'dan getirilen köleler kadın erkek ayrılmaksızın geniş bir alanda çırılçıplak soyularak muayene edilir, şirketin armasının olduğu demir çubuklar ateşte kızdırılarak kölelerin göğüsleri mühürlenir ve bundan sonraki hayatlarını mahkûm olarak sadece ekmek ve su ile geçirirlerdi.¹⁷¹

Afrikalı kölelerin Avrupa'ya gemi ile götürülme süreçleri de çok kötü ve insanlık dışıydı ve yine Edward Reynolds'ın aktardığı üzere köleler gemide çırılçıplak, ayakları zincirli olarak seyahat ettirilir, aşırı sıcak, salgın hastalık yüzünden ölenler köpek balıklarına atılır, bilinçli olarak zayıflamaya çalışan kölelerin ağzına kürekle ateş konulur veya *speculum orum* adı verilen bir aletle zorla açılıp, boğazına yemek gönderilirdi.¹⁷²

Sahra-altı Afrika'dan getirilen bu kölelerin bir kısmı da Türkiye'ye getirilmiştir. Osmanlı kaynaklarında Üsküdar'da 16. yüzyıldan beri Afrikalı kölelerin bulunduğuna yer verilmiştir.¹⁷³ Zamanla Osmanlı Devleti bünyesindeki Afrikalı köle sayısı artış göstermiş bunda Osmanlı Devleti'nin komşu devletleriyle güç dengesi ve sınır savaşları etkili olmuştur.¹⁷⁴ Daha sonraları Osmanlı Devleti Afrikalı kölelerin bir yerden bir yere götürülmesi, sevk edilmesi sırasında yaşanan durumlar nedeniyle Afrika'dan köle ithaline mani olmak amacıyla karşı fermanlar yayınlamış ancak bu durum uygulamada büyük bir etki etmemiş, köle ticareti devam etmiştir.¹⁷⁵

Tüm bu gerekçeler neticesinde Atlantik köle ticaretinin yasaklanması için çaba gösterilmiş ancak ne yazık ki insan ticareti sadece şekil, isim veya mekân değiştirerek varlığını sürdürmüştür.

1.3.2.3.2. Batıda Köle Ticaretinin Sonlandırılmasına İlişkin Gelişmeler

Atlantik köle ticaretinin sonlandırılmasında birden çok etken söz konusu olmuştur. Bunların en önemlisi Afrikalı kölelere yapılan insanlık dışı muameleler ve siyahilerin vatanlarından başka ülkeye köle olarak satılmak için zorla koparılmaları, aylarca gemilerle insanlık dışı koşullarda salgın hastalık, açlık, dayak ve cinsel saldırılara maruz bırakılarak yolculuk yaptırılması ve geri kalan ömürlerini mahkûm gibi ekmek ve su ile geçirmeleri etkili olmuştur. Ayrıca bunların yanı sıra Atlantik Köle ticaretinin sona ermesinde ekonomik nedenler ve ülkelerin iktisadi menfaatleri de etkili olmuştur.¹⁷⁶

¹⁷¹ Reynolds, a.g.e., s.81.

¹⁷² Reynolds, a.g.e., s.82 vd.

¹⁷³ Mustafa Akkaya, "XVII. İlk Çeyreğinde Üsküdar'da Köle Ticareti. Kölelerin Ticaretle Uğraşması", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14(25), 2011, s.204-217.

¹⁷⁴ Mahir Şaul, **Geçmişten Bugüne Siyah Afrika'dan Türkiye'ye Göçler: Kölelikten Küresel Girişimciliğe**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 507, İstanbul, 2015, s.7.

¹⁷⁵ Şaul, a.g.e., s.7.

¹⁷⁶ Yenidünya, a.g.e., s.93.

1.3.2.4. Türk ve İslam Hukuku'nda Kölelik

Kölelik, İslam hukukundan önce Araplar' da vardı ve Araplar' da ödenmeyen borçtan ve kumar yolu ile köle edinilmekteydi.¹⁷⁷ İslam hukukunda kölelik ise hukuki fiil ehliyeti sınırlandıran bir haldir ve sebebi sadece bir tane olup, o da savaşlardır.¹⁷⁸ Yani savaş dışında köle edinmek yasaktır ve savaş neticesinde ele geçirilen esirler, şansları yaver giderse özgür bırakılır, kurtarmalık denen fidyeleri ödenirse özgür hale gelir, müslüman kölelerle takas edilir ya da esirleştirilirdi.¹⁷⁹ İslam Hukukuna göre müslümanların köleleştirilmesi yasaktı ve bu yüzden köleler gayri müslimler arasından seçilirdi.¹⁸⁰

İslam hukuku ile ilk defa kölenin de insan olduğu ve diğer insanlarla eşit olması gerektiği ve Allah nezdinde de bunun makbul olduğu anlayışı oluşmuştur.¹⁸¹ Böylelikle İslam hukuku ile kölelere kötü muamelenin önüne geçilmiş, efendisine köle ile aynı sofradan yeme, kölesine okuma yazma ve diğer gerekli ilimleri öğretme, ona kendi ailesinden biri gibi davranma hatta hitap ederken kölem yerine evladım deme alışkanlığı kazandırılmıştır.¹⁸²

Osmanlı Devleti'nde esir ve cariyeler yukarıda da belirttiğimiz gibi savaşlardan sağlanmış ve ilk köleler, 14. yüzyılda yani I. Murad devrinde Rumeli fetihleriyle alınmıştır.¹⁸³ Osmanlı İmparatorluğu'nda kölelik hukuki olarak ayrıntıları ile düzenlenmemiş ancak diğer toplumlarda olduğu gibi iktisadi yapının temel kaynaklarından biri olmasa bile ekonomiye katkısı olmuştur.¹⁸⁴ Osmanlı Devleti'nde savaş ganimeti olarak ele geçirilme, insan avcılığı, hediye verme ya da ticarete kullanılma köleliğin kaynaklarıydı.¹⁸⁵ Bunlar arasında en yaygını şüphesiz savaşlardı ve özellikle Osmanlı Devleti gibi üç kıtada hüküm süren bir devlet için savaşların ve akınların çok yaygın olması olağan bir durumdu, bu da köle sayısında büyük artış olması anlamına gelmekteydi.

Bu savaşlar neticesinde mağlup devletten alınan esirler köleleştirilmiş ve bu kölelerin bir kısmı esir pazarlarında satılmış veya kadınlarına haremelerde yer verilmiş, bu durum da cariyelik

¹⁷⁷ Sabri Şakir Ansay, **Hukuk Tarihinde İslam Hukuku**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1954, s.7-8.

¹⁷⁸ Ekrem Buğra Ekinci, "Tarihimizde Kölelik", **Tarih ve Medeniyet Dergisi**, 1, 1995, s.1.

¹⁷⁹ Hüseyin Bayarslan, "Osmanlı Devleti'nde Köleleştirme ve Azat Etme Yöntemleri", 5(10), **Ulakbilge**, 2017, s.444.

¹⁸⁰ Bayarslan, a.g.e., s.444.

¹⁸¹ Ekinci, a.g.e., s.2.

¹⁸² Ekinci, a.g.e., s.2-3.

¹⁸³ İbrahim Etem Çakır, "Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550- 1684", **Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi**, 2014, s.204.

¹⁸⁴ Bülent Tahiroğlu, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kölelik", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 45(1-4), 1981, s.651.

¹⁸⁵ İsmail Parlatur, "Osmanlı Sosyal Hayatından Köleliğin Kaldırılışı", **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi (DTCF)**, 31(1), 1987, s.417-418.

kurumunu iletmişti.¹⁸⁶ Osmanlı Devleti'nde kölelerin çalışma alanları çeşitliydi ve bu alanlar evde hizmetkârlık yapmak veya büyük padişah vakıflarında işçilik yapmaktı.¹⁸⁷

Osmanlı Devleti'nde kölelerin hibe edilebilmesi ve kocaları tarafından nikâhlandıkları eşlerine Mehir olarak verilebilmesi gibi örneklere bakılarak kölelere eşya muamelesi yapıldığı anlaşılmaktadır.¹⁸⁸ Ayrıca efendisinin izni ile evlenen köle ve cariyenin çocukları da efendinin malı sayılmıştır.¹⁸⁹ XV. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlılar, Karadeniz ve Doğu Akdeniz'deki köle ticaret merkezlerine sahip olmuşlar ve bunun akabinde köle ticaretinde büyük bir ivme yaşanmıştır.¹⁹⁰

Osmanlı Devleti'nin toplum yapısında sağlam yer edinen kölelik kurumuna zaman zaman tepkiler de gösterilmiş, ilk tepki ise II. Osman döneminde olmuş, II. Osman padişahların haremdeki cariyelerle evlenme geleneğini getirip ve Harem-i Hümayunu kaldırmaya teşebbüs etmiş, kendisi de bunu desteklemek için Esat Efendi'nin kızıyla evlenmiştir.¹⁹¹ Ancak Osmanlı padişahları bu durumu devam ettirmemiş, harem geleneğini sürdürmüş ve köleliği kaldırma çabaları Sultan Abdülmecid ile devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nde 1839 yılından itibaren köleliğin devamı ve köleleştirme yöntemleri arasında savaşta tutsak alma, adam kaçırma, haraç ve vergi ödemesi, borç, suçlunun cezalandırılması, çocukların terk ve satışı, doğum ve kendini köleleştirmeydi.¹⁹² Osmanlı Devleti, savaş tutsaklarını köleleştirmeyi Osmanlı- Rus savaşından sonra (1828-1829) bırakmıştır.¹⁹³

Osmanlı Devleti'nde köleliğin kaldırılması konusundaki adımlardan biri de dünya devletleri ile yapılan anlaşmalardı. Özellikle 1855 yılında Çerkez Köle ticaretinin yasaklandığı ilan edilmiş akabinde 1857 yılında zenci (siyahi) köle ticaretinin yasaklandığını yeniden duyurulmuştur.¹⁹⁴ Böylelikle Osmanlı Devleti köleliğin kaldırılması hususunu ciddiyle ele aldığını göstermiş ve hatta 1890 yılında yapılan ve kölelik konusunda önemli bir adım olan Brüksel Konferansı'na katılarak alınan kararları benimsemiştir.¹⁹⁵ Alınan kararlar neticesinde imparatorluk bünyesinde varlık gösteren esir pazarları da zamanla azalmaya ve yok olmaya başlamıştır.

---

¹⁸⁶ Parlatır, a.g.e., s.417.

¹⁸⁷ Bayarlan, a.g.e., s.442.

¹⁸⁸ Gül Akyılmaz, Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi ile İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1-2), 2005, s.224.

¹⁸⁹ Akyılmaz, a.g.e., s.225.

¹⁹⁰ Sandro İbericli, *Gürcistan ve Güney Rusya'dan Osmanlı ve Arap Ülkelerine Beyaz Köle Ticareti*, 1. Baskı, Cinius Yayınları, İstanbul, 2015, s.44.

¹⁹¹ Parlatır, a.g.e., s.418.

¹⁹² İbericli, a.g.e., s.177.

¹⁹³ İbericli, a.g.e., s.177.

¹⁹⁴ Parlatır, a.g.e., s.419.

¹⁹⁵ Parlatır, a.g.e., s.420.

1.4. İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Mevzuatta Yer Alan Düzenlemeler

1.4.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

İnsan ticareti suçuna ilişkin Türk Ceza Hukuku'ndaki düzenleme 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesinde yapılmıştır. İnsan Ticareti suçuna ilişkin 80. maddede ile insan ticareti suçunun tanımı yapılmış ve bu suçun araç ve amaç fiillerine yer verilmiştir. Palermo Protokolü'nde yer verilen insan ticaretinin tanımında yer alan unsurlara yer verilerek bu madde hükmü oluşturulmuştur.¹⁹⁶

1.4.2. 1982 Anayasası

1982 Tarihli Anayasa'da insan ticareti ile ilgili olarak kişilerin çalışma ve dinlenme hakkını düzenleyen hükmü olan 50. madde ile başlamak mümkündür. 50. madde ile insan ticaretinin bir türü olan iş gücü sömürsüne vurgu yapılmış olup, bedeni ve ruhi yönden yetersiz bireyler korunmak istenip, çalışanların izinle ilgili hakları kanunla güvence altına alınmıştır ve bu haklar ise bireylerin doğumla kazandığı haklardır. Bu temel hak ve hürriyetler uluslararası belgeler ve anayasalarla tanınıp, hukuki olarak bir nitelik kazanmaktadır.¹⁹⁷ Aksi takdirde bu hakların ayırımını yapmak zorlaşacaktır.

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın insan ticareti ile ilgili olan hükümlerinden biride kişi hürriyeti ve güvenliği hakkındaki hükmüdür. 19. maddesinde düzenlenen bu hüküm, yakalanma, tutuklanma, gözaltına alma ve ıslah etme gibi verilen kararların icrası veya tedbirin yerine getirilmesi ile ilgilidir. Bu hükümde, "*Hiç kimse kanunda yer verilen gerekçelerin dışında, hürriyet ve güvenliğinden mahrum bırakılamaz.*" denilmektedir. Bu durum keyfiliğin önüne geçip¹⁹⁸, bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin kanunla güvence altına alınmasını sağlamıştır, ayrıca bu hükümle bireylerin bedeni hareket serbestisi ve dolaşım serbestisi de kanunla korunmuştur.¹⁹⁹ Kanun hükmünde geçen kişi hürriyeti ve güvenliği, bireylere hem fiziksel hem de psikolojik olarak kimsenin etkisinde kalmama, lütfuna mecbur olmama ve hiçbir şey için özgürlüğünden feragat etmeme gibi hakları vermektedir.²⁰⁰

Yine 1982 tarihli Anayasa'da temel hak ve hürriyetler açısından önemli bir yeri olan hükümlerden biri de özel hayatın gizliliği ile ilgili olan hükmüdür. Bu kanun hükmüne göre

¹⁹⁶ Mehmet Emin Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.94.

¹⁹⁷ Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, 12. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012, s.133-134.

¹⁹⁸ Tanör ve Yüzbaşıoğlu, a.g.e., s.166-167.

¹⁹⁹ Turan Kuloğlu, **Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukuku'nda İnsan Ticareti**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.75.

²⁰⁰ Kuloğlu, a.g.e, s.75.

“herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.” denilmiştir.(20. madde) Bu kanun hükmüyle, bireylerin özel yaşam özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Bahsi geçen bu hak, kontrolü kişinin elinde olan ve başkalarının müdahalesini istemeyen, kaynağı özgürlük ve mahremiyet olan bir haktır.²⁰¹

Özel hayat denilince akla gelen unsurları kişisel veriler, konut, haberleşme, aile hayatına saygı ve hatta cinsel yaşam özgürlüğü olarak sayabilirken, kişisel verilerden kasıt ise kişilerin adı, soyadı, telefon numarası, özgeçmişi, fotoğrafı, sesi, parmak izleri, kişisel verileri olarak kabul edilmektedir.²⁰² Ayrıca bireylerin bu haklarının korunması ile kişinin kendisinin ve manevi varlığının korunup, geliştirilmesi, hareket serbestisi kazanması ve bununla kişinin gerçek bir özgürlük yaşaması hedeflenmiştir.²⁰³ Özel hayatın gizliliği ayrıca bireyin, şahsıyla ilgili olan her şeyin saklı kalması, dile getirilmemesi, kaydedilmemesi, gösterilmemesi ve ihlal edilmemesini isteyebilme hakkını da kapsar.²⁰⁴ Özel yaşam özgürlüğü, şahsın bir başka kimse ile iletişim kurması, bu konuda çabası, kişiliğini geliştirmek ve tamamlamak kastıyla duygusal ilişkileri ve cinsel yaşam hürriyetini de kapsar. 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesi de şahsın özel yaşam özgürlüğünün yanı sıra cinsel özgürlüğünü de güvence altına alır.²⁰⁵ İnsan ticareti suçu için de ilgili hükümle, bu suça konu olan kimselerin yargılama sürecinin gizli olması, yine mağdurların özel hayatlarının yahut kişisel bilgilerinin korunması sağlanmaktadır.²⁰⁶

1.4.3. Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında 4817 Sayılı Kanun

4817 sayılı yabancıların çalışma izinleri hakkındaki kanun, Türkiye sınırları içerisinde yaşayan ve iş gücüne katılımda bulunan yabancıların çalışma izinleri, bu çalışmanın süreli, süresiz veya bağımsız olması gibi durumları belirlemektedir. Bu kanun 2003 yılında yürürlüğe girmiş olup, bu tarihe kadar yabancıların çalışma izinleri dağınık kanunlar aracılığıyla düzenlenmişken, bu kanunla birlikte bir bütünlük sağlanmıştır ve yine bu kanunla birlikte çalışma izinleri verme yetkisi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) bünyesindedir.

Bu izin rejimi, yabancıların çalışma hak ve özgürlüklerini usul ve esaslarını düzenleyen, çalışma izninin yabancılar için bir hak olduğunu öngörmekle birlikte, yabancı yatırımları arttırmak ve kaçak işçiliğin önüne geçmeyi amaçlayan bir kanun metnidir.²⁰⁷ Bu kanuna ihtiyaç duyulmasının sebeplerinden biri, yabancı kaçak işçilerin düşük ücretler ve uzun çalışma süreleri ile

²⁰¹ Ali Korkmaz, “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 1, 2014, s.99.

²⁰² Korkmaz, a.g.e., s.100.

²⁰³ Korkmaz, a.g.e., s.102.

²⁰⁴ Esra Kaya, “Özel Hayata ‘Gizli’ Bakış”, **Ankara Barosu Hukuk Gündemi Dergisi**, 3, 2006, s.32.

²⁰⁵ Yenidünya, a.g.e., s.48.

²⁰⁶ Çetin Arslan, “İnsan Ticareti Suçu (TCK m.201/b)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 53, 2004, s.74.

²⁰⁷ Selami Er, “Yabancıların Çalışma İzinleri ve Ön İzin Müessesesi”, **Dergipark**, 2014, s.177.

ağır koşullarda çalıştırılması ve bu durumun yerli işçinin de çalışma koşullarının kötüleşmesine sebep olmasının önüne geçmektir.²⁰⁸ Ayrıca 4817 sayılı kanun ile yabancı kaçak işçilerin çok büyük bölümü kayıt-dışı sektörlerde çalıştırıldığı için olası iş kazaları veya hastalık karşısında sosyal güvenlikleri bulunmamakta, bununla beraber çalışmaları yasal olmadığı ve yasalara göre işçi sayılmadıkları için herhangi bir sendikaya üye olamayıp, sendikal haklardan yararlanamamaktadır.²⁰⁹

Tüm bu anlatılanlar ışığında, yabancıların çalışma izinlerinin yasayla düzenlenmesi, yabancılara karşı iş gücü sömürüsü yoluyla insan ticareti suçunun işlenmesine engel olmaktadır. Çünkü yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu durumun yasa ile güvence altına alınmaması halinde, yabancı işçilerin iş kazası-hastalık karşısında güvencesinin olmaması, herhangi bir sendikaya üye olamaması, insani koşullarda çalıştırılmaması, izin verilmemesi ve hak ettikleri ücretleri alamaması söz konusu olacaktır.

1.4.4. 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda 04.06.2003 tarihinde 4866 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra, yurt dışından fuhşa sürüklenmek üzere Türkiye'ye getirilen kadınların, yasal olarak Türkiye'de kalabilmesi için bir Türk vatandaşı ile evlendirilmesi ve akabinde Türk vatandaşlığına geçirilmelerine sınırlandırma getirilmiştir. Bu değişiklikten önce, evlenme beyanı ile yabancı bir kadın doğrudan Türk Vatandaşlığını kazanmaktaydı.²¹⁰ Ancak bu değişiklikten sonra, 403 sayılı kanunun 5. maddesinde ve mevzuattaki 5901 sayılı kanunun ise 16. maddesinde yeni düzenleme ile süreç, *“Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığı kazanmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığı kazanmak üzere başvuruda bulunabilir.”* şeklinde olmuştur.

İçişleri Bakanlığı yasal mevzuat içinde, evlenme sebebiyle Türk Vatandaşlığı için başvuru yapanlar hakkında yaptığı araştırma ile ilk olarak yasadaki şartların sağlanıp sağlanmadığını inceler. Ayrıca bu bireyler için güvenlik soruşturması yapılır. Böylelikle vatandaşlık için engel bir durum var ise tespit edilir. Ayrıca 24.05.2004 tarihli 25471 sayılı yönetmelikle²¹¹ evlenme sebebiyle Türk Vatandaşlığı için başvuru yapan kimseler hakkında *“fuhuş yapmak, fuhşa aracılık etmek veya fuhşa zorlamak veya kadın ticareti yapmak gibi faaliyetler bulunmamak”* ve yine *“kamu düzeni, milli güvenlik ve genel ahlak açısından sakıncalı olmamak”* şartı getirilmiştir.(Md.2)

²⁰⁸ Yıldırım Koç, *“Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçilik”*, Türk İş Eğitim Yayınları, Ankara, 1999, s.2. <http://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1322245267b.pdf>, (24.03.2019).

²⁰⁹ Özlem Işığışık, *“Küresel Gerçeklerle Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçi Sorunu: Boyutları ve Sonuçları”*, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 2005, s.447.

²¹⁰ Ergin Nomer, *Vatandaşlık Hukuku*, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005, s.63-73.

²¹¹ RG.24.05.2004, Sy:25471, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040524.htm#4>, (24.06.2019).

Anlatılanlar ışığında, bu kanun hükmü ile kadın erkek eşitsizliğinin önüne geçmek, evliliklerin yozlaşmasına ve sırf Türk vatandaşlığını elde etmek için sahte evlilikler yapılmasına engel olmak istendiği gibi kişilerin bu yöntemlerle fuhuş yapılmasının da önüne geçilmek istendiği anlaşılmaktadır.²¹² Ayrıca insan ticareti suçunun en yaygın şekli olan fuhuş yaptırmak amaçlı insan ticareti suçu açısından, yabancı uyruklu kadınların bu maksatlara Türkiye'ye getirilip, evlilik beyanıyla vatandaşlık kazanmalarının akabinde sınır dışı edilme korkusu olmadan yıllarca fuhuş yaptırılmasına ve suça konu olan kimselerin mağduriyetin arttırılması da önlenmiştir.

1.4.5. Pasaport Kanunu

15.07.1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun değişiklik yapılmadan önceki halinde, *"fahişeler ve kadınları fuhşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenlerle, beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar"* Türkiye' ye girişi yasak kimseler olarak belirtilmişti. Ancak bu kanun hükmü 04.04.2013 tarihinde 6458 sayılı kanunla mülga edilmiştir.

Pasaport Kanunu, kamunun huzur ve güvenliği veya kamu sağlığı açısından ülkeye girişi yasak olan kimselerden bahsetmiş ve bu gerekçelerle yasağın söz konusu olabileceğine yer vermiştir. İnsan ticareti suçu, fuhuş ve kaçakçılık gibi suçlar her durumda toplumun düzen ve güvenliğini bozduğu ve kamu güvenliğini tehdit ettiği için bu kimselerin ülkeye girişleri genel müdürlük tarafından 5 yıl boyunca yasaklanabilecektir. Ayrıca hükmün devamında, *"...kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe en fazla on yıl daha artırılabilir."* denilmiştir. Kamu güvenliği ve kamu düzeni ciddi bir tehlike ve tehdit altındaysa genel müdürlük giriş yasağını 15 yıla kadar uzatabilmektedir.

Kanununun değişiklikten önceki hali, insan ticareti amacıyla fuhuş yapılmasının önlenmesi konusunda önemli bir adımdı ancak toplumu tehdit eden diğer suçlar açısından yetersiz kalmaktaydı. Bu yeni hükümle sadece insan ticareti ya da fuhuş değil, kamu düzeni ve güvenliği ya da kamu sağlığını tehdit eden her durum açısından bu yasa hükmü ile Türkiye'ye giriş yasağı uygulanabilmektedir. Kanunun yeni hali ile kamu düzeni, kamu güvenliğinin tehdit eden her durum için ciddi tehdit bulunması halinde ülkeye giriş yasaklanabilmesi hali toplumu tehdit eden her suçla mücadele noktasında önemlidir.

Sınır dışı etme kararı, devletin kamu güvenliği veya kamu düzenini tehdit eden yabancıları ülkeden çıkarmak ve bu yolla var olan güven ve huzur ortamını korumak için kullandıkları bir araçtır.²¹³ Sınır dışı edilme, ülkeye fiili olarak giriş yapan ve ülkede ikamet eden kişileri ülke dışına

²¹² TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, 2002, s.844.

²¹³ K. Sedat Sirmen, "Yabancıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesine İlişkin Temel Düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye Hakkında Verdiği Örnek Kararlar", **Ankara Barosu Dergisi**, 67(3), 2009, s.30.

çıkarma durumudur.²¹⁴ Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'un Muzır Şahıslar başlıklı 19. Maddesine dayandırılan sınır dışı işlemlerini somutlaştırmakta ve Pasaport Kanunu 34. maddesinde bulunan sınır dışı etme sebebini de içermektedir.²¹⁵

Pasaport Kanunu 34 ve 35. maddeleri ile ilgili kişinin ülkeye seyahat belgeleri olmadan (pasaport veya vize) ve Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen hudut kapılarından farklı bir yerden girmesi halinde, sınır dışı edilmesi gerektiği ile ilgilidir.²¹⁶ Ayrıca yukarıdaki durumların yaşanması halinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda sınır dışı etme kararı alınacaklar başlıklı 54. maddesinde h bendinde, *“Türkiye’ye yasal giriş veya Türkiye’den yasal çıkış hükümlerini ihlal eden yabancılar hakkından sınır dışı etme kararı verilebilir.”* denilmiştir. Pasaport Kanunu'nun cezai hükümleri cebir, baskı, tehdit ya da iradeyi ortadan kaldıran başka koşulların varlığı altında ülkeye sokulan ya da ülkeden çıkarılan insan ticareti mağdurlarına iradeleriyle hareket etmedikleri için uygulanamaz.²¹⁷ Bu cezai hükümler, insan ticareti mağdurları için değil failleri için uygulanır.

1.4.6. İnsan Ticareti Mağdurlarıyla İlgili İçişleri Bakanlığı Genelgeleri

İnsan ticareti mağdurlarının hasta ise iyileştirilmesi, ilgiye muhtaç halde ise bakımı ve yasal olarak takibinin yapıldığı süre içinde, Türkiye’de ikamet edebilmesi açısından iznin temini için *“insani vize ve kısa süreli ikamet uygulaması (altı ay süreli)”* hayata geçirilmiştir.²¹⁸ Palermo Protokol'ünün 6/3–5. maddesinde, insan ticaretiyle mücadele, bu konuda sağlanacak iş birliği, mağdurların pek çok yönden iyileşmeleri için alınacak önlemlerden bahsedilmekte ve sözleşmeye taraf devletlerin bu konuda ortak bir yol izleyeceğinden gerekirse mağdurların ülkelerinde ikamet etmelerine müsaade etmeleri gerektiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu oturma izinlerinde, diğer oturma izinlerinin verilmesindeki koşullara ihtiyaç yoktur. Kanunun devamı hükümlerinde insan ticareti suçu mağdurlarının ikamet izninin uzatılması ve iptali ile ilgili hükme yer verilmiştir.

İnsan ticaretiyle mücadelede etkin bir yol izleme ve mağdurları koruma hususunda İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan genelgeler, ilgili kamu kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir. Bu genelgeler ile amaçlanan, Türkiye’de insan ticareti mağdurlarının korunmasını sağlamak, insan ticaretiyle mücadele edebilecek yeterli yasal mevzuatı oluşturmak, bu konuda hem ulusal hem de uluslararası iş birliğini sağlamak ve mağdurlara uygulanacak işlemlerin neler olduğunu belirlemektir.

²¹⁴ Sirmen, a.g.e., s.30.

²¹⁵ Gülüm Özçelik Bayraktaroğlu, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye’den Sınır Dışı Edilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 108, 2013, s.223.

²¹⁶ Özçelik Bayraktaroğlu, a.g.e., s.225.

²¹⁷ Yenidünya, a.g.e., s.53-54.

²¹⁸ Ahmet Caner Yenidünya ve Çetin Aslan, **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı**, AB Hibe Projesi, 2. Baskı, Ankara, 2009, s.59-60.

İnsan ticareti ile mücadelede düzenlenen bu genelgelerle, insan ticareti mağdurlarının insan tacirleri tarafından istismar edilmesinin önüne geçmek, insan ticareti mağduru olduğu anlaşılan kimselere bilgilerine başvurulması gerektiği zamanlarda ülkede belli bir müddet ikamet etmelerine müsaade etmek yani hemen sınır dışı etmemek, çocuk sıfatı taşıyan mağdurların varlığı halinde her zaman çocuğun çıkarına öncelik vermek, yine mağdurların güvenli şekilde ülkeden çıkışlarını sağlamak ve eğer sağlık problemleri varsa sağlık kuruluşlarınca tedavi edilmeleri sağlamak amaçlanmaktadır.²¹⁹

Yine bu genelgeler ile amaçlanan organize suç şebekelerinin çökertilmesi, tanık veya mağdur olanların tespit edilip, bu kişilerin korunması ve deşifre edilmesinin engellenmesi, gerekli görüldüğü hallerde bu kişilere psikolojik destek verilmesi, tedavi süresince ülkede ikamet etmelerine izin verilip ve tüm bunlarla beraber tacirlerin tespiti için iş birliği yapılmasını sağlamaktır.

1.5. İnsan Ticareti Suçunu Yasaklayan Uluslararası Düzenlemeler

İnsan ticareti suçu ile mücadelede, ulusal mevzuatlarla birlikte uluslararası mevzuatlara baktığımızda tüm bu düzenlemelerin 20. yüzyılda yetersiz kaldığı, bu problemin küresel anlamda çok ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Günümüzde insan ticareti problemi, devletlerarasındaki gelişmişlik farkının artması, globalleşme, işsizlik, kadın erkek arasındaki fırsat eşitsizliğinin artması gibi olgulara dayalı bir halde büyük bir artış göstermiştir.²²⁰

İnsan ticaretinin sadece ulusal bir problem olmanın yanı sıra sınır aşan bir özelliğinin de bulunması neticesinde, bu suçun işlenmesinin engellenmesi ve suçu işleyenlerin cezalandırılması amacıyla alınacak tedbirlerin de sınır aşan nitelikte olması gerekmektedir. Aksi halde insan tacirleri işledikleri bu suçun cezalandırılmama ihtimaline dayanarak, caydırıcı bir ceza tehdidinin yokluğunda bu suçu işlemeye devam edeceklerdir. Küresel bir problem haline gelen insan ticareti ile mücadele adına uluslararası anlamda atılan ilk adımlardan biri fuhuş amacıyla insan ticaretinin yani kadın ticaretinin önlenmesine yöneliktir.

1.5.1. Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesine İlişkin Uluslararası Düzenlemeler

İnsan ticareti problemi sınır aşan yapısı nedeniyle birçok milletlerarası protokole konu olmuştur. Bu uluslararası belgelerden ilki *1904 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi*

---

²¹⁹ Yenedünya, a.g.e., s.55.

²²⁰ Deniz Kızılsümer, “İnsan Ticareti ile Mücadele: Uluslararası Belgeler Ve Türkiye'nin Çabaları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 62 (1), 2007, s.113.

Sözleşmesi'dir.²²¹ Bu sözleşmeyi diğer sözleşmelerden ayıran, sözleşmenin polisiye tedbirlere yer verip insan ticareti nedeniyle mağdur olan kadınlara ülkelerine dönme konusunda destek verilmesi ve yine insan ticaretiyle etkin mücadelenin sağlanması için bilgilerin koordine edecek bir makamın tahsisini öngörmesidir.²²² Bu makam tahsisi, taraf devletlere yüklenen özellikle ahlaki olmayan gayelerle ülke dışından kadın veya kız çocuklarının getirilmesi ile ilgili bilgilerin koordine edilmesi amacıyla kurulacaktı.²²³ (Md.1)

Bu sözleşme, taraf devletlere ülkelerine dönmek isteyen mağdur kadınlar hakkında, ilgili ülkeler tarafından ekonomik destek sağlanması sorumluluğunu yüklemiştir. (Md.4) Ayrıca bu sözleşmenin asıl amacı insan ticareti ile mücadelede, failleri bulup cezalandırmaktan ziyade mağdurları korumak ve desteklemektir. Bu amacı taşıdığı için bu belge insan ticareti problemi ile mücadelede çok etkin olamayıp, bir bütünlük sağlayamamıştır. Daha sonra 13 ülkenin taraf olduğu 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi imzalanmıştır.

Beyaz Kadın Ticaretinin engellenmesi sözleşmesinin akdedilmesinin üzerinden 6 yıl geçmesinin akabinde, *4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi*²²⁴ imzalanmıştır. Beyaz kadın ticareti konusunda ikinci uluslararası belge olan bu sözleşme, aynı ad ile sözleşmeye ek bir şekilde akdedilmiştir. İnsan ticareti eyleminin kavramsal unsurları da ilk olarak 4 Mayıs 1910 tarihli bu sözleşmede düzenlenmiştir.²²⁵

Bu sözleşmenin amacı ilk üç maddede, beyaz kadın ticareti olarak adlandırılan insan ticareti ile mücadelede önemli adımlar atmak ve rıza olması halinde kadın ve küçük kızların ahlaki olmayan maksatlarla birilerinin cinsel tatminini sağlamak amacıyla kandırılması ve tedarik edilmesine mani olmak olarak belirtilmiştir. Ayrıca taraf devletlere, yaşı küçük olmayanların ise hile, şiddet, tehdit, yetkinin kötüye kullanılması veya herhangi surette bir cebir ile fuhuş amacıyla kullanılması veya tedarik edilmesini suç kapsamına almak ve failerin cezalandırılması hakkında yükümlülükler getirmiştir.²²⁶

Bu sözleşme ile getirilen yükümlülükler 5237 sayılı TCK'nın 227. maddesinde dikkate alınmıştır. Bu maddenin 2. fıkraya hükmüne baktığımız takdirde, "*suç kurbanının rızası olsa dahi*" ifadesine yer verilmediği, "*bir kadın yahut küçük bir kızın fuhuş için hizmetlerini taahhüt eden*" kimseden bahsedilmediği görülmektedir. Ancak 227. madde kanun metni bunlara yer vermemiştir

²²¹ Sözleşmenin tam metni için bkz, <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000001-0424.pdf>, (24.06.2019).

²²² Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadın Ticareti İle Mücadele**, İnsan Ticareti ile Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimlerin Farkındalığının Artırılması Projesi, Ankara, 2010, s.22.

²²³ Bersu Renk ve Oğuzhan Ömer Demir, "İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler", **Polis Bilimleri Dergisi**, 13(1), 2011, s.54.

²²⁴ Sözleşmenin tam metni için bkz; <http://hrlibrary.umn.edu/instree/whiteslavetraffic1910.html>, (24.06.2019).

²²⁵ Renk ve Demir, a.g.e., s.54.

²²⁶ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.65.

olsa dahi Türkiye sözleşmeden doğan diğer yükümlülüklerini yerine getirmiştir. Sözleşme rızası olsa dahi bu suçun oluşacağını belirtirken, TCK buna değinmemiştir. Ayrıca sözleşme fuhuş için taahhütte bulunan kimsenin de suçun faili olduğuna yer verirken, TCK fuhşa özendirilen, fuhuş yapmayı kolaylaştıran ya da aracılık edip fuhuş yapılabilmesi için mekân temin eden kimseleri sadece fail olarak belirtmiştir.

1910 tarihli bu sözleşmenin akdedilmesinden bir süre sonra, *30 Eylül 1921 tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi*²²⁷ Milletler Cemiyeti nezdinde kabul edilmiştir. Bu sözleşme, özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra insan ticaretiyle mücadele anlamında imzalanan ilk uluslararası sözleşme hükmündedir.²²⁸ Bu sözleşmeye göre sözleşmeye taraf olan devletler kadın ve kız çocuklardan insan ticareti suçuna konu olanları tespit etmek için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu sözleşmede de 1910 tarihli sözleşmede olduğu gibi insan ticareti suçunun kavramsal unsurlarına yer verilmiştir ancak bu sözleşmenin önemli farkı ise ilgili suçun konusu noktasındadır.²²⁹

4 Mayıs 1910 tarihli bu sözleşmenin konusu sadece insan ticareti mağduru olan kadınlar iken 30 Eylül 1921 tarihli sözleşmenin konusu ise insan ticaretine maruz kalan kadın ve çocuklardır. Ayrıca 1921 tarihli sözleşme yirmi bir yaşını doldurmamış olanların, çocuk sayılması gerektiği anlayışını benimsemiştir. Yine sözleşmenin 3. maddesinde yer verilen önemli bir ayrıntı, bu suça teşebbüs ve iştirakin taraf devlet ceza kanunlarına bırakılmayarak, cezalandırılması gereken eylemler arasında olduğunun belirtilmiş olmasıdır.²³⁰

Türkiye yukarıda bahsedilen 1910 ve 1921 tarihli iki uluslararası sözleşmeyi Lozan Antlaşması ile kabul ederek, onaylamıştır. 5237 sayılı TCK.'nın 227. maddesi kabul edilip onaylanan yine bu sözleşmeler dikkate alınarak hazırlanmıştır. 5237 sayılı TCK 227. maddesinde, "*Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden...*" ifadesi ile kimlerin hangi eylemlerinin suç oluşturacağına yer verilmiştir. Bu madde hükmü oluşturulurken, Türkiye'nin taraf olduğu 4 Mayıs 1910 tarihli, 30 Eylül 1921 tarihli ve 11 Ekim 1933 tarihli sözleşme hükümleri dikkate alınmıştır.

Kadın ticaretiyle kapsamlı bir mücadele ise *11.10.1933 tarihli Her Yaşta Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi*²³¹ ile olmuştur. Bu sözleşme diğer sözleşmelere nazaran geniş

²²⁷ Sözleşmenin tam metni için bkz; <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/trafficpersons.pdf>, (23.06.2019).

²²⁸ Yenidünya, a.g.e., s.105.

²²⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu s.66.

²³⁰ Phyllis Coontz ve Catherine Griebel, "International Approaches to Human Trafficking: The Call for a Gender-Sensitive Perspective in International Law", *Women's Health Journal*, 2004, s.49.

²³¹ Sözleşmenin tam metni için bkz; https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/1933_international_convention_en_1.pdf, (23.06.2019).

kapsamlıdır. Bu sözleşme ile suç oluşturan eylemlerin cezalandırılması için yasal düzenlemeleri yetersiz olan devletlerin bu konuda gerekli tedbirleri almaları istenmiş ve sözleşmede bu yönde hükümlere yer verilmiştir.²³² Sözleşmenin ilk maddesinde, başkalarının arzularını tatmin etmek için ergenlik çağındaki kız veya kadını, rızası olsa dahi ahlaki olmayan amaçlarla tedarik eden, yanılta veya buna müsaade eden kişinin, suçu meydana getiren fiiller başka bir ülkede işlenmiş olsa dahi cezalandırılacağına yer vermiştir.²³³ Sözleşmenin 2. maddesinde ise günümüz mevzuatlarının ilk maddede belirtilen tedbirleri almada yetersiz kalması durumunda, eylemleri cezalandırmak için taraf devletler tarafından gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir.²³⁴ 1933 tarihli bu sözleşme ile insan ticareti ile mücadele konusunda ciddi adımlar atılmıştır.

11 Ekim 1933 tarihli bu sözleşmeyi incelediğimiz takdirde ilk maddesinde yine rızası olsa dahi reşit bir kadın ve kızı, fuhuş yaptırmak için kullanan, sürükleyen veya baştan çıkaran kimselerin fail olarak cezalandırılacağına yer vermiştir. 11 Ekim 1933 tarihli bu sözleşmede yer alan fuhuş teşvik ifadesi ile bir kimseyi o eylemi yapmaya özendirme, istekli hale getirmeden bahsedilirken, fuhuşa sürüklemek tabiriyle ise istekli olmayan bir kimseyi bir işi yapmaya zorlamak anlaşılmaktadır. Baştan çıkarma kavramı ise kötü yola çekmek ya da doğru yoldan ayırmak manasını taşımaktadır. İki hüküm kıyaslandığı takdirde, sözleşme hükmünün rıza olsa dahi bir kimseyi fuhuşa zorlayan, o kimseyi yoldan çıkaran ve fuhuş için kullananlar fail konumundayken, TCK hükmünde rızadan bahsedilmeyip fuhuşa özendiren, kolaylaştıran, aracılık eden ya da yer temin eden kimsenin fail olduğunu belirtilmiştir.

İnsan ticaretiyle mücadele anlamında en önemli sözleşmelerden biri ise *2 Aralık 1949 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi*'dir. Bu sözleşme 317 sayılı kararla kabul edilip, 25 Temmuz 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından ise 2003 tarih ve 4800 sayılı yasa ile onaylanmıştır. Bu sözleşme yukarıda bahsettiğimiz sözleşmelerin birleşiminden meydana gelen bir sözleşmedir.

2 Aralık 1949 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, insan ticaretiyle mücadele konusundan daha önce hazırlanan ve uygulanan protokollerin etkin kısımlarını toplamıştır. Bu sözleşme, kişinin rıza gösterse bile başkalarını tatmin etmek için kandırılmasının tedarik edilme olarak kabul edilmesini öngörmüş ayrıca sözleşmeye taraf devletlerden fuhuş meslek olarak icra edilmesine müsaade eden yasal düzenlemelerin kaldırılmasını istemiştir.²³⁵ Ayrıca taraf devletlere insan ticareti suçunu işleyen ve destekleyen kişilerin cezalandırılması yükümlülüğü getirmiş ve yine yukarıda yer verilen eylemlere teşebbüs ve iştirakin de cezalandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

²³² Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.23.

²³³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.66.

²³⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.66.

²³⁵ Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.23.

2 Aralık 1949 tarihli bu sözleşmede yer alan bir husus ise sözleşmenin taraf devletlerin insan ticaretiyle mücadele program ve politikalarını, mümkün olduğu ölçüde sivil toplum örgütleri ve diğer kuruluşlarla yürütmesini öngörmesi ancak bunun için herhangi bir denetleme mekanizması geliştirmemiş olmasıdır.²³⁶ 1949 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde insan ticareti ile ilgili dar kapsamlı bir tanım yapılmış, bu tanıma göre insan ticaretinin sadece fuhuş yaptırmak amacıyla yapılabileceği belirtilmiş ancak fuhuş ve sömürünün tanımına yer verilmemiştir.²³⁷

2 Aralık 1949 tarihli bu sözleşme, imzalayan devletlere ayrıca fuhuşu bir meslek şeklinde düzenleyen yürürlükteki mevzuatın ilga edilmesi yükümlülüğünü de getirmiştir. Sözleşme hükmüne baktığımız takdirde, genelev çalıştıran, genelev çalıştırılmasına destek olan ya da aracılık eden, bu faaliyetlere ekonomik destek sağlayan kimselerin cezalandırılması gerektiğine vurgu yapmıştır. 5237 sayılı TCK 227. madde hükmüne baktığımız takdirde ise genelev işletmek ya da finanse etmek gibi ifadelerin kullanılmadığı daha genel tabirle fuhuşa teşvik, aracılık, yer temin etme gibi eylemlere yer verildiği görülmektedir.

1975 yılında ise Mexico City'de (Meksika) yapılan Uluslararası Kadın Yılı Dünya Konferansı'nda fuhuş ve fahişeliğin kadının onur ve haysiyetini zedelediği, saygınlığını azalttığı ve pek çok toplumda ciddi bir ekonomik kazanç kapısı olduğuna, kadın ve kız çocuklarının insan onuruna yakışmayan muamelelere maruz kaldıklarına yer verilmiştir.²³⁸ Konferansta taraf devletlerden fuhuş amacıyla insan ticaretiyle mücadele etmeleri, kadınların zorla fahişeliğe iten sebepleri ortadan kaldıracak tedbirleri almaları istenmiştir.²³⁹

Çocuk hakları konusunda ise toplumların gelişmişlik seviyesine ve insan hakları konusunda atılan adımlara paralel olarak ilerleme sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalardan biri *2 Eylül 1990 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi*, 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanmış ve 9 Aralık 1994 tarihinde, 4058 sayılı yasa ile ihtirazı kayıtlı onaylanmıştır. Bu sözleşme, çocukların insan ticaretine konu edilmesi, fuhuş yapmaya zorlanması, cinsel yönden her türlü istismardan korunmasının sağlanması gibi amaçlar taşır.

Çocukların cinsel yönden istismar edilmeleri yani çocukların, 18 yaşından büyük biri tarafından, çocuğa maddi bir menfaat sağlayarak ya da çocuğu fuhuşa sürükleyen kimselere maddi menfaat sağlayarak her türlü cinsel istismar türüyle, fuhuş ya da pornografiye alet edilmeleri anlamına gelmektedir.²⁴⁰ Çocuğun cinsel yönden istismarı, çocuğun fuhuş ya da pornografide kullanılmak amacıyla kaba kuvvet kullanılması, aldatma, korkutma, hile gibi yöntemler

²³⁶ Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.23.

²³⁷ Kızılsümer, a.g.e., s.116.

²³⁸ Yenidünya, a.g.e., s.107.

²³⁹ Muzaffer Sencer, **Belgelerle İnsan Hakları**, 1. Baskı, İstanbul, 1998, s.206.

²⁴⁰ Şahin ve Polat, a.g.e., s.57.

uygulayarak çocuğun ikna edilmesi ve baskıyla modern köle haline getirilmesi durumudur. Çocuk fahişeliği kimi zaman küçük ölçekli olan çoğunlukla organize bir şekilde hareket eden bireysel bir karaborsacılıkla ilgiliyken kimi zaman da büyük suç örgütleri tarafından yapılmaktadır.²⁴¹

Çocukların cinsel amaçla istismar edilmesi, insan onurunu yok sayan ve çocuğun hem sağlığını hem de hayatını tehlikeye atan bir eylemdir.²⁴² 25 Mayıs 2000 tarihli *Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol*²⁴³ ile çocukların ekonomik anlamda sömürülmesi, sağlığı, eğitimi, zihinsel ya da ruhsal gelişimi için tehlike arz edebilecek bir işte çalıştırılması, çocukların satılması, pazarlanması, fuhuş ya da pornografi için kullanılması yani insan ticareti suçunun mağduru olması engellenmek istenmiştir. Türkiye, bu protokolü 8 Eylül 2000 tarihinde imzalamış ve protokol 28 Haziran 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca protokole taraf devletlere çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini yani çocukların cinsel yönden sömürülmesini yasaklama sorumluluğunu yüklemiştir. Bu protokol, taraf devletlere bu fiillerin cezalandırılması ve bu fiillerin tekrarlanmasının önüne geçilmesi için önleyici tedbirler alınması sorumluluğunu yüklemiştir. Protokol çocukların cinsel yönden sömürülmesi sorununun, uluslararası bir yapıya sahip olması yani sınır aşan nitelikleri nedeniyle devletlerin birbiriyle yardımlaşması, suçluların iadesi, adli yardımlaşmaya ve ayrıca yargılamaya ilişkin özel hükümlere yer vermeleri gereğine işaret etmiştir.²⁴⁴

İnsan ticaretiyle mücadelede en önemli ve kapsamlı sözleşme ise *Sınır aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi* ve bu sözleşmenin eki *İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokol*'dür.(Palermo Protokolü) 12-13 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da düzenlenen konferansta kabul edilmiştir. Türkiye, bu protokole taraftır. Bu anlaşma 4800 sayılı kanunla, kanuna eşdeğer olmak üzere iç hukuk normu halini almıştır. İlgili protokol, insan ticareti konusundaki ilk uluslararası anlaşma olup, insan ticaretine mani olmayı, insan ticareti ile mücadele etmeyi, insan onuruna yakışır şekilde insan ticareti mağdurlarını koruyup, onlara yardım etmek ve bu protokole taraf olan devletlerin insan ticaretiyle etkin mücadele edebilmesi için işbirliğini teşvik etmiştir.²⁴⁵

Palermo Protokolü'nün 1. maddesinde sözleşmenin uygulama alanının insan ticareti ile ilgili suçları kapsayacak şekilde genişletilmesi, suç kanıtlarının toplanması, suçlu kimselerin ülkelerine

²⁴¹ Oğuz Polat, *Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2*. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi(ASUMA), 2012, s.7.

²⁴² Şahin ve Polat, a.g.e., s.57.

²⁴³ Sözleşmenin tam metni için bkz; <https://dergipark.org.tr/download/article-file/227835>, (24.06.2019).

²⁴⁴ Yenidünya, a.g.e., s.112.

²⁴⁵ Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.24.

iadesi ve suçtan elde edilen kazançların müsaderesi gibi konulara açıklık getirilmiş ve taraf devletlere benzer davranışların suç olarak düzenlenmesi sorumluluğu yüklenmiştir.²⁴⁶

İlgili protokolün 3. maddesinde ise insan ticareti eyleminin tanımına yer verilip, eylemin nasıl işlendiği, araç ve amaç fiillerin neler olduğu, suçu tanımlayan eylemlerin ise hangileri olduğuna yer verilmiştir. Araç fiillerle iradesi sakatlanan ifadesiyle, örneğin aldatma, korkutma veya tehdit gibi eylemlere başvurulması ve tamamlayan eylemlerden olan bir yere götürmek, barındırmak, teslim etmek ya da almaktan bahsedilmiştir. Tüm bunlar neticesinde ise fail ya da faillerin, mağdurlar üzerinde maddi menfaat elde etmesine vurgu yapılmıştır.

Protokolün 3. maddesinin devamında, bahsi geçen araç fiillerle mağdurların iradelerinin sakatlandığına yer verilmiştir. İradeleri sakatlanan mağdur kimsenin rızasının artık bir ehemmiyetinin olmayacağı, ayrıca bu durumun çocuklar için söz konusu olduğu hallerde araç fiillere dahi ihtiyaç olmadan insan ticareti suçunun tamamlanacağı belirtilmiştir.

Protokolün 6 ve 7. maddelerinde, sözleşmenin tarafı olan devletlere insan ticaretiyle mücadele konusunda bazı yükümlülükler getirildiği görülmektedir. Özellikle insan ticareti mağdurlarının fiziksel ve psikolojik varlıklarının iyileştirilmesi için taraf devletler nezdinde fail gibi muamele görmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca mağdurlara kendi ülkelerinde geçici ya da devamlı olarak kalmalarına müsaade edilmesi, onlara insani ve merhametle yaklaşılması istenmiş ve tavsiye edilmiştir.

Protokolün 9 ve 10. maddelerinde ise sözleşmenin tarafı olan devletlere insan ticaretiyle mücadelede, uluslararası arenada gerekli önlemleri alma ve iş birliğini sağlama yükümlülüğü ile ilgili hükümlere yer verilmiştir. Bu suçun işlenmesine engel olmak, mağdurları korumak, daha fazla mağduriyet oluşmasının önüne geçmek amacıyla toplumsal bir bilinç oluşturmak, kültürel ve sosyal politikalar geliştirmek ve gerekli yasal düzenlemeleri yapmak gibi yol gösterici hükümlere de yer verilmiştir.

Protokolün 11 ve 12. maddelerinde ise, sözleşmenin tarafı olan devletlere insan ticaretiyle mücadele konusunda gerekli tedbirleri alması, suçun faillerinin kaçma ihtimallerine mâni olmak için vize veya pasaport iptali gibi tedbirlere başvurulması, taraf devletlerin seyahat ve kimlik belgelerinin sahtesinin kolayca yapılamayacak kalite ve özgünlükte olması, insan ticaretiyle mücadelede uluslararası iş birliğinin sağlanması tavsiye edilmiştir.

---

²⁴⁶ Kuloğlu, a.g.e, s.60.

1.5.2. Cebri Çalıştırmaya ve İşgücü Sömürüsüne İlişkin Uluslararası Düzenlemeler

İnsan ticaretinin yaygın bir diğer alt başlığı ise işgücü sömürüsüdür. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri, *Cebri Çalıştırmaya Dair Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesi No. 29*'dur. Türkiye, bu sözleşmeyi 30.10.1998 tarihinde onamıştır. İnsan ticareti suçunun bir türü olan iş gücü sömürüsüne engel olmak, işçilerin fazla çalışmalarının karşılığının verilmesini sağlamak, angarya ve zorla çalıştırmanın önüne geçmek için 1930 yılında kabul edilen 29 No'lu bu sözleşme ile cebri ve mecburi çalıştırmalar yasaklanmış ve taraf olan devletlerden de bu sorun ile mücadele etmeleri istenmiştir.

Cebri çalışma, 29.06.1930 tarihli ILO Sözleşmesi'nin 2. maddesinde şöyle tanımlanmıştır; *“Bir kimsenin ceza tehdidi altında ve rızası olmadan bir işi yapmaya mecbur edilmesi yani zorlanmasıdır.”* Sözleşme bu tanımın yanı sıra nelerin cebri veya Mecburi Çalıştırma kapsamında olmadığını da açıklamıştır. Bu hükme göre,

- *“Askeri Hizmetler,*
- *Vatandaşların hukuken bağlayıcı kamu hizmeti mükellefiyeti,*
- *Bir mahkûmiyet kararının gereği olarak yükümlendirilen iş ya da hizmet,*
- *Olağanüstü hallerde, acil durumlarda, halkın tamamının ya da bir kısmının hayatını tehlikeye koyan her durum için yükümlendirilen iş ya da hizmet,*
- *Toplum fertleri tarafından toplumun menfaati için yükümlendirilen iş ya da hizmetler.”*

zorla çalıştırma kapsamında değildir.

Tüm bu anlatılanlar ışığında ILO'nun 29 No'lu sözleşmesi ile işgücü sömürüsü yoluyla insan ticaretine engel olunmak istenmiştir. Bu sözleşmeye taraf olan devletler, cebri çalıştırmayı engelleyerek, insanların sömürülmesine ve emeklerinin istismar edilmesine karşı mücadele etmiştir.

Bir diğer işgücü sömürüsüne karşı uluslararası çalışma ise 17 Ocak 1959 tarihinde yürürlüğe giren 25 Haziran 1957 tarihli olan ve 29 Mart 1961 tarihinde Türkiye tarafından onanan *Cebri Çalıştırmaya Dair Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesi No. 105*, cebri veya mecburi çalıştırmanın derhal kaldırılmasını öngörmüştür. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 105 ve 29 No'lu cebri çalışma karşıtı bu sözleşmeleri ile hem Dünya'da hem Türkiye'de önemli adımlar atılmış ve insanların işgücü anlamında sömürüsü engellenmeye çalışılmış olsa da günümüzde bu problemler var olmaya devam etmiştir.

Birleşmiş Milletler' in kölelikle mücadele anlamında yaptığı çalışmalar da söz konusu olmuştur. 19. yüzyıldan itibaren kölelik ve kölelik olgusunun meşruiyeti tartışılmaya başlanmış ve 1833 tarihinde kölelik İngiltere topraklarında hukuka aykırı kabul edilip, yasaklanmıştır.²⁴⁷ Bu yasaklar ardı sıra birbirine takip etmiş ve İngiltere'deki yasaktan 15 yıl sonra 1848 yılında Fransa'da kendi sınırları dahilinde kölelik kaldırılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1865 yılında, Özgürlük Bildirgesi'ni ilan edilmesinden 2 sene sonra kölelik kaldırılmış ve günümüzde kölelik tüm ülkelerde hukuka aykırı kabul edilip, uluslararası hukukta emredici nitelikte bir kaide (Jus Cogens) halini almıştır.²⁴⁸

Tarihsel açıdan ele alındığında, köle olgusuna ve köle ticaretine karşı uluslararası eylemler özellikle 20. Yüzyılın başından itibaren ivme kazanmıştır.²⁴⁹ Köleliğin uluslararası belgelerle de yasaklanan bir kurum haline gelmesi Milletler Cemiyeti nezdinde 1926'da, Birleşmiş Milletler nezdinde ise 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile vuku bulmuştur. Türkiye, 25.09.1926 tarihli Köleliğe Dair Milletler Cemiyeti Sözleşmesini 14.01.1955'te imzalamıştır.

Günümüzde insan ticareti ile mücadelede, Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri 19. yüzyıldan itibaren önemli bir etkiye sahiptir. Bu sözleşmelerle taraf olan devletlere insan ticareti ile mücadelede ortak bir mücadele programı uygulamaları ve bu programları takip etmeleri tavsiye edilmiştir. İnsan ticareti ile mücadele anlamında Birleşmiş Milletler sözleşmeleri tarih sahnesinde önemli bir yer edinmiş, özellikle 19. yüzyılın başlarından itibaren köleliğin her türlüüne karşı savaş açmış, kölelikle mücadele kapsamında büyük adımlar atılmış, 1922 tarihinde Milletler Cemiyeti bünyesinde köle ve kölelik türlerinin incelenmesi için "*Kölelik Geçici Komisyonu*" kurulmuştur.²⁵⁰ 25 Eylül 1926 tarihli Köleliğe Karşı Sözleşme Cenevre'de Kölelik Geçici Komisyonu tarafından öngörülmüş ve hazırlanmıştır.²⁵¹

1926 tarihli Köleliğe Karşı Sözleşme, köleliği üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerinin bir kısmının kullanıldığı kişinin durumu, köle ticaretini ise bir kimsenin köle yapılıp, mal veya meta muamelesi görmesi, eşya gibi alınıp satılması ya da değiştirilmesi maksadıyla işlenen fiiller olarak tanımlamıştır.²⁵² Türkiye tarafından bu sözleşme 1933 yılında çıkarılan bir yasa ile kabul edilmiştir. Bu sözleşme ile kişileri köleleştiren, şahsın sahip olması gereken tüm hak ve özgürlüklerden mahrum bırakan eylemlerle mücadele amaçlanmıştır.

İnsanların çalışma hakları, çalışma yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen durumları ve çalışanların sahip olması gereken hakların düzenlendiği Birleşmiş Milletler

²⁴⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu s.63.

²⁴⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.63.

²⁴⁹ Güler, Mehmet Atilla, "Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri", *İş ve Hayat*, 1(2), 2015, s.42.

²⁵⁰ Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.25.

²⁵¹ Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.25.

²⁵² Kadın Dayanışma Vakfı, a.g.e., s.25.

sözleşmeleri de bulunmaktadır. Bu sözleşmelerin en önemlisi ve en çok bilineni 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen ve Türkiye tarafından 6 Nisan 1949 tarihinde onaylanan *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*'dir. Bu bildirme, devletlerin insan hakları konusunda temennilerinden oluşan, esasında hukuken bağlayıcılığı olmayan, içeriğinin değeri noktasında insan hakları konusunda pek çok önemli girişimlere vesile olan bir özellik taşımaktadır.²⁵³

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insan ticaretinin bir türü olan iş gücü sömürüsü yoluyla insan ticaretine engel olmak için çalışma sürelerinin makul olmasını, izin hakkına, herkesin çalışma, eşit iş için eşit ücret hakkına sahip olduğuna, adil ve yeterli ücret hakkına da vurgu yapmıştır.²⁵⁴ Çocuk hakları konusu ise tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, bu durumun zamana, devletlerin gelişmişlik seviyelerine, sosyokültürel yapılarına bağlı olarak değiştiği, ilkel toplumlarda çocuklara gelir kapısı muamelesi yapıldığı hatta zayıf, güçsüz olan ve bu nedenle ailelerine ekonomik anlamda bir fayda sağlayamayan çocukların toplum dışına itilerek, onlara yaşama hakkı dahi tanınmadığı görülmektedir.²⁵⁵

Birleşmiş Milletler 'in yaptığı diğer önemli sözleşme ise *1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme* olup ve bu sözleşme de 1926 tarihli sözleşme gibi Cenevre'de imzalanmıştır. Bu sözleşme, kadının bir eşya gibi mirasa konu olmasının, devredilebilmesinin önüne geçmiş, çocukların da herhangi bir sebeple eşya gibi maddi bir menfaat karşılığında alınıp satılması ile mücadele etmiştir.

Avrupa Konseyi tarafından 16.05.2005 tarihinde hazırlanan ve Türkiye tarafından 19 Mart 2009 tarihinde imzalanan İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi²⁵⁶ ise daha evvel bahsettiğimiz tavsiye kararlarının neticesinde varılan ortak kararları ifade etmektedir. Bu sözleşmenin amacı, insan ticareti eyleminin her şekliyle mücadele etmek ve ülkeler arasında bu konuda bir iş birliği oluşturmaktır.

16 Mayıs 2005 tarihli bu sözleşmenin 1. maddesinde amaçlara yer verilmiştir. Buna göre sözleşmenin amacı:

- a) İnsan ticaretini toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alarak önlemek ve insan ticaretiyle mücadele etmek,
- b) toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alarak, insan ticareti mağdurlarının insan haklarını korumak, mağdurların ve tanıkların desteklenmeleri ve korunmaları için kapsamlı bir çerçeve oluşturmak ve etkin bir soruşturma ve kovuşturma temin etmek,

²⁵³ Kenan Yıldırım, "Uluslararası Düzenlemelerde Fazla Çalışma ve Ülke Uygulamaları", *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 23(4), 2011, s.38.

²⁵⁴ Yıldırım, a.g.e., s.38.

²⁵⁵ Lale Sevim Kurt, "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 2016, s.101.

²⁵⁶ Sözleşme tam metni için bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/197.doc>, (06.07.2018).

c) İnsan ticaretine karşı eylemde uluslararası iş birliğini teşvik etmektir.²⁵⁷

16.05.2005 tarihli sözleşmenin 1. maddesine ek olarak 4. maddesinde de bu sözleşmenin amaçlarına yer verilmiştir. Sözleşmenin 4. maddesinde ise; bu sözleşme ile amaçlanan durum, insan ticareti eyleminin tanımı, araç ve amaç fiilleri, araç fiillerin varlığı halinde rızanın bir öneminin olmadığı, yine çocuğun istismarı durumunda araç fiillerinin varlığına dahi gerek olmadığına yer verilmiştir.

16 Mayıs 2005 tarihli bu sözleşme, taraf olan devletlere bu sözleşme ışığında kendi hukuk sistemlerini gözden geçirme ve akabinde yukarıda bahsi geçen fiilleri yaptırma bağlama yükümlülüğü getirmiştir. Bu doğrultuda taraf devletler, sözleşmenin 4. maddesinde bahsi geçen fiillerin kasten işlenmesi durumunda bunların suç olarak düzenlenmesi ve bunun için kanuni önlemleri almakla yükümlüdür.

16 Mayıs 2005 tarihli bu sözleşmenin 21. maddesinde ise “*teşebbüs, Yardım ve Yataklığın Suç Olarak Düzenlenmesi*” gibi kısımlara vurgu yapılmıştır. Bu sözleşme daha önce yer verilen suç tipleri için taraf devletlerce uygulanacak müeyyideler konusunda da tavsiyede bulunmuştur. Avrupa Sözleşmesi’nin 23. maddesinde bu suç tipi için öngörülen müeyyide ve tedbirlere yer vermiştir.

Bu sözleşme sadece insan ticareti suçunun faillerini cezalandırmakla yetinmemiş, mağdurlara yönelik tedbirlere de yer vermiştir. 10 ve 12. maddelerde belirttiği gibi mağdurların tespitinde çocuk ve kadın olan mağdurların özel durumlarının dikkate alınması, gerekli durumlarda mağdurlara ikamet izni verilmesi, çocuklara özel koruma tedbirlerinin uygulanması, mağdurların özel hayat ve kimliklerinin korunması ve gerek fiziksel gerekse psikolojik olarak desteklenmesi gibi tedbirlere yer vermiştir.

---

²⁵⁷ Yenidünya, a.g.e., s.119.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK CEZA HUKUKU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

2.1. Genel Olarak

İnsan ticareti eyleminin bir suç tipi olarak Türk Ceza Hukuku'nda yer alması, 12 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da imzalanan sözleşmeye taraf olunmasının getirdiği yükümlülükle söz konusu olmuştur. Palermo'da imzalanan iki ek protokole Türkiye, 13 Aralık 2000 tarihinde taraf olmuştur.

İnsan ticareti eylemi, sırasıyla 30 Ocak 2003 tarihinde önce 4803 sayılı daha sonra 4804 sayılı yasaların kabulü ve Resmî Gazetede²⁵⁸ yayınlanması ile 765 sayılı TCK 201/b maddesiyle bir suç tipi olarak mevzuatta yerini almıştır. Bu tarihten itibaren, insan ticareti suçu hem sosyal hem ahlaki boyutuyla incelenmesinin yanı sıra suçun ayırımının yapılması ile devletin kolluk güçleri vasıtasıyla daha etkin mücadele sağladığı bir eylem olarak hukuk sistemimizde yerini almıştır.²⁵⁹

İnsan ticareti, Türk Ceza Hukukuna ilk olarak 765 sayılı eski TCK'nın, 3 Ağustos 2002 tarihli ve 4771 Sayılı Kanun'un 2. maddesinin b bendi ile girmiştir. Eski TCK'da 201/a'da göçmen kaçakçılığı ve 201/b'de ise insan ticareti ile ilgili hükümlere yer verilmiştir. 4771 Sayılı Kanun'un 2. maddesi ile 765 Sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler bölümü, İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler başlıklı altıncı kısımda düzenlenen 201b maddesinde düzenlenmiştir.

İnsan ticareti eylemi kanunlarımızca suç kabul edilmesine ve toplumun sahip olduğu geleneksel ve manevi değerlere aykırı olmasına rağmen hem Türkiye hem de Dünya çapında giderek yaygınlaşan bir yasa dışı gelir kapısı durumuna gelmiştir.²⁶⁰ Modern kölelik olarak da isimlendirebileceğimiz insan ticareti suçu, genellikle cinsel sömürü amacıyla yapılabildiği için bu suçun failleri için maddi kazanç vesilesi iken mağdurlar için ise büyük psikolojik ve fizyolojik yıkımların kaynağıdır.²⁶¹

²⁵⁸ Yayımlandığı Resmi Gazete 18 Mart 2003 tarih ve 25052 sayılı bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030318.htm#4>, (06.07.2018)

²⁵⁹ Dinler, a.g.e., s.191.

²⁶⁰ Erhan Akgün, "Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 22(1), 2016, s.157.

²⁶¹ Akgün, a.g.e., s.160.

İnsan ticareti suçu konusunda uzun bir süre belirsizlikler yaşanmış, ilk belirsizlik ise fuhuş amacıyla yaptırılan insan ticareti eyleminin, TCK'nın 227. maddesinde yer alan fuhuş suçu ile karıştırılması şeklinde olmuştur.²⁶² Bu durumun asıl sebebi TCK 227. maddesinin 3. fıkrasında fuhuş yaptırmak için bir kimseyi ülkeye sokan ya da ülkeden çıkmasını sağlayan kişiyi fuhuşa teşvikle cezalandırması ve bu durumun da TCK 80. maddesinde²⁶³ yer verilen bir kimseyi insan ticareti eylemine konu etmek için ülkeye sokan, ülkeden çıkararak ibaresini işlevsiz hale getirmesiydi.²⁶⁴ Ancak daha sonra mağdurun rızasının hukuka uygunluk nedeni olmaktan çıkararak 2. fıkranın eklenmesiyle bu karışıklık sona ermiş ancak uzunca bir süre bu konuda belirsizlik ve karışıklıklardan kaynaklanan sıkıntılar yaşamaya devam etmiştir.

İkinci önemli belirsizlik ise insan ticareti suçunun mağduru ve failinin ayrımı noktasında söz konusudur. Türk Hukuk sistemi açısından bunun gerekçesi olarak insan ticareti suçunun mevzuatta geç yer edinmesi, benzer suçlarla karıştırılması ve bu halin de suçun mağdur ve failin ayrımının doğru yapılamaması gibi sonuçlara yol açması gösterilebilir. Ayrıca bu suçla mücadele eden devletlerin, suçun mağdurlarına fail gibi muamele etmesi, faillerle mücadele anlamında iş birliğini sağlayamaması ve mağdurların bu suç nedeniyle hemen sınır dışı edilmesi fail mağdur ayrımı noktasında bu durumun olumsuz yönünü yansıtmaktadır. Özellikle fuhuş amaçlı insan ticareti suçunda, fuhuş yaptırılan kişilerin mağdur olduğu fikrinin benimsenmemesi, mağdurların fail muamelesi gördüğünün en belirgin örneklerindedir.²⁶⁵

2.2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

2.2.1. Genel Olarak

İnsan ticareti eylemine ilişkin mevzuatımızda yapılan ilk düzenleme 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile olmuştur. Bu düzenleme 765 sayılı TCK'ya 3 Ağustos 2002 tarihli ve 4771 Sayılı Kanun'un 2. madde/B bendi ile girmiştir. Eski TCK'da 201/a'da göçmen kaçakçılığı ve 201/b'de ise insan ticareti ile ilgili hükümlere değinilmiştir.²⁶⁶

²⁶² Yenidünya, a.g.e, s.66-67.

²⁶³ **Madde 80-** (1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) Onsekiz yaşını doldurup otuz yaşını doldurmayanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faili birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir. (4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

²⁶⁴ Dinler, a.g.e., s.207.

²⁶⁵ Dinler, a.g.e., s.207.

²⁶⁶ **Madde 201/b:** Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak,

İnsan ticareti eyleminin eski Türk Ceza Kanunu'nda yer edinmesinin asıl sebebi, taraf olduğumuz uluslararası anlaşma ve protokollerin bize yüklemiş olduğu ödevlerdir. Taraf olduğumuz bu protokol ve sözleşmeler bireylerin her türlü istismarına, insan ticaretinin her türüne karşı mücadele etmeyi ve gerekli tedbirleri almayı yüklemiştir. Bu uluslararası yükümlülüğün kaynağı taraf olduğumuz bu sözleşmeler olan Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol ile İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve çocuk Ticaretinin önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokoldür.

30 Ocak 2003 tarihinde ise önce 4803 sayılı daha sonra 4804 sayılı yasaların kabulü ve 18 Mart 2003 tarih ve 25052 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanması ile bu suç tipi mevzuatta yer almış olup, iç hukuka dâhil edilmiş ve bahsi geçen her iki protokol de taraf olan devletleri insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı eylemlerini suç telakki edip, bu eylemlerle mücadele için mevzuatlarında gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlü kılmıştır.

Palermo Protokolü, insan ticareti eylemini tanımlarken istismar amacına değinmiş, bu istismarın başkalarının fuhşunun istismar edilmesi veya cinsel istismar türleri ya da esaret benzeri uygulamaları, kulluğu ve organların alınmasını içerdiği belirtilmişken 765 sayılı Türk Ceza Kanunu 201b maddesi insan ticareti eylemini tanımlarken cinsel istismar ve fuhuş ibarelerine yer vermemiştir.²⁶⁷

201b madde hükmüne baktığımızda, insan ticareti eyleminin üç aşamadan oluştuğu, ilk aşamanın suça konu olan ve mağdur olan kimselerin tedarik edilmesi yani bu suça dahil etmek için insan sağlama iken, ikinci aşamanın bu kişilerin istismar edilecekleri yerlere nakledilmesi yani bir yerden başka bir yere götürülmeleri ve üçüncü ve son aşamanın ise bu kişilerin istismarı yani herhangi bir amaç için sömürülmesi olduğu anlaşılmaktadır.²⁶⁸ Tedarik aşamasında suçun mağdurları araç fiillerle tespit edilip, iradeleri fesada uğrattılıp toplanırken, nakil aşamasında bu mağdurlar başka bir ülkeye ya da ülkenin içinde herhangi bir yere üçüncü ve son aşama olan istismar edilmek üzere götürülmektedir.²⁶⁹

---

kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır.

Onsekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde failere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur.

²⁶⁷ Yenidünya, a.g.e, s.26.

²⁶⁸ Hakkı Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.226.

²⁶⁹ Manav, a.g.e., s.226.

İnsan ticareti eyleminin 765 sayılı eski TCK’da yer alan şekli, 5237 sayılı yeni TCK’dan bazı farklar içermektedir. Bu farklar şöyledir;

- Mülga olan TCK’da yer alan düzenleme, Hürriyete Karşı Suçlar kısmında yer alırken, TCK’da bu suç tipi Uluslararası Suçlar başlıklı bölümde düzenlenmiştir. Bu durum, suçla korunmak istenen hukuki değer bakımından yani ihlal ettiği değer açısından ele alındığı noktada önemlidir.²⁷⁰ Suçun sınır aşan yani küresel boyutta bir suç olduğunu göstermesi noktasında uluslararası suçlar kısmında düzenlenmesi yerindedir. Ancak insan ticareti suçu, insanın onuruna, haysiyetine, uluslararası sözleşmeler ile güvence altına alınan ve doğuştan sahip olması gerektiği temel hak ve özgürlüklerine karşı işlenen bir suç olduğu için de insanlığa karşı suçlar arasında düzenlenmesi kanaatimizce daha yerinde bir düzenleme olacaktır.²⁷¹
- Mülga olan TCK’da insan ticareti eylemi için öngörülen müeyyide “beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası” iken TCK’da “sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası” olarak düzenlendiği ve adı geçen suçun ceza alt ve üst sınırlarının arttırıldığı görülmektedir. Hapis cezasının alt ve üst sınırlarının arttırılması, insan ticareti suçuyla mücadele açısından doğru bir adım olmuştur. Ayrıca adli para cezası için cezayı on bin gün olarak belirlemiştir. Adli para cezasındaki bu artış ekonomik getiri ve failer için daha caydırıcı olması yönünden bu suçla mücadele noktasından önemli bir adımdır.²⁷²
- Mülga olan TCK’da insan ticareti eylemi için kanun hükmünün son fıkrasında insan ticareti suçu eğer birden fazla kişiyle örgütlü bir halde işlenmişse verilecek cezanın arttırılacağına yer verilmiştir. Bu hükümden hareketle, mülga olan TCK’da insan ticareti suçunun örgütlü halde işlenmesi nitelikli hal yani ceza arttırıcı bir neden olarak görülmüştür. Ancak TCK’da örgütlü halde işlenmesi ile ilgili herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Oysaki Türkiye’nin 30.01.2016 tarihinde 6667 sayılı Uygun Bulma Kanunu ile iç hukukuna kattığı, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’nin 24. maddesinde, suçun örgütlü olarak işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı hükmü ile esasında taraf devletlere bu konuda bir yükümlülük getirilmiştir. Ortaya çıkan bu belirsizlik hali, TCK 220’de yer verilen, “Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.” ifadesi ile açıklığa kavuşmuştur. Bu ifade de örgütlü halde insan ticareti suçu işlenmesinin nitelikli bir hal olmadığı, örgüt suçundan ayrı insan ticareti suçundan ise ayrı ayrı cezaya hükmolunacağı anlaşılmaktadır.

²⁷⁰ Manav, a.g.e., s.227.

²⁷¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.95.

²⁷² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.94-95.

- Mülga olan TCK'da 201a maddesinde, insan ticareti suçunun faillerinden bahsederken parantez açıp tüzel kişi failler için ayrıca bir ifadeye yer verilmemiştir. Ancak TCK 80. maddesinde insan ticareti suçunun faillerinden bahsederken tüzel kişiler için de ayrı bir değerlendirmeye yer verilmiş ve onlara da özel güvenlik tedbirlerinin uygulanacağını belirtilmiştir.
- Mülga olan TCK'da insan ticareti suçu gerekçeleri arasında fuhuş amaçlı insan ticareti eylemine yer verilmeyip, bu eylemler hakkında fuhuşla ilgili hükme göre yargılama yaparken, TCK'da fuhuş amaçlı insan ticareti eylemine de yer verilmiştir.
- Mülga olan TCK'da 201b madde hükmünde “...veya benzeri uygulamalara tabi kılmak...” şeklinde bir ibareye yer verilirken, TCK'da böyle bir ifadeye yer verilmeyerek, bu konudaki belirsizliğin ya da oluşabilecek karışıklığın giderildiği görülmektedir. Bu durum kanun metninin, kanunilik ve açıklık ilkesi ile daha uyumlu hale gelmesini sağlamıştır.
- Mülga olan TCK'da insan ticareti eylemi faillerinin mağdurları sevk, tedarik barındırma ve kaçırma eylemlerinin cezalandırılacağı hüküm altına alınırken, TCK'da bu eylemlere ilaveten aynı amaçlarla kişileri ülkeye sokan ya da ülke dışına çıkaranların da cezalandırılacağına yer verilmiştir.

2.2.2. 4771 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik ve Öncesi (09 Ağustos 2002 Tarihine Kadar Olan Dönem)

765 sayılı TCK ile 3 Ağustos 2002 tarihli ve 4771 Sayılı Kanun'un 2. maddesinin b bendi ile mevzuatta yer edinen insan ticareti eylemi, bu tarihten önce neye göre cezalandırılıyordu ya da herhangi bir ceza söz konusu oluyor muydu soruları gündeme gelmektedir. 765 Sayılı TCK'da 4771 sayılı kanunla değişiklik yapılmadan evvel yani kanun metninin ilk halinde insan ticareti ya da esarete tabi kılmak gibi kavramlara ilişkin açık bir düzenlemeye rastlanmamaktadır.²⁷³ Bahsi geçen tarihe kadar Türkiye'de insan ticaretiyle mücadele anlamında, herhangi bir yasal düzenlemeye rastlanmamaktadır.²⁷⁴ Yani 09.08.2002 tarihinden önce bir kimse tarafından işlenen, daha sonra ise insan ticareti suçu olarak değerlendirilen fiiller, bu tarihe değin 765 sayılı TCK'nın 179. maddesinde düzenlenen hürriyeti tahdit suçu ve yukarıda düzenlenen yasal düzenlemeler kapsamında değerlendiriliyordu.²⁷⁵

²⁷³ Yenidünya, a.g.e., s.27-28.

²⁷⁴ Sever ve Arslan, a.g.e., s.37.

²⁷⁵ Yenidünya, a.g.e., s.28.

2.3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu

2.3.1. Genel Olarak

İnsan ticareti eyleminin bir suç olarak Türk ceza mevzuatında ilk defa yer edinmesi, 765 sayılı TCK'ya 3 Ağustos 2002 tarihli 4771 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen 201b maddesi ile söz konusu olmuştur. Bu madde, 5237 sayılı TCK'da 80. maddede yer bulmuştur.²⁷⁶

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti eyleminin tanımı yapılırken protokolün suçun tanımı, araç fiiller ve eylemin sınırları açısından ilgili madde hükmü dikkate alınmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesinde insan ticareti suçu düzenlenmiştir ve bu düzenleme aşağıdaki gibidir:

- (1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.
- (2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.
- (3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.
- (4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur (TCK, m.80).

Palermo Protokolü'nün 3.maddesindeki tanım ile TCK'nın 80. maddesi arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak maddeleri incelediğimizde,

- TCK'nın 80. maddesinde, “...kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak...” ifadesi görülmektedir. 80. maddede başkalarının çaresizliklerinden faydalanma ya da o kişi üzerindeki denetleme yetkisiyle istismar söz konusu iken, Palermo Protokolü'nde ise denetleme yetkisi olan birilerinin rızasını kazanmak ya da ona veya başkalarına maddi bir çıkar sağlamak amacıyla suç işlenmektedir.
- TCK'nın 80. maddesinde, fuhuş yaptırmak denilirken, Palermo Protokolü'nde ise fuhuş yaptırmak amaçlı insan ticareti eyleminde, istismar terimini farklı tanımlamıştır. Palermo Protokolü cinsel istismarın başka şekilleri ifadesiyle bu kavramın tanımı geniş tutmuş ve her çeşit cinsel istismarı insan ticareti eylemi kapsamında değerlendirmiştir. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu sadece fuhuş ifadesine yer vererek başka şekilde meydana gelen

²⁷⁶ Renk ve Demir, a.g.e., s.56.

cinsel istismar şekillerini örneğin kadın veya kız çocuklarının pornografik içerik üretilmesinde kullanılması gibi istismar türlerini insan ticareti suçu şeklinde değerlendirmemiştir.

2.3.2. Korunan Hukuki Değer

Korunan hukuki değer, kanun koyucuyu kontrol eden, ona yön veren ya da belirli sınırlar çizen ve kimi zaman ise onu görevlendiren bir yönü olan ve kanunda yazılı olmayan pozitif normlardan daha önce oluşturulan bir kavramdır.²⁷⁷ Suçun koruduğu hukuki değer ise toplumsal düzenin sağlanması için korunması gereken ideal, manevi ve soyut olan değerlerdir.²⁷⁸ Modern ceza hukuk sistemleri, geçmişe kıyasla bir insan davranışını yaptırıma bağlarken onun yalnızca bir zarar meydana getirmesini değil ayrıca bir zarar tehlikesi doğurma ihtimalini de dikkate alır.²⁷⁹

Hukuki bir değer ihlal edilmesi, o değer yok edilmesi yahut kıymetinin azaltılması şeklinde meydana gelebileceği gibi bahsi geçen menfaat veya değer olası bir tehlikeye konulması biçiminde de olabilir.²⁸⁰ Her suç, hukuksal birden fazla değeri yok eder veya ihlal eder yani hukuki konusu var olmayan bir suç söz konusu olamaz.²⁸¹ Bu sebeple bir fiilin kanunda suç olarak tanımlanmasıyla bir veya birden çok hukuki değer koruma altına alınmış olabilir.²⁸² İnsan ticareti suçunun müeyyide altına alınmasında da birden fazla hukuki yarar söz konusudur. Zira insan ticareti suçuyla ihlal edilen değerlerden ilki kişi özgürlüğü ikincisi ise kişinin kendi geleceğine karar verebilme hakkıdır.²⁸³ Bunların yanı sıra insan ticareti ile ilgili madde hükmü incelendiğinde pek çok hukuksal değer de korunduğu anlaşılmaktadır.

İnsan ticareti ile ilgili olan kanun hükmünde, insan onuru, vücut bütünlüğü, mağdurun özgürlüğü, genel ahlak, kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı, uluslararası toplum düzeni ile ilgili hukuksal değerlerin korunduğu görülmektedir.²⁸⁴ Ayrıca bu hüküm ile aslında anayasal pek çok hürriyet de güvence altına alınmaktadır. Bununla birlikte insan ticareti suçu ile korunan hukuki değerlerden biri yukarıda da yer verdiğimiz gibi kamu düzenidir. Kamu düzeni kavramı ile halkın genel menfaatini koruyan hükümlerin yanı sıra ülkedeki kamu hizmetlerinin iyi yapılması, devletin güvenliği, toplumun huzuru, toplumsal ahlak kurallarına riayet edilmesi, bireyler arasındaki

²⁷⁷ Yener Ünver, “Türk Ceza Kanununun ve Ceza Kanunu Tasarısının İnternet Açısından Değerlendirilmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 59(1-2), 2001, s.51.

²⁷⁸ Aydın, Melisa, a.g.e., s.62.

²⁷⁹ Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s.204.

²⁸⁰ Hafizoğulları ve Özen, a.g.e., s.204.

²⁸¹ Kemalettin Erel, “Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2007, s.268.

²⁸² İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s.171.

²⁸³ Kuloğlu, a.g.e., s.90.

²⁸⁴ Veli Özer Özbeke vd. , **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2018, Ankara, s.85.

ilişkilerde hukuka uygunluk gibi pek çok kurala değinilmektedir.²⁸⁵ İnsan ticareti suçu ile mağdurlar hukuksuz olarak çalıştırılmakta yahut fuhuş yaptırılmakta ve kamu düzeni bozulmaktadır. Devlet faillerin işlediği suçların kovuşturması, suç işlemelerine mani olmaya çalışmak, mağdurların ucuz iş gücü ile diğer insanların iş kaybı yaşamasına yahut fuhuş nedeniyle yayılma riski olan hastalıklara karşı tedbirler almak ve bu tedbirler için kamu gelirlerini kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu haller de kamu düzenini doğrudan yahut dolaylı olarak etkilemekte, bu suçla mücadele ederek kamu düzeni korunmaya çalışılmaktadır.²⁸⁶

İnsan ticareti suçu, toplumun güvenliğini, genel sağlığını, huzurunu, düzen içinde yaşama hakkını ihlal eden bir eylemdir. İnsanların cal ve mal güvenliğinin olmadığı, esaret altında yaşadığı, zorla fuhuş yaptırıldığı ya da vücut organlarını vermeye zorlandığı veya ülkeye yasa dışı yollardan insanların sokulduğu ve ülkeden yasa dışı olarak insanların çıkarıldığı bir toplumda huzur ve güvenden bahsedebilmemiz mümkün değildir.²⁸⁷ Bu durum da bir önceki paragrafta değindiğimiz gibi kamu düzenini bozan ve toplumun huzur ve sükûnunu tehdit eden durumlardandır.

İnsan ticareti suçunda fail yukarıda sayılan eylemleri mağdur üzerinde gerçekleştirebilmek ve mağdurun hürriyetini tahdit edebilmek için bazı araç fiillere başvurmaktadır. Fail tehdit vb. araç fiille mağdurun çaresizliğinden yararlanma, mağdur üzerinde denetim olanaklarını kötüye kullanma yoluyla kişinin iradesini fesada uğratmakta ve özgürlüğü ihlal etmektedir.²⁸⁸ Bu durumda insan ticareti suçuyla şahsın hem iç özgürlüğü hem de dış dünyaya karşı olan özgürlüğü yukarıda yer verdiğimiz gibi tehdit, baskı, cebir veya aldatma vs. yöntemlerle yok edilmektedir.²⁸⁹ Bu suç tipi ile birey yaşadığı toplumda var olabilme, güven içinde hissedebilme, geleceği ile ilgili planlar yapabilme, kendini gerçekleştirebilme ve ideallerine ulaşabilme haklarından yoksun bırakılmaktadır. İradesini fesada uğratan eylemler nedeniyle tam ve özgür bir birey gibi hayatını idame ettirememektedir. Bu durum da bireyin doğuştan sahip olduğu onurunun yok sayıldığı ve hak ettiği değerin karşılığını göremediği anlamına gelmektedir.

İnsan onuru bireyin kişiliğini ortaya koyan, onu mal veya meta olan şeylerden ayıran, bireyin sahip olduğu maddi ve manevi değerler bütünüdür. Türk hukuk sisteminde bireyin sahip olduğu insan onurunu anlatan ifade 1982 tarihli Anayasa'da görülmektedir. Anayasa insan onurunu, bireyin haysiyetli bir yaşam sürmesi, maddi ve manevi varlığını bu amaçla geliştirmesi, temel hak ve hürriyetlere sahip olup, eşitlik ve sosyal adalet gereklerinden yararlanması olarak tanımlamıştır. İnsan ticareti suçu ise yukarıda tanımını yaptığımız bireyin onurunu yok sayan ve ona mal veya

---

²⁸⁵ Mustafa Kutlu, “Yargıç, Kamu Düzeni ve Konformizm”, Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arşivi, Sosyolojik Bakışlar II Sempozyumu, 4 – 11 Eylül İstanbul, 2010, s.93-97. http://www.turkhukuksitesi.com/makale_184.htm, (24.07.2018).

²⁸⁶ Arslan, a.g.e., s.45.

²⁸⁷ Kuloğlu, a.g.e., s.91.

²⁸⁸ Arslan, a.g.e., s.4.

²⁸⁹ Kuloğlu, a.g.e, s.92.

meta muamelesi yapılmasına sebep olan ve kişinin doğuştan sahip olduğu temel hak ve hürriyetleriyle yaşamasına mâni olan ve doğası gereği eşit olması gerekirken onu büyük eşitsizlik ve adaletsizliğe maruz bırakan bir eylemdir.

İnsan ticareti eylemi tüm bunların yanı sıra uluslararası toplum düzenini de tehdit etmektedir. Çeşitli amaçlarla farklı ülkelerden tedarik edilen mağdurların transit ülkelerden götürülerek hedef ülkeye ulaştırılması ve bu yolla yapılan insan ticareti eylemi uluslararası düzen için bir tehdittir.²⁹⁰ Bu nedenlerle insan ticareti eylemini cezalandırmak isteyen Türk Ceza Kanunu “Diğer Suçlar” başlıklı madde hükmünde, “*Aşağıdaki suçların, vatandaşı veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır.*” ifadesiyle bu suçun kime karşı, kim tarafından nerede işlendiğine bakılmaksızın Türk kanunları uygulanacağına yer verilmiştir. Bu durum TCK’nın aynı zamanda vatandaş olup olmadığı ayrımı yapmaksızın, kişi hak ve hürriyetlerine ve kişinin onuruna önem verdiği göstermektedir.

İnsan ticareti suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde, iş ve çalışma özgürlüğünü bozma faslında düzenlendiği için bu suçla korunmak istenen hukuki değer, iş ve çalışma özgürlüğü olduğu kanaati oluşmaktaydı.²⁹¹ 5237 sayılı TCK döneminde ise insan ticareti suçu, uluslararası suçlar başlıklı kısımda düzenlenmiştir ve bu düzenleme şekli Palermo protokolü ve taraf olunan sözleşmelere daha uygundur.²⁹²

2.3.3. Suçun Maddi Unsurlar

Maddi unsurlar duyularla kavranabilen, suçun dışarıdan görünmesi şeklinde tanımlayabileceğimiz olgulardır.²⁹³ Her bir suçun, kanuni tanımında yer verilen unsurları maddi unsur ve manevi unsur olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.²⁹⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanun’un sistematüğinden maddi unsurlar kavramı ile suç tipinde yer edinen, “*fil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” anlaşılmaktadır.²⁹⁵

Bir suçun varlığından bahsedebilmek için kişinin yapmış olduğu eylemin dış dünyada bir farklılık oluşturması, diğer tabirle o eylemin maddi ya da manevi, fiziksel veya psikolojik bir neticesinin olması gerekir.²⁹⁶ Bahsi geçen bu netice bazen bir tehlike olarak var olurken bazen ise bir zarar olabilmektedir. Kasten öldürme suçunda netice, kişinin yaşama hakkının elinden alınması

²⁹⁰ Yenidünya, a.g.e., s.165.

²⁹¹ Yenidünya, a.g.e., s.33.

²⁹² Manav, a.g.e., s.228.

²⁹³ Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.229

²⁹⁴ Özgenç, a.g.e., s.173.

²⁹⁵ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.12.

²⁹⁶ Kuloğlu, a.g.e., s.100.

iken kasten ya da taksirle yaralama suçunda ise vücuduna zarar verilip, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulması olarak kendini göstermektedir.

Bir suçun varlığı için hareket ve netice arasında bir bağın olması gerekmele birlikte bunların ayrı ayrı meydana gelmesi suçun maddi unsurunun oluşması için yeterli olmamaktadır. Yukarıda değindiğimiz, dış dünyada meydana gelebilecek zarar veya tehlike şeklindeki değişiklikten bir kimseyi sorumlu tutabilmek için o netice ile kişinin yapmış olduğu eylem arasında bir bağ olması gerekir. Bu bağ ise neden-sonuç ilişkisi yani nedensellik bağıdır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 80/1 incelendiği takdirde, insan ticareti suçu, neticesi harekete bitişik yani sırf hareket suçu olup²⁹⁷ kanun metninde yer verilen araç ve amaç fiillerin gerçekleştirilmesi ile tamamlanmaktadır. Suç tipinde yer verilen eylemin ikası ile tamamlanan suçun neticesinin ihtivası için kanun metninde yer verilen eylemlerin de ifası gerekmektedir. İnsan ticareti suçu için kanun metninde yer verilen gaye ve araçlarla bir kimsenin ülkeye sokulması, ülkeden çıkarılması veya barındırılması ile bu suç tamamlanacaktır. Failin maksadına erip ermediği, suçun tamamlanması noktasında bir önem arz etmez. Bahsi geçen suçun meydana gelebilmesi için kanun hükmünde yer verilen bu eylemlerden ayrı bir neticenin gerçekleşmesi de aranmaz.²⁹⁸

Tüm bu bilgiler ışığında, insan ticareti suçunun maddi unsurları arasında neticenin meydana gelip gelmemesine bakılmadığı ve ayrıca illiyet bağına gerek duyulmadığı anlaşılmaktadır.²⁹⁹ Yani insan ticareti suçunun maddi unsurlarını incelerken netice ve illiyet bağı değerlendirilmeyecektir. Maddi unsur olarak fiil, fail, suçun konusu ve mağdur üzerinde durulacaktır.

2.3.3.1. Eylem

Eylem, belirli bir amaca yönelmiş, bireyin iradesi ve arzusuna bağlı olan, dış dünyada herhangi bir etki oluşturan icrai veya ihmali insan davranışıdır.³⁰⁰ Bu ifade, insan dışında canlı yahut cansız tabiata ait fiillerin ancak insana bağlanabilirse, suç şeklinde ortaya çıkabileceği manasına gelmektedir.³⁰¹ Fiil, herhangi bir beşeri davranış olmayıp, kendiliğinden haksızlık teşkil eden bir insan davranışıdır.³⁰² Bu beşeri davranışa da fiil vasfını kazandıran insanın iradesinin ürünü olmasıdır.³⁰³

²⁹⁷ Yenidünya, a.g.e., s.187.

²⁹⁸ Yenidünya, a.g.e., s.188.

²⁹⁹ Aydın Melisa, a.g.e., s.78.

³⁰⁰ Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.232.

³⁰¹ Hafizoğulları ve Özen, a.g.e., s.204.

³⁰² Hafizoğulları ve Özen, a.g.e., s.204.

³⁰³ Özgenç, a.g.e., s.174.

İnsan ticareti suçunun 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti ile ilgili hükme baktığımızda, ülkeye sokmak, ülkeden çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak vs. fiillerin yapılabilmesi için tehdit, baskı, şiddet, cebir vs. gibi araç fiillere başvuru yaparak mağdurun rızasını elde etmesi suçun meydana gelmesi anlamında zorunlu olduğu için bu suça “*bağlı hareketli suç*” denilmektedir. İnsan ticareti suçu, yukarıda saydığımız eylemlerden sadece birinin yapılabilmesi ile işlenebilen bir suç olduğu için seçimlik hareketli bir suçtur.

2.3.3.1.1. Araç Fiiller

80. maddede sayılan tehdit, baskı, cebir veya şiddet, nüfuzu kötüye kullanma, kandırma, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanma araç fiiller olarak düzenlenmiştir. Ayrıca TCK md.80 hükmü 3. fıkrasına göre, mağdurun çocuk vasfına sahip olması durumunda araç fiiller olmaksızın da insan ticareti suçu işlenmiş sayılacak yani suç gerçekleşmiş olacaktır.

- İlgili madde hükmünde araç fiiller arasında sayılan *tehdit*, mağdurun hareket kabiliyetini sınırlandıran, onun failin taleplerini karşılamaması durumunda mağdura maddi ya da manevi bir zarar verileceğinin bildirilmesi ve bu yolla onun hem huzurunun hem de salahiyetinin elinden alınmasıdır.³⁰⁴
- *Cebir* kelime anlamı itibariyle zor, zorlama, maddi veya manevi kuvvet kullanma,
- *Nüfuzu kötüye kullanma*, suça konu olan kimsenin yakın olduğu kişiler aracılığıyla ya da doğrudan bu kişiler üzerinden kuvvet kullanılması yoluyla,
- *Baskı* mağdurun sahip olduğu hak ve özgürlükler üzerinde kısıtlama yapılması yoluyla,
- *Kandırma* hile, aldatma ve yalan beyanlarla,
- *Mağdurların çaresizliklerinden yararlanma* ifadesi ise mağdurun içinde bulunduğu zor durumdan istifade etme,
- *Mağdurlar üzerinde sahip olunan denetim olanaklarından yararlanma* ise mağdur üzerinde otorite sahibi olan kimseler aracılığıyla,

İnsan ticareti suçu işlenirken fail tarafından başvuru araç fiillerdir.

2.3.3.1.1.1. Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet kişinin iradesini ifsat eden, kararları üzerinde zorlayıcı bir etki oluşturan sebeplerdir. Tehdit sözcüğü, Türk Dil Kurumu'nun yapmış olduğu tanıma göre

---

³⁰⁴ Arslan, a.g.e., s.52.

“gözdağı verme” anlamına gelmektedir.³⁰⁵ Ayrıca tehdit, bir şahsa, kendisine zarar veya kötülük yapılacağından hareketle sözlü ya da davranışsal başka yöntemlerle bildirilmesidir.³⁰⁶

Mağdurun korunan her türlü hak ve menfaatine yönelen haksız saldırıların örneğin malvarlığına verilecek önemli bir zararın ya da kişinin kendisine yönelmiş büyük bir kötülüğün tehdit olarak nitelendirileceği aşikârdır. Tehdit, “manevi cebir” ifadesinin karşılığı kabul edilip şahsın psikolojik olarak karşı koyabilme yetisini yok eden, var olan iradeyi ortadan kaldıran bir eylemdir.³⁰⁷

Tehdit fiili, mağdurun iç huzurunu bozacak, mağdurda korku ve endişe oluşturacak, muhtemel saldırının kişinin kendisine veya başkasının hayat, vücut veya cinsel dokunulmazlığına, belirli bir ağırlıkta olmak şartıyla malvarlığına veya bunlar dışında sair bir kötülük yapmaya yönelik olmalıdır.³⁰⁸ Türk Ceza Kanunu, tehdit fiilini tek bir harekete indirgememiş, mağdurda korku ve endişe meydana getirecek her türlü söz, yazı, şekil, fotoğraf, mesaj ve hareketi tehdit kapsamında değerlendirmiştir.³⁰⁹

Tehdit halinde kişi, bir saldırının kötü bir durumun ilerde gerçekleştirileceği ifadesiyle korkutulmakta, belli bir davranışı yapmaya zorlanmakta ve bu durum o kimsenin psikolojik dengesini bozup, ona manevi bir baskı oluşturmaktadır.³¹⁰ Tehdit suçunda, kişi fiili iradi yani aslında kasten işlemekte ama bu fiili içinde bulunduğu korku ve baskı nedeniyle yaptığı için suçu mazur görülmektedir.³¹¹ Tüm anlatılanlar ışığında, tehdit mağdura failin ağır ve haksız bir zarara uğratacağını bildirdiği, onu bu vesileyle huzursuz ettiği, haklı sebebe dayanmayan, söz veya yazı ya da temsili işaretlerle yapılan, sair bir kötülük yapılacağından hareketle ciddi olması gereken bir eylemdir.³¹²

Baskı ifadesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tahakküm*” olarak tanımlanmıştır.³¹³ Baskı aynı zamanda, mağdurun sahip olduğu temel hak ve hürriyetler üzerinde kısıtlama yapılması anlamlarını da taşımaktadır. Baskı altında tutma ise özgürlüğü engellemek, kısıtlamak, bir kişiyi bir eylemi yapması için zorlamak

³⁰⁵ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a2ec6daf82.64312570, (10.09.2018).

³⁰⁶ Bayram Yüksekaya, “**Objektif Korkutmanın Bir Görünümü: Tehdit Suçu**”, 2016, s.4 <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tehdit>, (30.07.2018).

³⁰⁷ Manav, a.g.e., s.235-236.

³⁰⁸ Yüksekaya, a.g.e., s.4.

³⁰⁹ Yüksekaya, a.g.e., s.8.

³¹⁰ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.350.

³¹¹ Koca ve Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.351.

³¹² Faruk Erem ve Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2003, s.101 vd.

³¹³ Türk Dil Kurumu (TDK) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a6d7ee6ca2.62311830, (10.09.2018)

veya zor kullanmak olarak tanımlanmıştır.³¹⁴ Baskı ifadesinde de cebir ve tehditte olduğu gibi mağdurun iradesinin ifsat edilmesi ve kendi geleceğini tayin edebilme yetisinin ortadan kaldırılması söz konusudur.³¹⁵

Baskı neticesinde, mağdurun mazur görülebilmesi suç işlerken iradesinin ifsat edildiğinin ispatı için, kişinin serbestçe karar verebilme, verdiği kararları hür iradesi ve arzusuyla hayata geçirebilme yetilerinin tamamıyla yok edilmiş olması, yani baskı ile ifade edilen zorlamanın “*cebir, şiddet veya tehdit*” seviyesinde ve ciddiyetinde olması gerekmektedir.³¹⁶

Cebir kavramı ise, Türk Dil Kurumu’nun yapmış olduğu tanımlamaya göre “*zor, zorlayış*” anlamlarına gelmektedir.³¹⁷ Ayrıca cebir, icbar etme, kişinin üzerinde baskı kurma, bir şeyleri dikta ettirme, iradeyi ifsat etmek için fizik kuvvetiyle zorlama ve bu yollarla kişinin arzu ve rızası dışında bir eylemi yapması ya da birileri tarafından yapmaya zorlanması anlamlarına da gelmektedir.³¹⁸ Cebir kavramı, bir kişinin zorlanması, o kişiye baskı uygulanması ve iradesinin ifsat edilmesi durumudur. Cebir eyleminde, fiziki güç kullanılması yoluyla mağdurun ya da üçüncü bir şahsın hür iradesi ve hareketleri üzerinde bir baskı oluşturulmakta ve o kişi bu doğrultuda icbar edilmektedir.³¹⁹

Ceza hukukumuz açısından dikkate alınan cebir, zorlayıcı kuvvet şeklinde olan mutlak bir şekilde baskıya maruz bırakılan kimsenin, bir suç işlemesi hali ve o suçla bu kimse arasında manevi bir bağın (kast veya taksir) bulunmaması durumudur.³²⁰ Mutlak bir kuvvet uygulandığı için burada o kişinin iradesinden bahsetmek mümkün değildir. Mutlak kuvvet uygulanarak işlenen suçun faili, yine o mutlak kuvveti uygulayan kimse olmalıdır.³²¹

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 108. madde hükmü incelendiğinde, cebir kavramından, insan ticaretiyle ilgili madde hükmünde yer verilen diğer araç fiillerde olduğu gibi mağdurun iradesinin ortadan kaldırılması, mağdura fiziksel bir acı verilmesi, mağdurun sağlığının bozulması hali söz konusudur.³²² Cebir ile mağdur kimsenin özgür iradesiyle karar alabilme ve uygulayabilme hürriyeti elinden alınmakta mağdur, failin iradesi doğrultusunda bir eylem yapmaya

³¹⁴ Yenedünya, a.g.e., s. 192; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü**, 1997, s.100.

³¹⁵ Artuk vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.107.

³¹⁶ Artuk, vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.107.

³¹⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a744a569e7.76559268, (10.09.2018)

³¹⁸ Arslan, a.g.e., s.53-54.

³¹⁹ Artuk, vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.340.

³²⁰ Koca ve Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.351.

³²¹ Recep Gülşen, **Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunu Kaldıran Nedenlerden Kaza, Mücbir Sebep, Cebir veya Tehdit**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, s.132.

³²² Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.91.

zorlanmaktadır.³²³ Cebrin, mutlak surette mağdur üzerinde yapılmış olması şart değildir. Mağdurun iradesini etkileyecek herhangi bir kimseye, fiziki bir güç kullanılması hali de cebir olarak değerlendirilir.³²⁴ Zira ilgili madde hükmünde cebrin kime yöneltileceği ile ilgili bir ifadeye rastlanılmamaktadır.

Anlatılanlardan yola çıkılarak, cebir kavramı bir eylemi gerçekleştirilmesi ya da gerçekleştirilmemesi veya yapılmasına izin verilmesi için fail tarafından gerçekleştirilen ve mağdurun iç ve dış hürriyetini ihlal eden, bu şekilde mağduru istismar eden bir harekettir.³²⁵

Şiddet ise Türk Dil Kurumu tarafından “*karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ve davranışta aşırılık*” olarak tanımlanmıştır.³²⁶ Bu tanımdan hareketle esasında şiddet teriminin “*maddi kuvvet*” yani fiziksel anlamda yapılan zorlamanın söz konusu olduğu ve bu haliyle cebir kavramını karşıladığı yani aynı anlamları taşıdığı görülmektedir. Kanuni tanımda zaten ifade edilirken cebir veya şiddet denilerek, iki ifadeden birinin tercih edilebileceği anlamı çıkmaktadır.

2.3.3.1.1.2. Nüfuzu Kötüye Kullanmak

Araç fiillerden biri ise nüfuzu kötüye kullanmadır. Türk Dil Kurumu tarafından, “*içine geçme, söz geçirme, güçlü olma ve erk*” olarak tanımlanmıştır.³²⁷ Ayrıca bir kimsenin başkalarına sözünü geçirme, onları mukavemet altına alma, onlara dilediğini yaptırma, onları yönlendirebilme gücü olarak da tanımlanabilmektedir.³²⁸ Nüfuz sahibi olmak ayrıca itibarlı olmak, mağdurun nezdinde minneti veya hatırı olmak, mağdura sözü geçmek anlamlarına da gelmektedir.³²⁹ Burada bahsi geçen nüfuzu kullanan kimse, insan ticareti eyleminde failin kendisi de olabilir. Yani eğer fail, mağdur üzerinde söz geçirebilme, egemenlik kurabilme veya ona dilediğini yaptırabilme gibi durumlar söz konusu ise burada fail, mağdur üzerinde nüfuz sahibi olarak nitelendirilmektedir.

Bir kimsenin herhangi biri üzerinde nüfuzunun bulunması bir iş ilişkisinden, kan bağı yani akrabalık ilişkisinden, mağdurla eğer bir iş yapıyorsa iş yani hizmet ilişkisinden, bağlı oldukları kültürden kaynaklanan örf, adet, gelenek veya görenekten ya da fail ile mağdurun aynı yerde yaşamasından kaynaklanabilmektedir.³³⁰ Örneğin patronun sekreteri³³¹ yani üstün astı, ustanın

³²³ Faruk Erem, **Hürriyet ve Suç**, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kolektif Ortaklığı, Ankara,1952, s.86.

³²⁴ Koca, a.g.e., s.152.

³²⁵ Erem ve Toroslu, a.g.e., s.107 vd.

³²⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a7a12af550.63046502, (10.09.2018).

³²⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a818c4f4a2.22677163, (10.09.2018).

³²⁸ Yılmaz, a.g.e., s.925.

³²⁹ Manav, a.g.e., s.239.

³³⁰ Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul,1994, s.475.

çırağı ya da kalfası³³² aynı konutta ikamet etmeseler dahi ağabeyin kardeşi³³³, amca veya dayının yeğeni³³⁴, kamu görevlisinin sivil vatandaşı³³⁵ üzerinde nüfuzu olduğu kabul edilir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu, nüfuzu kötüye kullanma eylemini, “nüfuz icrası” olarak düzenlemiştir ve fuhşiyata teşvik başlıklı madde hükmünde yer vermiştir. Nüfuzun icrası kavramının fuhuş eylemi için araç fiil kabul eden 765 sayılı TCK 436. madde hükmünü³³⁶ incelediğimizde, çocuk, kadın, baba, ana, kardeş karı veya koca veli veya vasi, öğretmen, mağdur üzerinde mukavemet sahibi kimselerin bu kişiler üzerinde nüfuzlu olarak kabul edildiği görülmektedir. Yargıtay’ın da bu doğrultuda verdiği kararlar mevcuttur. İlgili kararda nüfuz icrasının, failin mağdur aileden, sözleşmeden ya da diğer bağlarla elde ettiği hak ve yetkilerden yararlanarak mağdura etki etmesi söz konusu olur.

Bu doğrultuda bahsi geçen nüfuz neticesinde, mağdurun farklı yönde hareket etme imkânı veya farklı kararlar alıp uygulayabilme fırsatı olmamaktadır. Eğer failin, mağduru yönlendirmesi mağdurun karar alma ve uygulama serbestisine çok az müdahale ediyorsa, burada failin mağdur üzerinde nüfuzunu kullandığını iddia etmek yersiz olacaktır.³³⁷

İnsan ticareti eyleminde, mağdurun üzerinde fail tarafından 5237 sayılı TCK 80. maddesinde yer verilen eylemlerden biri ya da birkaçının yapılması ile nüfuzunu kötüye kullanma durumu söz konusudur. Kanun metninde yer verilen gayelerle, bir kimsenin yine kanun metninde yer verilen fiillerden birini yapması, belirtildiği üzere insan ticareti noktasında nüfuzu kötüye kullanma halidir. Ancak nüfuzun kötüye kullanılması, mağdur üzerinde de etkili olabilecek seviyede olmalı ki mağdurun bu hareketi yapmaktan başka seçeneği olmasın.³³⁸

Kimi zaman, nüfuzun kötü gayelerle kullanılmadığı yani kişiler üzerinde nüfuzun kullanılmasının meşru olduğu durumlar da söz konusu olabilmektedir.³³⁹ Örneğin; bir anne ya da babanın evladını kötülüklerden korumak amacıyla onun üzerinde otorite kurması ya da ona sözünü

³³¹ T.C. Yargıtay, 5. CD.24.12.1981, E: 4063/4049 (Önder, a.g.e., s.474-475).

³³² T.C. Yargıtay, 5. CD.26.08.1983, E: 2855/2701 (Önder, a.g.e., s.475).

³³³ T.C. Yargıtay, 5. CD.18.02.1988, E: 114/954; T.C. Yargıtay, 5. CD.08.02.1990, E: 58/710, (Sedat Bakıcı, **Açıklamalı İçtihatlı Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 1994, s.192-193).

³³⁴ T.C. Yargıtay, 5. CD.22.04.1999, E: 1694/1939, (Osman Yaşar, **İçtihatlı Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s.934).

³³⁵ T.C. Yargıtay, 5. D.22.04.1999, E: 1694/1939 (Yaşar, a.g.e., s.933).

³³⁶ **Madde 436:** Her kim fuhuş zımında rızasıyla olsa bile henüz on sekiz yaşını bitirmeden bir bakiri veya bir kadını yahut cebir ve şiddet ve tehdit veya nüfuz icrası veya hile ile on sekiz yaşını bitiren bir bakir veya kadını başkası içine iğfal veya tedarik veya sevk veya bir mahalden diğer bir mahalle naklederse bir seneden üç seneye kadar hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır.

İşbu fiiller on sekiz yaşını doldurmayan bakir veya kadın hakkında iğfal veya cebir ve şiddet ve tehdit veya nüfuz icrası ile yahut baba, ana kardeş veya sair usulden biri veya koca veya veli ve vasi veya muallim ve mürebbi veya hizmetkârları veya nezaretleri altına verilen sair kimseler tarafından icra olunursa beş seneyi tecavüz etmemek üzere ağır hapse konulur.

³³⁷ Yenidünya, a.g.e., s.195.

³³⁸ Manav, a.g.e., s.239.

³³⁹ Yenidünya, a.g.e., s.196.

geçirmesi nüfuzun meşru kullanımına örnektir. Ancak yine bir anne ya da babanın çocuklarına cebir uygulayarak fuhşa zorlaması ya da bir başkasına köle gibi hizmet etmesi için para karşılığında tedarik etmesi nüfuzun meşru olmayan amaçlarla yani kötü amaçlarla kullanımı durumudur.

2.3.3.1.1.3. Kandırmak

Bir diğer araç fiil ise *kandırmak* fiilidir. Türk Dil Kurumu tarafından, “*kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek ve aldatmak*” olarak tanımlanmıştır.³⁴⁰ Ayrıca kandırmak fiili, failin çeşitli hile, entrika ve oyunlarla mağduru aldatıp, suçu işlemeye ikna etmesidir.³⁴¹ Hile ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, dalavere, desise veya entrika*” olarak tanımlanmıştır.³⁴² Bir kimsenin birilerini yanlış hareket etmesine sebep olacak şekilde aldattığı ya da onu aldatmak için bir düzen kurduğu söz konusu ise orada hile vardır. Yani o kişiye gerek yanlış yönlendirme gerekse de yapacağı eylem üzerinde etkili olabilmek için bir düzen kurup, desiselerle yanıltmak da aslında hiledir. Bu durumda o kişiyi aldatmak için kullandığı her yol ve yaptığı tüm entrikalarla mağdur kişinin iradesi ifsat edilmiş ve bahsi geçen suça konu edilmiştir.

TCK 80. maddesinde insan ticareti konusunda sadece “*kandırmak*” ifadesine yer verilirken benzer hareketin unsur ve nitelikli hal olarak düzenlendiği diğer suç tiplerinde “*hile, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatmak, hileli tasarruflar, hileli davranışlar, sair hileli yollara başvurmak*” şeklinde kavramlar kullanılmıştır. Yenidünya, bu sebeple hukukumuzda yer edinmiş, uygulama ve doktrinde kabul görmüş, sınırları belli olan ifadelerin dışında kalan kavramlara yer verilmesinin doğru olmayacağını dile getirmiştir.³⁴³

Kanun gerekçesine baktığımızda, kandırmak yani aldatmak eyleminin kimi zaman icrai bir davranışla kimi zaman ise karşı tarafın bilgisizliği ya da yetersizliğinden faydalanıp yani ihmali suretle işlenebileceği belirtilmiştir. Ancak ihmali suretle aldatma eylemi için failin mağduru bilgilendirme yükümlülüğünün olması gerektiğine yer verilmiştir. Hileli davranış neticesinde mağdurun iradesi etkilenmeli ve bu nedenle onun aldanmasına sebebiyet verilmeli ve suçun oluşması için aldanma neticesinde mağdur veya bir başkası zarar görmeli, fail veya bir başkası ise yarar sağlamalıdır.³⁴⁴

³⁴⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b61885d4e5b33.08232059, (01.08.2017)

³⁴¹ Arslan, a.g.e., s.53

³⁴² Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=156176, (08.08.2018)

³⁴³ Yenidünya, a.g.e.,s.184.

³⁴⁴ Volkan Maviş, “Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1, 2015, s.603.

Yargıtay'ın da hile hakkındaki görüşleri yukarıda yer verdiğimiz ifadelerle uyum içerisindedir. Yargıtay'a göre hile nitelikli bir yalandır ve bu yalan ağır, yoğun ve kıvrak bir zekânın ürünü olmalı, ayrıca bu yalan mağdurun kontrol olanağını ortadan kaldırmalı, yapılan hile ile mağdur hataya düşürülmeli ve bu hata neticesinde aldatıcı eylemlerle, yalanlara ikna olan mağdur tarafından satıcı veya bir başkasına haksız bir menfaat sağlanmalıdır.³⁴⁵

Aldatmanın söz konusu olması ve suçun oluşabilmesi için hileli hareketlerin kişiyi aldatacak nitelikte olması gerekmektedir.³⁴⁶ Bununla ilgili Yargıtay CGK'nın 14.10.1999, 6-249/192 sayılı kararında, "...failin bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiselerle hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisi veya başkası yararına haksız bir çıkar sağlaması gerekmektedir..." denilmiştir.

Araç fiiller arasında insan ticareti failleri tarafından en fazla kullanılan yöntem, mağdurları kandırma yöntemidir. Özellikle mağdurların tedarik edildiği ülkelerde ya da sanal ortamlarda iş ve meslek edinme, tur acenteleri, eğitim ve danışmanlık hizmeti veren yerler ve evlilik vaadiyle açılan ajanslar aracılığıyla bu yol kullanılmaktadır.³⁴⁷ Çoğunlukla ilanlar aracılığıyla, yüksek gelirli bir işte çalışma, burslu olarak iyi bir eğitim alma veya ideal özelliklere sahip yabancı uyruklu bir erkekle evlenme vaadiyle mağdur kimseler kandırılmaktadır.³⁴⁸ Bu yalanlarla kandırılan kadın ve kız çocukları ise genellikle fuhuş yaptırılıp ve zorla çalıştırılarak istismar edilmektedir.

ABD, Louisa Satia (No:00-590) olayına ilişkin davada, yaşları 14 ve 17 olan 2 kız çocuğu Kamerun'dan Amerika'ya ev işlerinde çalıştırılmak yalanıyla kandırılıp getirilmesi ve cinsel istismar dâhil olmak üzere fiziksel şiddet ve tehditlere maruz bırakılıp, uzun bir süre hizmetçilik ve dadılık yaptırılması fuhuş yaptırmak amacıyla insan ticareti suçuna örnektir.

2.3.3.1.1.4. Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak

Bir başka araç fiil ise *kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanma* fiilidir. Denetlemek ifadesi Türk Dil Kurumu tarafından, "*bir işin usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakabe etmek, teftiş etmek veya kontrol etmek*" olarak tanımlanmıştır.³⁴⁹ Bu tanımdan hareketle, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanarak suç işlenirken, mağdurun iradesi etkilenip bu duruma rıza göstermesini sağlayan bir yöntemdir.³⁵⁰

³⁴⁵ T.C. Yargıtay, 11. CD.2006/144, E:2006/5115, bkz. Legal Hukuk Dergisi, 2006, s.3237,3238.

³⁴⁶ Ahmet Gökçen ve Murat Balcı, "Dolandırıcılık Suçu (5237 S.L TCK. M. 157-159)", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 14(1-2), 2008, s.19.

³⁴⁷ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.109.

³⁴⁸ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.109.

³⁴⁹ Türk Dil Kurumu (TDK), [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a88d144d00.35929163.\(02.08.2018\)](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a88d144d00.35929163.(02.08.2018)).

³⁵⁰ Yenidünya, a.g.e., s.198.

Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmanın söz konusu olabilmesi için ast ile üst, amir ile memur, zabıta memuru ile esnaf, müfettiş ile memur arasında olan gibi fail ile mağdur arasında denetleyen-denetlenen ilişkisi olmalıdır.³⁵¹ Burada fail aslında, mağduru kontrol etmekle yükümlü olan, mağdurun yaptığı işleri doğru yapıp yapmadığını incelemek ve mağdurun zarara uğramaması için onu ve çevresindeki koşulları takip etmekle yükümlü olan kimsedir.³⁵²

Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanma mağdurun bulunduğu durum ve koşullar itibariyle doğrudan failin, mağdurun üzerinde kontrol yetkisinin olması ya da kontrol yetkisi olan başka bir kimse aracılığıyla yani bu yetkinin kullanılması ile mağdurun bahsi geçen eylemlere razı edilmesi olayıdır.³⁵³

Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanma ile bir kimse üzerinde nüfuz sahibi olmak ile benzerlik gösterir. Nüfuz, yukarıda da yer verdiğimiz gibi içine geçme, söz geçirme, güçlü olma ve erk olarak tanımlanmıştır. Birinde bir kimseye söz geçirme ve yönlendirme söz konusu iken diğerinde zaten denetleme yani kontrolle yükümlü olunan kimse yönlendirilmektedir. Çünkü bir kişi üzerinde nüfuz sahibi olma, aynı anda o kişi üzerinde denetim olanaklarına da sahip olmaktır.³⁵⁴ Ayrıca kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanma ile bir kimse üzerinde nüfuz sahibi olma deyimlerinden ilki ikincisine göre anlamı daha geniş iken, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmada her denetleyenin denetlenen üzerinde nüfuzu olmayabilir.³⁵⁵

Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanma, pek çok sebepten kaynaklanabilir ve genellikle yukarıda da değindiğimiz gibi amir ile memur veya üst ile ast gibi formel ilişkilerden kaynaklanırken, ailevi ilişkilerde denetlemeden ziyade nüfuzun kullanılması söz konusu olmaktadır.³⁵⁶ Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumlarında ve Ceza İnfaz Kurumlarında gardiyanların mahkûmlar üzerinde denetim olanaklarının olduğu ve bunu kullanarak insan ticareti suçunu işlemeleri söz konusu olabilir.³⁵⁷

Küçük bir kız çocuğunun geçici bir süreliğine komşuya emanet edilmesi ve bu süreçte komşunun kız çocuğunu fuhşa teşvik etmesi ya da yabancılar şubesi çalışanının yurttan kalma süresi dolan yabancı uyrukluya, organlarından birini vermesi koşuluyla izin vermesi durumunda denetim olanağından yararlanma söz konusudur.³⁵⁸ Bir kolluk görevlisinin ülkede kaçak çalışan kadının bu

---

³⁵¹ Manav, a.g.e., s.241.

³⁵² Manav, a.g.e., s.241.

³⁵³ Arslan, a.g.e., s.53.

³⁵⁴ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.110.

³⁵⁵ Koca, a.g.e., s.154.

³⁵⁶ Koca, a.g.e., s.154.

³⁵⁷ Gülşah Korkusuz, **İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.76.

³⁵⁸ Manav, a.g.e., s.241.

durumu düzeltmesinin karşılığında kadının çıplak görüntülerini çekmesi için onu, porno internet sitesi işletmecisine yönlendirmesi bu araç fiile örnektir.³⁵⁹

2.3.3.1.1.5. Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak

Son araç fiil ise *kişilerin çaresizliklerinden yararlanmadır*. Çare kelimesi, Türk Dil Kurumu tarafından “*bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu, tedavi yolu veya deva*” olarak tanımlanmıştır.³⁶⁰ Çaresizlik ise bunların yokluk halidir. Bu araç fiille, herhangi bir sebeple muhtaç halde olan kimsenin bu çaresizliği kullanılmakta yani mağdur kimsenin mali, psikolojik, sosyal sebeplerle içine düştüğü çaresiz durumu suiistimal edip, yukarıda yer verdiğimiz amaçlarla yönlendirilmesi kişilerin çaresizliğinden yararlanmadır.³⁶¹

Kişilerin çaresizliğinden yararlanma durumunda, fail mağduru çaresiz duruma bizzat düşüren kimse olmasa bile mağdurun düştüğü bu zor durumdan kendisine çıkar sağlamakta ve bu nedenle sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca bu araç fiille kendine maddi ve manevi yönden menfaatler edinmektedir.

İnsan ticareti suçu için çaresizlik,

- Sosyal açıdan: oturma izni ya da çalışma izni biten yabancı kimsenin her an ülke sınırlarından çıkarılması veya işinden olması korkusu,
- Ailevi olarak: yakın akrabalarından birinin sağlığı için paraya ihtiyaç duyulması ya da güvenlikleri konusunda büyük tereddütler yaşanması,
- Mali açıdan: mağdur kimsenin borçlarını ödeyemeyecek duruma düşmesi, kendisinin ve ailesinin iâşesini sağlayamaması ve açlık ve sefaletle boğuşması,
- Psikolojik olarak: Mağdur kimsenin akıl sağlığını yitirmesi veya yitirmesine yol açacak bir durumla karşılaşması,
- Fiziksel yönden ise mağdur kimsenin fiziksel yetersizliklerinin olması örneğin görmemesi, duymaması ya da yürüyememesi şeklinde tanımlayabiliriz.³⁶²

Çaresizlik kavramını insan ticareti suçu açısından yukarıda şekilde tanımlayabiliriz. Ancak verilen örnekleri de arttırmak mümkündür. Bu durumda çaresizliğin belli bir tanımı ya da sınırı olmadığını yani pek çok şekilde mağdurların çaresiz durumda kalabileceği görülmektedir. Bu doğrultuda denilebilir ki, çaresizliğin ölçütü objektif kıstaslara değil aksine mağdurun içinde

³⁵⁹ Yenidünya, a.g.e., s.199.

³⁶⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a93fa08c81.10338944,\(05.08.2018\)](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a93fa08c81.10338944,(05.08.2018)).

³⁶¹ Koca, a.g.e., s.154-155

³⁶² Yenidünya, a.g.e., s.199-200, Manav, a.g.e., s.242.

bulunduğu sübjektif kıstaslara göre değerlendirilir. Ayrıca mağdurun bahsi geçen çaresizlik haline kişisel hatalarının neden olması ya da mağdurun bu çaresizlik halinden bir vesileyle kurtulabilme imkânının olması da önem arz etmez.

Bir kimse için mağduriyet oluşturan, biçare hale getiren olaylar bir başka insan için küçük bir sıkıntı olarak görülebilir. Bu nedenle çaresizliğin genel bir kıstası olduğunu söyleyemeyiz. Ayrıca çaresiz bir durumda olan mağdurun, bahsi geçen eyleme karşı koyabilme olanağı olmadığından bu eyleme razı olması bir anlam ifade etmez çünkü burada mağdurun iradesinin ifsat edildiği ve özgür düşünüp, uygulama imkânının olmadığı görülmektedir.³⁶³

Bu hüküm ile bir kimsenin çaresizliği veya kimsesizliğinin sömürülmesi yoluyla insan ticaretinin bir türü olan iş gücü sömürüsü yoluyla insan ticareti fiiline engel olunmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu hükümle özellikle ücretsiz çalıştırma, çok düşük ücretle çalıştırma, insan onuruna yakışmayacak koşullarda çalıştırma gibi iş gücü yoluyla insan ticaretinin işlenme şekillerine yer vererek bu suçta her şekilde mâni olmaya çalışılmıştır.

Yargıtay bahsi geçen suçun tanımında çaresizliğin hangi hallerde söz konusu olacağını belirtip, insan ticareti eylemi için çaresizlik kavramını, fuhuş suçu için çaresizlik kavramı ile aynı olduğuna yer vermiştir.³⁶⁴ Yargıtay'a göre çaresizlik durumundan bahsedilebilmesi için kişi muhtaç bir halde olmalı ve bir kimse tarafından bu muhtaç halinin neden olduğu durumdan bir menfaat elde edilmelidir. Yani mağdur kimse bu yolla istismar edilmelidir. Çaresizlik deyiminden, yaşayabilmek, barınabilmek ve temel ihtiyaçlarını giderebilmek imkânından yoksun olma durumu anlaşılmalıdır. Mağdur kimsenin, kendi başına mücadele edemeyeceği yani direnç gösteremeyeceği bir çaresizlik söz konusu olmalıdır.

Bunların yanı sıra, Yargıtay mağdur kimsenin faile daha önceden verdiği ancak geri alamadığı paranın ödenmesini beklemek yerine, çalışması durumunda bir çaresizlik durumunun söz konusu olmayacağını belirtmiştir.³⁶⁵ Madde metnine baktığımızda, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanılarak veya kişilerin çaresizliğinden yararlanılarak rızalarının elde edildiği görülmektedir. Burada bahsi geçen rıza, yukarı belirttiğimiz şekillerde elde edilmektedir. Bu rıza

---

³⁶³ Koca, a.g.e., s.155.

³⁶⁴ Manav, a.g.e., s.242.

³⁶⁵ Manav, a.g.e.,s.243, "... Mağdur Violeta'nın kendi rızası ile Türkiye'ye geldiği, daha önceki tarihlerde de sanıkların evlerinde kalıp, onların teşvik ve aracılığıyla fuhuş yaptığı, sanıklara daha önce borç olarak verdiğini iddia ettiği 1400 lira sanıkların geri vermemeleri ise 5237 sayılı TCK'nın 227. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen çaresizliğinden yararlanılarak fuhuşa sevk veya fuhuş yaptırmasını sağlama unsurunu oluşturmayacağı..." ve "Mağdur Violeta'nın rızası ile Gürcistan'dan Türkiye'ye gelip sanıkların teşvik ve aracılığıyla fuhuş yaptığı, sanıkların 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesinde belirtilen araç fiilleri işlemediği ve mağdurun çaresizliğinden yararlanılarak rızasının elde edilmediği ve rızası ile çalışmaya devam ettiği..."(T.C. Yargıtay, 8.CD.17.12.2009, E: 2009/4955 K: 2009/16056).

geçerli ve mağdurun iradesine dayanan bir rıza değil, ifsat edilmiş, cebredilmiş veya kandırılmış bir rızadır ve mağdurun suçun konusu olması gerçekten razı olduğu anlamına gelen bir rıza değildir.³⁶⁶

2.3.3.1.2. Amaç Fiiller

5237 sayılı TCK'nın 80. maddesinde *amaç fiiller* ise daha önceki başlıklarda değindiğimiz araç fiillerle iradesi ifsat edilen ya da rızası varmış gibi görünen mağdur, ülkeye sokmak ya da ülkeden çıkarmak, sevk etmek ya da barındırmak gibi amaçlarla fail tarafından bu suçun icrasıyla suça konu olmuştur.³⁶⁷ Fail tarafından mağdurun iradesi ifsat edilmezse ya da mağdurun çaresizliğinden yararlanılmazsa, maddede yer verilen araçlarla saydığımız fiillerin yapılması insan ticareti suçunu oluşturmaz. İnsan ticareti suçunun oluşması için araç fiillerin varlığı tek başına yeterli değildir ve hatta eğer suçun mağduru 18 yaşından küçük bir kimse ise araç fiiller olmasa dahi bu suç gerçekleşmiş sayılır.³⁶⁸

Kanun metninde yer verilen, "*kişileri ülkeye sokma, ülke dışına çıkarma*" ibareleri 06.12.2006 tarihinde ve Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 5560 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile hükme eklenmiştir. Bu tarihten evvel işlenen insan ticareti suçu için eğer fail bir kimseyi ülkeye sokmuş ya da ülkeden çıkarmışsa, "*bir yerden başka bir yere gitme, sevk etme*" unsurları içinde değerlendirilecektir.³⁶⁹

İnsan ticareti suçunun oluşması için kanun metninde yer verilen eylemlerden yalnızca birinin varlığı suçun vuku bulması için yeterlidir. Suçun, kanunda sayılan eylemlerden birkaçının gerçekleştirilmesiyle yapılması birden fazla suçun işlendiği anlamına gelmez. Somut olayda insan ticareti eyleminin farklı kişiler tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, her bir kimse ayrı ayrı eylemlerinden sorumlu olur. Örneğin; Ahmet'in tedarik ettiği mağdur Aymete isimli Özbek uyruklu kadını, Murat isimli başka bir kimsenin ülkeye sokması ve Celal isimli başka şahsın ise Aymete'yi barındırması durumunda Ahmet, Murat ve Celal'in üçünün de ayrı ayrı insan ticareti suçundan sorumluluğu vardır.

Bazı yazarların kanaatine göre, Türk Ceza Kanunu'nda yer verilmeyen, gizlemek, almak veya satmak konusunda anlaşmak, teslim almak ve kabul etmek gibi hareketlerin kanun metnine ilave edilmesi daha isabetli bir karar olacaktır. Örneğin, bir fuhuş baskınında, kadınların polis tarafından yakalanmaması için bazı kimseler tarafından kadınlar balkondan kaçırılsa veya depoya gizlense bu

³⁶⁶ Manav, a.g.e., s.243.

³⁶⁷ TCK, m.80.

³⁶⁸ Manav, a.g.e., s.243, "18 yaşını doldurmamış mağdureyi rızasıyla fuhuş yaptırmak maksadıyla tedarik etmek biçimindeki eylemin insan ticareti olarak belirlenmesinde isabetsizlik görülmediğine..." hükmedilmiştir. (T.C. Yargıtay, 8. CD.13.04.2011, E: 2311/3086).

³⁶⁹ Manav, a.g.e., s.243-244.

durumda bu kimselerin de insan ticareti suçundan sorumlu tutulması gerekir.³⁷⁰ Ayrıca Palermo Protokol'ünde Türk Ceza Kanunu'nun insan ticareti ile ilgili 80. maddesinde yer verilen asıl fiillere ek olarak, “devredilmesi, teslim alınması...” şeklinde eylemlere de yer verilmiştir.

2.3.3.1.2.1. Ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak

İnsan ticareti suçu için ilk araç fiil, ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmaktır. Bu ifadeye ise 5237 sayılı TCK'nın insan ticareti ile ilgili hükmü olan 80. maddesinin ilk halinde yer verilmemiştir. 06.12.2006 tarihinde yayınlanan 5560 sayılı kanun ile yapılan değişiklik neticesinde bu fiiller kanun metnine eklenmiştir. Ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak fiillerini doğru anlayabilmek için ülke kavramının tanımının doğru anlaşılması gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu'na göre gerçek manada ülke kavramı, aynı egemenliğe tabi olan kimseler tarafından işgal edilen ve komşu devletlerle sınırları ile ayrılan kara parçası, bu karanın üzerindeki hava sahası ve yine topraklarını çevreleyen karasularının bir araya gelmesi ile oluşur.³⁷¹ Kanun metninde bu bilgiler verilerek nerelerin Türkiye ülkesi olduğunu açıkça belirtmiştir. Kanun metninde yer verilmemiş ancak kabul görmüş anlayışa göre kara parçası içerisindeki iç suların da (nehirler, göller, koylar, limanlar, iç denizler) ülkeye dâhildir.³⁷²

Türk Dil Kurumu tarafından sokmak kelimesi, “bir yere girmesini sağlamak, içeri almak ve yasak bir şeyi gizlice getirmek veya götürmek, arasına almak” şeklinde tanımlanmıştır.³⁷³ Ülkeye sokmak fiili ile mağdur kimse, sınırlarımızdan geçerek Türkiye'ye getirilir.³⁷⁴ Ayrıca bir kimseyi ülkeden çıkarmak, Türkiye sınırları içinde bulunan mağdur kimsenin başka bir ülkenin egemenlik alanına yani sınırlarına dâhil olması anlamına gelir.³⁷⁵

Yukarıda sayılanların yanı sıra, fail mağduru ya da mağdurları insan ticareti suçuna konu edebilmek maksatlarıyla ülkeye giriş ve ülkeden çıkış için gerekli belgelerin sahtelerini düzenleyerek giriş ve çıkışlarını sağlarsa, 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesi³⁷⁶ gereğince yapılan sahteciliğin niteliğine göre belgede sahtecilik suçu için de ayrıca cezalandırılacaktır.³⁷⁷ Kanun koyucu nezdinde, failler tarafından mağdurların ülkeye giriş ve ülkeden çıkışlarının Bakanlar

³⁷⁰ Yenidünya, a.g.e, s.202.

³⁷¹ Koca ve Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.756.

³⁷² Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2006, s.142.

³⁷³ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a267a7a454.57635810, (05.09.2018).

³⁷⁴ Yenidünya, a.g.e., s.203.

³⁷⁵ Yenidünya, a.g.e., s.203.

³⁷⁶ Madde 212;(1) Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.

³⁷⁷ Yenidünya, a.g.e., s.204.

Kurulu'nun belirlemiş olduğu sınır kapılarından olması ya da bu giriş ve çıkışların yasak yollardan, kaçak olarak yapılması arasında yargılama aşamasında bir ayırım gözetilmemiştir.³⁷⁸

Bakanlar Kurulu'nun belirlediği sınır kapıları dışında ya da giriş-çıkış için gerekli belgeler olmadan ya da bu belgelerin sahteleri kullanılması halinde sanık/sanıklar hakkında gerçek içtima söz konusu olup, ilaveten bu kişilerin Pasaport Kanunu'na muhalefetten de cezalandırılması gerekmektedir.³⁷⁹ Bunun yanı sıra bu suçlar için TCK 44. maddede³⁸⁰ yer verilen fikri içtima söz konusu olmayacaktır. Çünkü bahsi geçen ülkeye sokma ve ülkeden çıkarma fiilleri sadece mağdurlar için söz konusu olup failleri kapsamamakta, faillerin pasaportsuz bir şekilde ülkeye giriş ve çıkışı ayrı bir suç olarak nitelendirilmektedir.³⁸¹

Failler mağdurları ülke sınırlarından içeri soksa ya da aksine ülke sınırlarından dışarı çıkarsa da bu suç her iki durumda ani suç niteliğinde olacaktır ve bahsi geçen mağdur ister Türk ister yabancı uyruklu olsun yahut giriş-çıkışların ister yasal ister yasa dışı yollardan olsun sonuç değişmeyecektir.³⁸²

2.3.3.1.2.2. Tedarik Etmek

Tedarik etmek ise insan ticareti suçunun, kanunda yer verilen seçimlik hareketlerinden biridir. Tedarik kelimesi, Türk Dil Kurumu tarafından, "*araştırıp, bulma, sağlama ve elde etme veya hazırlık yapma*" olarak tanımlanmıştır.³⁸³ İnsan ticareti suçunda bahsi geçen tedarik etme fiiliyle, mağdurlar failler tarafından araştırıp, bulunmakta ve bu suça konu edilmek maksatlarıyla temin yani tedarik edilmektedir.³⁸⁴ Yani failler insan ticareti suçunu işleme amaçlarına ulaşabilmek için önce suça konu olabilecek mağdurları araştırıp, bulmakta ve akabinde mağdurları bu suça konu edebilmek amacıyla temin etmektedir.

İnsan ticareti suçunda insan, mal veya meta muamelesi görmekte ve diğer mallar gibi alınıp, satılmakta yani ona maddi bir değer biçilmektedir. Mal muamelesi gören mağdur yine aynı muamelelerle tedarik edilmektedir. İnsan ticareti suçunun manevi unsurlarından olan zorla çalıştırmak, fuhuş yaptırmak, organ veya dokularının verilmesini sağlamak gibi sebepler ile mağdurlar suça dâhil edilmekte ve yine bu sebeplerle tedarik edilmekteler.

³⁷⁸ Manav, a.g.e., s.244 .

³⁷⁹ Manav, a.g.e., s.244.

³⁸⁰ Fikri içtima; (1) İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.

³⁸¹ Manav, a.g.e., s. 244.

³⁸² Yenidünya, a.g.e., s.203.

³⁸³ Türk Dil Kurumu (TDK), [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a25fb50211.00850971,\(11.09.2018\)](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a25fb50211.00850971,(11.09.2018)

³⁸⁴ Sulhi Dönmezer, **Ceza Hukuku Özel Kısım, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, 5.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1983, s.376.

Tedarik etme fiilini örneğin, gelişmiş ülkelerdeki insanların ihtiyaç duyduğu organ ve dokularının verilmesini sağlamak maksatlarıyla gelişmemiş, yoksul ülkelerdeki insanlardan doku ve organlarının alınması için bu insanların belirlenmesi ve yine bu maksatlarla bu kimselerin yönlendirilmesiyle veya bu eylem gerçekleştirilmiş olur. Ayrıca çaresiz bir vaziyette olduğu bilinen bir kimsenin bu çaresizliğinden yararlanılarak, fuhuş yaptırmak amacıyla bir kimseye teslim edilmesi veya bu duruma zemin hazırlanması ya da iş arayan bir kimseye iş verme bahanesiyle yahut mankenlik ajanslarının başvurularının fuhuş için birilerine teslimi ile tedarik fiili gerçekleşmiş olur.³⁸⁵

Yukarıda tanımladığımız tedarik etme fiili yönünden insan ticareti suçu ani suç vasfına haizdir. Ayrıca tedarik etme fiilinden çoğunlukla mağdura yöneltilmiş bir cebir söz konusu olmaz. Aksine mağdur, tedarik edene güven duyar.³⁸⁶ Bu suça konu edilmek maksatlarıyla belirlenen ve bu gaye ile yönlendirilen kimsenin bu suça konu olması ile suç gerçekleşmiş yani meydana gelmiş ve bitmiş olacaktır.

2.3.3.1.2.3. Kaçırma

Kaçırma ifadesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “zor kullanarak yanında götürmek” şeklinde tanımlanmıştır.³⁸⁷ İnsan ticareti suçu için seçimlik hareketlerden olan kaçırma fiili ile mağdur zor kullanılarak bulunduğu bölgeden çıkarılmakta ve failin bulunduğu yere getirilmekte yani kendi güvenlik alanından alıkonularak failin nüfuz ve hâkimiyet alanına sokulmaktadır.³⁸⁸ Ancak mağdurun nakledildiği yerin mutlaka failin hedeflediği yer olması gerekmez.³⁸⁹

Kaçırma ifadesinin tanımından da anlaşıldığı üzere, kaçırma fiili ile mağdur bulunduğu alandan ayrılmakta, failin egemenlik alanına geçmekte ancak, kaçırma fiili meydana gelirken fail tarafından mağdura yöneltilmiş cebir, şiddet, baskı, tehdit, aldatma gibi iradeyi ifsat eden haller söz konusu olmaktadır. Yani kaçırmadan bahsedebilmemiz için mağdurun rızasının olmaması ya da mağdurun iradesi üzerinde onu ortadan kaldıracak ya da sakatlayacak bir tesirin söz konusu olması gerekir.³⁹⁰ Dağ başında tatil yapan bir kadının, cebir, şiddet, tehdit veya baskıyla yerinin değiştirilmesi de kaçırma eylemi olarak değerlendirilir.³⁹¹ Tüm bu araç fiilleri ise fail, insan ticareti suçunun manevi unsurlarından olan fuhuş yaptırmak, organ veya dokularını verdirmek, zorla çalıştırmak, esarete tabi kılmak gibi sebeplerle gerçekleştirmektedir.

³⁸⁵ Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu**, s.80.

³⁸⁶ Kocasakal, a.g.e., s.67.

³⁸⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97a080792c86.83441342, (11.09.2018).

³⁸⁸ T.C. Yargıtay, CGK.03.02.1992, E: 5–29/1.

³⁸⁹ Koca, a.g.e., s.156.

³⁹⁰ Koca, a.g.e., s.156.

³⁹¹ Berrin Akbulut Bozdoğan, “Kaçırma ve Alıkoyma Suçları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 8(1-2), 2000, s.317.

Kaçırma fiilinde, mağdur kimsenin kendi fiziksel varlığı üzerindeki egemenliği fail lehine yok edilip, mağdurun bulunduğu yerden mutlak surette yer değiştirilmesi zorunluluğu söz konusudur.³⁹² Bahsedilen nakil işleminin, nasıl olduğu veya failin maksadını gerçekleştirememiş olması önemli olmayıp, kaçırma fiili söz konusu olup, failin mağduru planladığı yere kadar götürmemiş olması kaçırma eyleminin tamamlanmasına engel değildir.³⁹³

Kaçırma fiilinin varlığı için yukarıda da bahsettiğimiz gibi cebir, şiddet, baskı, tehdit veya aldatma gibi iradeyi ifsat eden hallerin varlığına ihtiyaç duyulmakla beraber mağdurun sadece yer değiştirmiş olması kaçırma anlamına gelmemekte ve ayrıca mağdurun bahsi geçen araç fiillerin etkisinde failin nüfuz ve hâkimiyet alanına girmesi gerekmektedir. Cebir, şiddet, tehdit, baskı ya da aldatma dışındaki araç fiillerle söz konusu ise burada kaçırmadan değil, tedarik etme, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme ya da barındırmadan bahsedebiliriz.³⁹⁴ Mağdurun kendi isteği ile yer değiştirmesi ya da umumi yerler³⁹⁵, park veya bahçe³⁹⁶ gibi failin hâkimiyet alanı olduğu kabul edilmeyen alanlarda bulunması kaçırma kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi takip ya da yakalanma korkusuyla failin hâkimiyet alanına girememe durumu da değerlendirilip, somut olayın özelliğine göre hâkim takdir etmelidir.³⁹⁷ Bu hallerde suç, teşebbüs aşamasında kalmış olur.

Yargıtay, yaşadığı çevreden çıkartılan mağdurun failin uzak mesafeye götürmesine rağmen, sürekli takip ve izleme altında tutması neticesinde mağdur kimseyi nüfuz ve hâkimiyet altında tuttuğuna ve bu nedenle kaçırma eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığına hükmetmiştir.³⁹⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu da 18/12/1989 tarih ve 1989/5-314-399 sayılı kararında, kaçırma eyleminin mağdurun, failin nüfuz ve hâkimiyet alanına girmesiyle tamamlanacağı, mağdur kimsenin kurtulduğu alan onun emniyet sahası dışında ise suçun tamamlanacağı, ancak emniyet sahasında ise suçun eksik teşebbüs derecesinde kalacağına yer vermiştir.

Kaçırma eylemi yönünden insan ticareti suçu, mütemadi bir suç vasfına haizdir. Burada suç, mağdurun kişisel hakimiyet alanından yukarıda saydığımız koşullarda çıkarılıp, failin nüfuz ve hâkimiyet alanına sokulması ile tamamlanacak, ancak suçun kendisi ve etkileri burada sona ermeyecektir. Mağdur kimse, tekrar özgürlüğüne kavuşana ve kendi güvenlik alanına girene kadar suç devam edecektir. Suçun etkileri temadi olduğu için kaçırma nispetinde insan ticareti de mütemadi bir suç olarak değerlendirilmektedir.³⁹⁹

³⁹² Arslan, a.g.e., s.159

³⁹³ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.113.

³⁹⁴ Koca, a.g.e., s.156.

³⁹⁵ T.C. Yargıtay, 5.CD.28.01.1993, E: 4222/290. (Osman Yaşar, **İçtihatlı Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s.398).

³⁹⁶ T.C. Yargıtay, 5.CD.22.01.1993,E: 4204/125, (Yaşar, a.g.e., s.398).

³⁹⁷ Yenidünya, a.g.e., s.206.

³⁹⁸ T.C. Yargıtay, CGK.02.04.1962, E: 5/21-21 (Özütürk Nejat, **Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı**, Balkanoğlu Matbaacılık, 2.Cilt, Ankara, 1966, s.690).

³⁹⁹ Koca, a.g.e., s.156; Yenidünya, a.g.e., s.206.

2.3.3.1.2.4. Bir Yerden Başka Bir Yere Götürmek

Bir yerden başka bir yere götürmek ifadesini tanımlamadan önce götürmek kelimesinin tanımına bakmak gerekir. Türk Dil Kurumu tarafından götürmek, “*taşımak, ulaştırmak*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰⁰ Burada bahsi geçen, bir yerden başka bir yere götürmek şeklindeki seçimlik hareketi yukarıda verilen tanımlar arasında en doğru şekilde nakletmek ifadesi ile açıklayabiliriz. Nakletmek kelimesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰¹ Ayrıca TCK metninde, bu ifadenin tanımıyla birlikte yer aldığı görülmektedir.

Nakletmek ya da bir yerden başka bir yere götürmek ifadesiyle kastedilen aslında fail tarafından ve onunla birlikte, mağdur kimsenin bir yerden alınarak başka bir yere götürülmesi ve bu götürme eyleminin insan ticareti suçunun manevi unsurlarını barındırması yani bu amaçlarla işlenmesi gerekmektedir. Bu durumu örnekle açıklamak gerekirse, fail tarafından mağdur kadının baskı, şiddet veya aldatma eylemleriyle organlarını verilmesini sağlamak için yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye götürülmesi ya da fuhuş yaptırmak için cebir ve tehditle başka şehre götürülmesi gibi.

Bir yerden başka bir yere götürülerek işlenen insan ticareti suçunda, fail tarafından mağdurun hedeflenen yere götürülmesi ile suçun tamamlandığını savunan görüşler söz konusudur.⁴⁰² Bu görüşe göre suçun tamamlanabilmesi için mutlaka mağdur üzerinde fail tarafından “*bir yerden başka bir yere götürme*” eyleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla örneğin, Kadıköy’den Beykoz’a gitmek üzere yola çıkan bir araç, hedeflediği yere ulaşmadan polislerce durdurulsa ve failler ele geçirilse, mağdur kimse failler tarafından bir yerden başka yere götürülemediği için suç teşebbüs aşamasında kalmış olur.⁴⁰³ Bu görüşü savunmayan yazarlara göre ise suçun tamamlanması için mağdurun faille birlikte mutlaka hedeflediği yere ulaşmasının gerekmediği, bu amaç için yola çıkıp bir yerden başka yere hareket edilmesinin yeterli olduğu görüşü de söz konusudur.⁴⁰⁴ Kanaatimizce de suçun tamamlanması için mağdurun faille birlikte veya yanına verilen bir başka kimse ile hedeflenen yere ulaşması önemli olmayıp, bu maksadın taşınması ve bu amaçla yola çıkılması yeterlidir.

⁴⁰⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b97aaa604dbc1.08897947, (12.09.2018).

⁴⁰¹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b98aaf66ae9b5.22816096, (12.09.2018).

⁴⁰² Koca, a.g.e., s.156.

⁴⁰³ Yenidünya, a.g.e., s.208

⁴⁰⁴ Koca, a.g.e., s.156

2.3.3.1.2.5. Sevk Etmek

Sevk etmek ifadesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*göndermek, götürmek, sürüklemek veya itmek*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰⁵ Ayrıca sevk etme ifadesi, mağdur kimsenin fail olmaksızın bulunduğu yerden bir başka yere gönderilmesi, yöneltmesi veya birileri tarafından götürülmesi olarak da tanımlayabiliriz.⁴⁰⁶

Sevk etme fiiliyle fail tarafından kimi zaman mağdurun tek başına bir yerden başka yere gönderilmesi söz konusu olurken kimi zaman da fail tarafından mağdurun yanına birinin konulması veya mağdura bir araç tahsis edilmesi gündeme gelmektedir.⁴⁰⁷ Sevk etme fiiliyle, fail çoğunlukla mağdura karşı uygulamış olduğu şiddet, baskı, tehdit, cebir veya iradeyi ifsat eden başka araç fiillerle mağduru etki altına almakta ve yine insan ticareti suçunun işleme amaçlarıyla mağduru bir yerden başka bir yere kimi zaman yalnız kimi zaman ise birinin eşlik etmesiyle götürmesiyle bu suç tamamlanmaktadır.

Sevk etme yoluyla işlenen insan ticareti suçunda, eylemin nerede tamamlandığı ile ilgili doktrinde farklı görüşler söz konusudur. Bir görüşe göre, mağdurun bir yerden bir başka yere yalnız başına gönderilmesi bu suçun tamamlanması için yeterli olup istenilen yere ulaşması gerekmemektedir.⁴⁰⁸ Diğer bir görüşe göre ise mağdurun bir yerden bir başka yere ister yalnız başına isterse de yanına birinin konulması şeklinde gönderilmesi, suçun tamamlanması için yeterli olmayıp, mağdurun mutlaka hedeflenen yere ulaşması gerekmektedir. Bu görüşü savunanların savı ise yaptırma bağlanan durumun aslından mağdurun bir yerden bir yere gönderilmesindeki itici gücün olduğu⁴⁰⁹ ve bu nedenle mağdurun hedeflenen yere ulaşmasının önemli olmadığıdır.⁴¹⁰

2.3.3.1.2.6. Barındırmak

Barındırmak ifadesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*barınmasını sağlamak, korumak*” anlamına gelmektedir.⁴¹¹ İlgili madde hükmü, yukarıda sayılan amaçlar için bir kimsenin barındırılmasını da suç kapsamına almış ve cezalandırılmasına hükmetmiştir. İnsan ticareti suçunun seçimlik hareketi olan barındırmak ifadesiyle, fail tarafından mağdur kimseye yöneltilmiş, cebir, şiddet, baskı, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma ve çaresiz durumlarından veya denetim yetkisinden yararlanma araç fiilleriyle madde hükmünde yer verilen maksatlarla geçiminin sağlanması,

⁴⁰⁵ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b99f95bf0a037.47906760, (13.09.2018).

⁴⁰⁶ Manav, a.g.e., s.246.

⁴⁰⁷ Manav, a.g.e., s.246.

⁴⁰⁸ Koca, a.g.e., s.156.

⁴⁰⁹ Yenidünya, a.g.e., s.208.

⁴¹⁰ Koca, a.g.e., s.156.

⁴¹¹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b9b9a3ebcada3.54044136, (16.09.2018).

beslenmesi veya diğer ihtiyaçlarının karşılanması halidir.⁴¹² Bu durumu örneklemek gerekirse, fail çaresiz durumda olan kadınları fuhuş yaptırmak ya da esaret veya benzeri uygulamalara tabi kılmak için kiraladığı evde barındırır ve onların ihtiyaçlarını giderse bu durum barındırmak olur.⁴¹³

Fail tarafından, mağdur kimsenin barındırılmasının kısa ya da uzun süreli olması veya açık bir alanda ya da kapalı bir yerde olması açısından herhangi bir ayırım gözetilmemiştir.⁴¹⁴ Ayrıca fail tarafından mağdurun barındırılması fiili gerçekleştirildiği anda suç tamamlanır ancak barındırma eyleminin belli bir müddet sürmesi de gerekir.⁴¹⁵ Koca'ya göre; bir kimseyi birkaç saat gezdirmek, yemek yedirmek ya da bir gece o kimsenin evinde yatıya kalmak barındırmak ifadesini karşılamamaktadır.⁴¹⁶ Kanaatimizce de barındırmak ifadesi ile bir kimsenin yaşamasını, bir yerlere yerleşmesi, bir yerde hayat sürdürmesi anlaşılması gerektiği, bir kimsenin kısa bir süre yanında kalmanın, onunla vakit geçirmenin, yemek yedirip, yatıya kalmasının barındırmak ifadesini karşılamadığı görülmektedir.

Yukarıda bahsedilenlere ek olarak mağdurun durumunu bilmesine rağmen o mağdurun otelinde veya pansiyonunda barınmasına izin veren otel veya pansiyon sahibi de seçimlik hareketi gerçekleştirmiş olur.⁴¹⁷ Barındırma fiilinin temadi olması neticesinde, suç barındırma fiilinin bittiği yerde işlenmiş olacak ve yine temadinin sona erdiği anda yürürlükte olan kanun hükümleri uygulanacak ve davaya da temadinin sona erdiği yer mahkemesi yetkili olacaktır.⁴¹⁸

2.3.3.2. Fail

Fail, Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanıma göre *“hukuki sonuç doğuracak bir suç işleyen kimse olarak tanımlanırken”*⁴¹⁹ kelime anlamı itibarıyla ise bir eylemi yapan, bir suçu işleyen, suçun maddi unsurlarını gerçekleştiren kimse olarak tanımlanmıştır.⁴²⁰ 5237 sayılı TCK'nın 37. maddesinde, *“suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”* denilmiştir.

İnsan ticareti ile ilgili metnine baktığımız takdirde fail için insan olmak dışında herhangi bir şart koşulmadığı görülmektedir. Bu da insan ticareti suçunun herkes tarafından işlenebilen bir suç olduğu anlamına gelmektedir. İnsan ticareti suçunun faili herkes olabilmekte ve fail olabilmek için

⁴¹² Koca, a.g.e., s.157.

⁴¹³ Koca, a.g.e., s.157.

⁴¹⁴ Kocasakal, a.g.e., s.156.

⁴¹⁵ Koca, a.g.e., s.157.

⁴¹⁶ Koca, a.g.e., s.157.

⁴¹⁷ Kocasakal, a.g.e., s.68-69.

⁴¹⁸ Koca, a.g.e., s.157.

⁴¹⁹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bac99311d28d3.41635354_, (11.03.2018).

⁴²⁰ Yılmaz, a.g.e., s.233.

ilgili kişinin herhangi bir özellik taşımasına gerek duyulmamaktadır. İnsan ticareti suçu için fail olarak değerlendirilen kimse ise madde metninde yer verilen amaç fiilleri yapan kimse olmaktadır. 5237 sayılı TCK metnine daha sonradan eklenen ülkeye sokma ve ülke dışına çıkarma fiilleri de insan ticareti suçunun faili tarafından işlenen seçimlik hareketlerdendir.

İnsan ticareti suçu, çok failli suç olmamasının yanı sıra sınıraşan bir suç olması nedeniyle kaynak ya da hedef ülkelerde birlik olma yani örgütlenmeyi gerektirmekte ve insan ticareti faillerinin bu eylemi sürekli yapmaları, deyim yerindeyse meslek edinmeleri ve bu denli devamlı olan bir eylemin de bölgesel ya da ulusal boyutta bir örgütlenmeyi gerektirdiği görülmektedir.⁴²¹

2.3.3.3. Mağdur

Mağdur, sözcüğü Arapça 'da zulüm, merhametsizlik, haksızlık ifadelerinin karşılığı olan “*gadr*” sözcüğünden türetilen bir ifade olup⁴²², Türk Dil Kurumu tarafından “*haksızlığa uğramış kimse*”⁴²³ olarak tanımlanırken suçtan veya haksız eylemden zarar gören kimse şeklinde de tanımlanmaktadır.⁴²⁴ Suçun mağduru ya da pasif süjesi ifadesi ile suç fiili ile saldırıya uğrayan kişi yani suç kurbanı akla gelmekte ve hukuk sistemi tarafından korunan hak veya menfaatinin sahibi asıl kişiden bahsedilmektedir.⁴²⁵

Bir kimsenin bir suçun mağduru olabilmesi için öncelikle suçun konusu, o kişinin kendisine ait olmalı işlenen suç ile mülkiyet hakkı ya da kişilik haklarından bir veya birkaçı ihlal edilmiş olmalı ve bu ihlal neticesinde ilgili kişinin doğrudan ya da dolaylı olarak zarar görmüş olmalıdır.⁴²⁶ Suçun mağduru kişiler kimi zaman belirli bir veya birkaç kişi olurken kimi zaman ise tüm toplum bireyleri olabilmektedir.⁴²⁷

Mağdur ve fail sıfatları farklı kişilerde olup, bu sıfatlar tek bir kişi üzerinde birleşemez. Bir kimse, bir suçun hem faili hem de mağduru olamaz.⁴²⁸ Bu görüşten hareketle, intihar, intihar teşebbüsü, kendini sakatlama veya kendi malına zarar verme gibi eylemler suç telakki edilmez ve

⁴²¹ Yenidünya, a.g.e., s.172.

⁴²² TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mağdur Hakları İnceleme Raporu, 12. 6. 2014, s.2.

⁴²³ Türk Dil Kurumu (TDK), [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bb20205f322e1.26474191,\(01.10.2018\)](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bb20205f322e1.26474191,(01.10.2018))

⁴²⁴ Yılmaz, a.g.e., s.469.

⁴²⁵ Tuğrul Katoğlu, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 61(2), 2012, s.659-662.

⁴²⁶ Ahmet Bozdağ, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Yardım Alma Hakkı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 132, 2017, s.124-125.

⁴²⁷ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.224.

⁴²⁸ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, **Öztürk Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.224.

eylemi gerçekleştiren kişiye ceza verilmez ancak eğer bu eylem ile bir başkasına veya onun hak veya menfaatine zarar dokunmuşsa o zaman cezaya hükmedilir.⁴²⁹

Anlatılanlar ışığında, mağdur kavramından suçu oluşturan fiilden zarar gören herkesin kastedilmediği, sadece bu fiil ile ihlal edilmiş olan hak veya menfaatin hamili olan kişilerden bahsedildiği anlaşılmaktadır.⁴³⁰ Bu durumu örneklemek gerekirse, bir kimseyi öldürme suçunda, bu eylemin mağduru yaşama hakkı elinden alınan yani ihlal edilen hakkın hamilidir. Kimi zaman ise bir suçtan mağdur olan ile zarar gören aynı kişi olabilmektedir. Örneğin, malvarlığına karşı işlenen suçlardan olan hırsızlık suçunda, mağdur olan kişi suça konu olan eşyası çalınan kişi iken suçtan zarar gören kişi de aynı kişi olarak, mağdur ve suçtan zarar gören sıfatı tek bir kişide birleşebilmektedir.

Yukarıda anlatılanların yanı sıra “suçtan zarar gören” kavramı, mağdur ifadesine kıyasla daha geniştir ve bu kavramla suçu oluşturan eylemin gerçekleştirilmesiyle sahip olduğu hak veya menfaati doğrudan ya da dolaylı olarak zarar gören kimseden bahsedilmektedir.⁴³¹ İşlenen bir suç ile sadece mağdurun hak veya menfaati ihlal edilmez, kimi zaman mağdurun dışında kimselerin de hukuken korunan hakları ihlal edilebilir ve böylelikle bir suçtan etkilenen mağdur dışında biri ya da birileri olmuş olur. Bu kimseler hakkında, suçtan zarar gören diye bahsedilir. Örnek vermek gerekirse, kasten öldürme suçunda, yukarıda da bahsettiğimiz gibi mağdur, yaşama hakkı elinden alınan yani öldürülen kimse iken suçtan zarar gören ise ölenin mirasçıları (eş, çocuklar) veya akrabaları olacak, hukuken zarar gördükleri için açılan ceza davasına da taraf olarak katılabileceklerdir.⁴³²

TCK kapsamında yalnızca gerçek kişiler bir suçun mağduru olabilmekte, tüzel kişiler ise yalnızca suçtan zarar gören sıfatına haiz olmaktadır.⁴³³ İşlenen suçtan ötürü mağdur sıfatının edinilebilmesi için eylemin yöneldiği kişinin, suçun işlendiği anda hayatta olması gerekmektedir.⁴³⁴ Bu durumu örneklemek gerekirse, ölmüş bir kimsenin üzerindeki yüzük, küpe veya saat gibi eşyaların alınması şeklinde gerçekleştirilen bir hırsızlık suçunda, eylemin mağduru ölen kimse olmayıp, o kişinin mirasçıları olacaktır.⁴³⁵

---

⁴²⁹ Olgun Değirmenci, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.77, 2008, s.39.

⁴³⁰ Katoğlu, a.g.e., s.662.

⁴³¹ Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.304

⁴³² Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.304

⁴³³ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması ve Mağdura Tanınan Haklar”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.7, 2006, s. 141; Artuk, Gökçen ve Yenidünya, a.g.e., s.445; Yenidünya, a.g.e., s.173.

⁴³⁴ Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.305

⁴³⁵ İzzet Özgenç, a.g.e., s.204.

Devletin, işlenen herhangi bir suç açısından mağdur olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ile ilgili tartışmalar söz konusudur. Bu konuda yaygın görüşe göre işlenen her suç, genel menfaati ve devletin koyduğu kuralları ihlal etmektedir. Bu da devletin işlenen suç açısından, koyduğu kuralların uyulması ile oluşacak çıkarın asıl sahibi olma vasfına haiz olduğu⁴³⁶ ve işlenen suç neticesinde bu çıkarını kaybetmekle pasif süje olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündedir.

İşlenen suç ile birden fazla kişinin hak ve menfaatine yönelmiş bir eylem söz konusu ise bu durum, o suç için birden fazla mağdurun var olduğunu gösterir. Örneğin, fail birden fazla kişiye ait olan cep telefonu, cüzdan veya saati çalmış olsa ve çaldığı bu eşyaların birden çok kişiye ait olduğunu biliyor ya da bilebilecek durumda olsa, mağdur sayısı kadar hırsızlık suçu işlemiş kabul edilecektir. Eğer bilebilecek durumda değil ise tek bir hırsızlık suçunun oluşacağı görüşü Yargıtay kararlarında benimsenmiştir.⁴³⁷

İnsan ticareti suçu, insanı metalaştıran, ona insan olduğu için sahip olduğu temel hak ve hürriyetler ile insan onurunu yok sayacak bir muameleyi reva gören hem yerel bazda hem de küresel anlamda tüm insanlık için tehdit oluşturan bir eylemdir. İnsan ticareti suçunda mağdur kimse, bahsi geçen eylemle insan onuru ayaklar altına alınan, temel hak ve hürriyetleri yok sayılan ve eşya muamelesi gören gerçek kişidir.

TCK 80. maddede, mağdurlardan bahsederken kişiler ifadesi kullanılmış olsa da aslında buradan mağdurun birden fazla kimse olması gerektiği kanaati çıkarılmamalı zaten kanun metninin devamında mağdurun ifadesi ile tekil bir ifade kullanılarak bunun amaçlanmadığı anlaşılmaktadır.⁴³⁸ Ayrıca kanun metni incelendiğinde, mağdur olmak için özgü ya da ek bir şarta yer verilmediği ve bu nedenle kadın, erkek ya da yetişkin veya çocuk, herkesin bu suçun mağduru olabileceği anlaşılmaktadır.⁴³⁹

Mağdur olan kimsenin hasta veya engelli olması, mağdur sıfatında herhangi bir değişikliğe yol açmaz.⁴⁴⁰ Ayrıca mağdurun, hukuki anlamda temyiz gücüne sahip olup olmaması, fiilin işlendiği anda hareket serbestisinin olup olmaması, akıl hastalığı, yaş küçüklüğü gibi vasıfları mağdur sıfatı açısından herhangi bir önem arz etmez.⁴⁴¹ Fiilin farkında olmayan, yani hareket serbestisinin olup olmadığının bilincinde olmayan örneğin bayılmış ya da çok sarhoş olmuş bir kimse de mağdur olabilmektedir.⁴⁴²

⁴³⁶ Artuk ve Gökçen, a.g.e., s.304.

⁴³⁷ Bkz; T.C. Yargıtay, 13. CD, E: 2017/139.

⁴³⁸ Yenidünya, a.g.e., s.177.

⁴³⁹ Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu**, s.77.

⁴⁴⁰ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2016, s.232.

⁴⁴¹ Yenidünya, a.g.e., s.177.

⁴⁴² Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.248.

İnsan ticareti suçunu çocuklar açısından ele aldığımızda hem iç hukukta hem de mukayeseli hukukta bu konu üzerinde özel ihtimam gösterildiği, özellikle insan ticareti suçuyla mücadele anlamında yayınlanan uluslararası belgeler ve imzalanan sözleşmelerde çocuklar için ayrı hükümlere yer verildiği görülmektedir. Kanun hükmünde, çocuklar insan ticareti suçuna konu olduğu takdirde, onlar üzerinde tehdit, baskı, cebir veya şiddet gibi herhangi bir araç fiile başvurulmasa da bu suç işlenmiş kabul edileceğinden ve fail ya da failerin cezalandırılacağından bahsedilmiştir.

İnsan ticareti suçu mağdurunun açık bir şekilde tanımlanması, mağdura yapılacak yardımlar ve ona yönelik koruma faaliyetleri açısından önem taşımaktadır.⁴⁴³ Mağdura yönelik koruma faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için öncelikle mağdurlarının tespit edilmesi ve insan tacirleri tarafından istismarının önlenmesi gerekmektedir.⁴⁴⁴ İnsan ticareti mağdurlarına yönelik sağlık, barınma, beslenme, güvende olma, psikolojik destek alma gibi yollarla koruma ve destek olma faaliyetleri yürütme ve mağdurlara fail gibi muamele edilmesinin önüne geçme, bu yolların başında gelmektedir. Ayrıca devletlerin kendi bünyesinde, insan ticaretine konu olan mağdurlara yönelik tanık koruma programlarıyla da koruma faaliyetleri sürdürmesi mümkündür.

İnsan ticareti suçunun küresel boyutta olması ve büyük bir piyasanın olmasından ötürü bu suç için tanık olunması ciddi tehlikelere yol açabilir. Tanık olan kimsenin vücut bütünlüğünün korunması ve olası tehlikelere karşı önlem alınması için bilgilerinin gizlenmesi, koruyucu önlemlerin alınması, kimi zaman tehlike ciddi boyutlara gelirse eğer o kişinin tanıklıktan çekilmesine müsaade edilmesi yerinde olacaktır. Bizim de benimsediğimiz görüş, tanığın tanıklık yapması onun vücut bütünlüğü veya sağlığı için büyük bir riske yol açacaksa, o kimsenin hayatı ve vücut bütünlüğünün korunması anayasal olarak güvence altına alındığından, ifade yükümü geri planda bırakılabilir.⁴⁴⁵ Kişi için hayati risk söz konusu iken yine de insan ticareti için tanıklık yapmaya zorlanması, anayasa tarafından güvence altına alınan yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, temel hak ve özgürlüklerin dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez olması ve ilgili kişiye sıkı sıkıya bağlı olması ilkesi ile insan haysiyetinin dokunulmaz olduğu ilkesine aykırı olacaktır.⁴⁴⁶

---

⁴⁴³ Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu**, s.77.

⁴⁴⁴ Yenidünya, a.g.e., s.179.

⁴⁴⁵ Yenidünya, a.g.e., s.181.

⁴⁴⁶ Yenidünya, a.g.e., s.181.

2.3.4. Suçun Manevi Unsuru

2.3.4.1. Genel Olarak

İnsan ticareti suçu için değerlendirdiğimizde, suçun manevi unsuru özel kasttır.⁴⁴⁷ Failin, mağduru zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek yahut fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak gibi amaçlarla kanun hükmünde yer verilen seçimlik hareketleri yapması gerekmektedir.⁴⁴⁸ Ayrıca manevi unsur bakımından suçun, olası kastla işlenip işlenemeyeceği sorusu da gündeme gelecektir. İnsan ticareti suçunun meydana gelmesi için özel kast aranması, suçun olası kastla işlenmesini imkânsız kılmaktadır.⁴⁴⁹ Aksi görüşü savunan yazarlar olsa dahi doktrinde baskın görüş bu yöndedir.⁴⁵⁰ Yine hangi saiklerle insan ticareti suçunun meydana geleceği kanun hükmünde tahdidi olarak yer almıştır ve örneğin, bir kimsenin evlat edinmesini sağlamak maksatlarıyla yeni doğan bir çocuğun zorla kaçırılması insan ticareti suçunu oluşturmaz.⁴⁵¹

Kanun metninde insan ticareti suçunun oluşması için yer verilen gayelerden biri ya da birkaçıyla hareket etmeyen yani yapmış olduğu araç veya amaç fiillerini yukarıda saydığımız sebeplerden biri ya da birkaçını gerçekleştirme amacı gütmeyen yapan kimse aslında, insan ticaretini suçunu işlemeyip⁴⁵² kanun metninde tipiklik unsuru sağlanan başka bir suçu işlemektedir. Ayrıca yer verilen bu gayelerin mutlak surette fail tarafından gerçekleştirilmesi gibi bir zorunluluk da bulunmamaktadır.

Bilinmelidir ki, insan ticareti suçunun oluşması için bu gayelerin taşınması yeterlidir. Ancak fail herhangi bir sebeple gayesine ulaşamazsa da bu durum suçun oluşmasına engel olamayacaktır. Bizim için asıl olan, failin suça konu olan kimsenin insan onurunu zedeleyecek, sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerini etkileyen belli gayelerle kanun hükmünde sayılan eylemlere maruz bırakmış olmasıdır.⁴⁵³

İnsan ticareti suçunun işlenmesinde failer açısından itici güç oluşturan şey, maddi bir kazanç elde etme durumudur.⁴⁵⁴ Ancak maddi kazanç elde etmek, insan ticaretinin olmazsa olmaz unsuru değildir ve bir kimse bu amaçlar olmaksızın da insan ticareti suçunu işleyebilmektedir.⁴⁵⁵ Yani sırf maddi kazanç elde etme amacı olmaması ya da suçun işlenmesi akabinde herhangi bir maddi

⁴⁴⁷ Özel Kast: Veli Özer Özbek vd., a.g.e., s. 94.

⁴⁴⁸ Veli Özer Özbek vd., a.g.e., s. 94.

⁴⁴⁹ Durmuş Tezcan vd., **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s.118.; Veli Özer Özbek vd., a.g.e., s. 94; Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, a.g.e., s. 37.

⁴⁵⁰ Karşı Görüş için bkz. Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", s. 86.

⁴⁵¹ Durmuş Tezcan vd., a.g.e.,s.119.

⁴⁵² Koca, a.g.e., s.157.

⁴⁵³ Yenidünya, a.g.e., s.210.

⁴⁵⁴ Kocasakal, a.g.e., s.72.

⁴⁵⁵ Artuk vd., a.g.e., s.117.

kazanç elde edilememesi halinde, suçun oluşmadığını ya da oluşmayacağını dile getirmek yersiz olacaktır.

Mukayeseli Hukuka baktığımızda, kanun metninde sayılan gayelerin dışında “*evlat edinmek*” gayesiyle insan ticareti suçunun işlendiği görülmektedir.⁴⁵⁶ Çoğunlukla gelişmiş ülkelerde meydana gelen bu durum, çocuk yapma isteğinin ya da imkânının olmaması ve düşük doğum oranları nedeniyle söz konusu olmakta, yüksek talep ve ödenen ücretlerin fazlalığı insan tacirlerinin iştahını kabartarak, onların az gelişmiş ülkelerden buralara doğru çocuk ticareti yapmaya teşvik etmektedir.⁴⁵⁷

İnsan ticareti suçunun kanun hükmünde verilen tanımına baktığımızda, suçun oluşabilmesi için failin belli saikleri gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu saikler, “*zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamaktır.*” İnsan ticareti suçunun vuku bulması için bu amaçlara ulaşılması gerekmez, fail tarafından bu amaçların taşınması bile yeterlidir.⁴⁵⁸ Ayrıca insan ticareti suçunun meydana gelebilmesi için genel kast yeterli değildir, fail mutlaka belli bir saikle hareket etmelidir.⁴⁵⁹ Kanun hükmünde yer verilirse de insan ticareti failini bu saiklerle bu suçu işlemeye iten sebep aslında kendisine veya bir başkasına maddi ve manevi bir kazanç sağlamak yani suça konu olan kimseyi bir vesileyle istismar etmektir.⁴⁶⁰

İnsan ticareti ile ilgili kanun metninde, aslında failin kendisine ya da bir başkasına maddi ya da manevi bir kazanç sağlayacağına ve suçun böyle vuku bulacağına dair bir ifadeye yer verilmemiştir. Böyle bir durumda, işlenen eylem ile eğer fail ya da failer herhangi bir maddi ya da manevi bir kazanç elde edememişlerse durum ne olacaktır? Ortada insan ticareti suçu mu yoksa tipiklik unsurunun uyduğu başka bir suç mu oluşacaktır? Bu konu tartışmalı olmakla beraber bir görüşe göre maddi ya da manevi kazanç yokluğu veya böyle bir amacın olmaması, insan ticareti suçunun oluşumunu engellemez.⁴⁶¹ Diğer bir görüş ise bu suçla eğer herhangi kazanç sağlanamıyorsa yani hiçbir bedel alınmadan bu eylem yapılıyorsa, insan ticareti suçu değil de “*kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, hukuka aykırı organ ve doku ticareti suçları*” oluşacaktır.⁴⁶²

---

⁴⁵⁶ Yenidünya, a.g.e., s.211.

⁴⁵⁷ Yenidünya, a.g.e., s.211.

⁴⁵⁸ Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, s.86.

⁴⁵⁹ Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, s.86-87.

⁴⁶⁰ Arslan, a.g.e., s.163.

⁴⁶¹ Yenidünya, a.g.e., s.211.

⁴⁶² Kocasakal, a.g.e., s.28.

2.3.4.2. Zorla Çalıştırmak ve Hizmet Ettirmek

Zorla çalıştırma ve zorunlu çalışma kavramları, bir kimsenin maddi ya da manevi baskı ile rıza göstermeden bir işi yapmaya zorlanması yani rızası hilafına o kimseye bir iş yaptırılmasıdır. Başka bir deyişle ise mağdur kimsenin iradesi dışında fiziksel ya da zihinsel bir aktivite yapmaya zorlanmasıdır.⁴⁶³ Örneğin, bir kimsenin zorla taş ocağında veya madende çalıştırılmak için kaçırılması zorla çalıştırılma durumuna örnek verilebilir.⁴⁶⁴ Zorla çalıştırma ile ilgili durumlarda, tespitin yapılması için bakılabilecek örnekler şöyledir;

- İşçinin işi akdine son vermesine müsaade edilmez,
- İşçinin pasaportuna, çalışma izin belgesine veya oturma belgesi gibi şahsi belgelerine işvereni tarafından el konulur,
- İşçi fiziksel, psikolojik ve cinsel yönden istismar edilir,
- İşçi eğer kaçak olarak bulunuyorsa ya da herhangi bir yükümlülüğü sağlayamıyorsa işvereni tarafından, yetkili kimselere ihbar edilmek suretiyle sınır dışı edilmekle tehdit edilir,
- İşçi kendisine cebren imzalatılan belgeler nedeniyle işverene karşı borçlu durumuna düşürülerek, işveren hesabına çalışmakla yükümlü hale getirilir,
- İşçiye veya ailesine yönelik zarar verme tehditleri söz konusu olur,
- İşçiye ödenen tutar hem asgari seviyenin altında hem de hak ettiği kadar çok aşağıdadır yani çok çalıştırılıp ödenen tutar az olur.⁴⁶⁵

Yargıtay hırsızlık yaptırmak amacıyla kişilerin bir yerden başka bir yere taşınması yani nakledilmesi halinin de insan ticareti olarak değerlendirileceğini belirtmiştir.

Hizmet etmek kavramı ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*iş görmek, çalışmak ve birinin amaçlarını gerçekleştirmek*” olarak tanımlanmıştır.⁴⁶⁶ Hizmet ettirmek kavramı ise kişinin bir başkasına hizmet etmesi ya da hizmet faaliyeti gerektiren bir faaliyette bulunması durumudur.⁴⁶⁷ Çalışma kavramı ise hizmet etmeyi de kapsayan daha geniş bir kavramdır.⁴⁶⁸ Hizmet ettirmede hizmet edilen bir kimse ve onunla arasında hizmet ilişkisi olan kişiler mevcuttur.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 29 Numaralı Sözleşmesi'nde de hem zorla çalışma kavramına hem de zorla çalışma kavramına girmeyen hususlara yer verilmiştir. Sözleşmenin 2.

⁴⁶³ Manav, a.g.e., s.248.

⁴⁶⁴ Koca, a.g.e., s.158.

⁴⁶⁵ ICMPD, **Hakim ve Savcılar İçin İnsan Ticaretiyle Mücadele Eğitim Materyali Temel Bilgi Kaynağı**, s.92.

⁴⁶⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=157263, (16.11.2018).

⁴⁶⁷ Manav, a.g.e., s.249.

⁴⁶⁸ Manav, a.g.e., s.249.

maddesinde Cebri veya Mecburi çalıştırma başlıklı madde hükmünde tanım şöyledir; “*herhangi bir kişinin ceza tehdidi altında ve bu kişinin tam isteği olmadan mecbur edildiği tüm iş veya hizmetleri ifade eder.*” denilmiştir.

2.3.4.3. Fuhuş Yaptırmak

Fuhuş yaptırmak deyimine değinmeden evvel fuhuş sözcüğünün anlamına bakmak gerekir. Fuhuş, bir kimsenin duygusal olarak bağıllık hissetmediği kişilere para ya da muadili bir şey karşılığında bedenini kullandırması ve bunu meslek olarak yapması halidir.⁴⁶⁹ Fuhuş yaptırmak amacıyla yapılan insan ticareti, insan ticareti suçunun işleniş biçimleri arasında en yaygın, tespiti ve takibi en kolay olanıdır.⁴⁷⁰ İnsan ticaretinden bahsedildiği vakit, insanların aklına istismar türleri arasında en çok cinsel yönden istismar olan fuhuş yaptırmak amaçlı insan ticareti gelmektedir.

Fuhuş kavramı için kullanılan genel tanımlarda, cinsel ilişki yoluyla maddi bir kazanç elde edilmesi, haz duygusu olmaksızın cinsel ilişki kurulması, bahsi geçen cinsel ilişkinin muhatabının önemli olamaması yani cinsel ilişki kurulan kimsenin seçilememesi ve bunun sürekli olarak yinelenmesi durumunun söz konusu olduğu görülecektir.⁴⁷¹ Fuhuş eyleminde, suça konu olan kimse için hissi bir durum yaşanmadan ve ayırım gözetmeksizin her erkeğe bir menfaat karşılığında bedenini kullandırma ve bu durumu meslek olarak yapma hali söz konusudur.⁴⁷²

Fuhuş yaptırmak eyleminde, failerin bir kimse üzerinden meşru olmayan yollarla fiziksel ya da psikolojik baskı kurarak, o kişilerin cinsel yönden suiistimal edilmesine imkân sağlaması ya da buna mağdurları zorlaması hali söz konusudur. Meşru olmayan ifadesi ile kastedilen “*rıza*” olup olmaması halidir ancak saptırılmış rıza ya da rıza gösteremeyecek kadar savunmasız ve dirençsiz olma halinde ise bir rızadan bahsedilemeyecektir ve bu şekilde istenmeden oluşan cinsel ilişkilerde mağduru fiziksel ve psikolojik varlığı üzerinde baskı kurulan bir ilişkinin söz konusu olduğu kabul edilecektir.⁴⁷³

Tarihsel süreç incelendiği takdirde, cinsel amaçlı insan ticareti eyleminin aslında yüzyıllardır süregelen bir eylem olduğu, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği tarafından yapılan bir çalışmada⁴⁷⁴, seks işçiliğinin, “*dünyanın en eski mesleği*” olduğu kanaatinin çok yaygın olduğu ve bunun kabul gördüğünü belirtmiştir.⁴⁷⁵ Fuhuş yaptırmak amaçlı insan ticareti eyleminde şiddet,

⁴⁶⁹ Manav, a.g.e., s.250.

⁴⁷⁰ Sever ve Aslan, a.g.e., s.104.

⁴⁷¹ Nebahat Özerdoğan vd., “Kadın ve Fuhuş Olgusu”, s.2, <https://docplayer.biz.tr/585260-Kadin-ve-fuhus-olgusu.html>, (21.11.2018).

⁴⁷² Emin Aydın, **İnsan Ticareti Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.73.

⁴⁷³ Kuloğlu, a.g.e., s.121

⁴⁷⁴ CETAD, **Seks Ticareti Bilgilendirme Dosyası 8**, s.12.

⁴⁷⁵ Sever ve Aslan, a.g.e., s.5.

baskı, cebir veya tehdit gibi yollarla bir kimse rızası hilafına fuhuşa zorlanmakta bir mal ya da meta gibi alınıp, satılmakta ve bu yolla ekonomik kazanç elde edilmektedir.⁴⁷⁶

İnsan ticareti suçu işlenirken, failer suça konu olan kimseleri hâkimiyeti altında tutabilmek yani o kimselere fuhuş yaptırabilmek için, onları ya büyük bir borç yükü ile zorlamakta ya da tehdit, baskı, cebir gibi araç fiillerle iradelerini ifsat etmektedir. Suça konu olan kişiler, fuhuş yaparak faillere olan borcunu ödemeye çalışmakta ancak borç miktarı fail tarafından sürekli arttırıldığı için mağdur, borcu genellikle ödeyemeyerek büyük bir fuhuş bataklığına sürüklenmektedir.

İnsan ticareti faileri tarafından, suça konu olan mağdurlara failer tarafından fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulanmakta, baskı ve korkutma ile mağdurlar toplumdan izole edilmekte, mağdurlar failer tarafından kendilerine yapılması söylenen şeyleri yapmaya zorlanmaktadır.⁴⁷⁷ Bahsi geçen mağdurlar, failer tarafından ekonomik, sosyal vb. yönlerden güçsüz kimseler arasından seçilmekte ve çaresizliklerinden faydalanılmaktadır. Özellikle kadın ve kız çocukları açısından fuhuş yoğun talep gören ve bu eyleminin suç telakki edilmediği ülkelere nakledilerek, transit ülkeler aracılığıyla bu suç işlenmektedir.⁴⁷⁸

Fuhuş yaptırmak amaçlı insan ticareti suçunda, kaynak ülke önemli bir husus teşkil etmektedir. Fuhuş eylemi için kaynak ülkelere baktığımız takdirde, büyük bir gelir adaletsizliğinin olması, ekonomik sıkıntılarının insanları işsizliğe mahkûm etmesi, artan işsizlikle beraber bu durumun insanları bu yollara teşvik etmesi hali söz konusudur.⁴⁷⁹

2.3.4.4. Esarete Tabi Kılmak

Esaret kavramı Türk Dil Kurumu tarafından, “*kölelik, tutsaklık, esirlik, boyunduruk veya hâkimiyet altında bulundurma*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁸⁰ Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanımdan yola çıkıldığı takdirde, esarete tabi kılmak ifadesiyle bir kişinin bir kimseyi kölesi yapması, boyunduruğu altına alması yani o kimse üzerinde hâkimiyet kurmasının ifade edildiği anlaşılmaktadır. Esaret ile bir kişi üzerinde mülkiyet gibi bir hak iddia edilmekte, o kişiye köle gibi hizmet etmesi veya o kimsenin emirlerini yerine getirmesi anlaşılmaktadır.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ Sever ve Aslan, a.g.e., s.104.

⁴⁷⁷ Kuloğlu, a.g.e., s.23.

⁴⁷⁸ Sinan Aydoğdu, *Türkiye’de İnsan Ticareti Suçu ve Polisin Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti İle Mücadelesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.10.

⁴⁷⁹ Sever ve Aslan, a.g.e., s.104.

⁴⁸⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bfc45d7c0a405.60265154, (26.11.2018)

⁴⁸¹ Safa Reisoğlu, *Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları*, 1. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2001, s.114.

Esarete tabi kılmak ifadesinin anlaşılması için öncelikle, 1926 tarihli “Köleliğe Karşı Sözleşme” ile bu sözleşme 1953 Protokolüne bakılmalıdır. Burada, “*esaret, üzerinde mülkiyet hakkına bağlı erk ve yetkilerin tamamen veya kısmen icra edilen bir şahsın hal ve şartıdır*” şeklinde tanımlanmıştır. Tanıma baktığımızda esaret kavramını, üzerinde mülkiyet hakkının vermiş olduğu hak ve yetkilerin tamamının veya bir kısmının kullanıldığı kişilerin durumu olarak açıklanmıştır.

Kanun metninin ilk halinde, “*esaret benzeri uygulamalar*” ibaresine yer verilmişken, 06.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı kanunun 3. maddesi ile değişiklik yapılmış ve bu ibare kaldırılıp yerine ‘esarete tabi kılmak’ ifadesine yer verilmiştir. Kanun metninde yapılan bu değişiklik hem belirsizliği ortadan kaldırmış hem de daha açık ve net bir ifadeyle, hükmün kanunilik ilkesine daha bağlı olmasını sağlamıştır. Çünkü esaret benzeri uygulamalar ifadesiyle, kanun metninde esarete benzeyen durumlar için de bu hükmün uygulanacağına yer vermiş, bu durum da hukuk sistemimiz tarafından yasaklanan kıyas yasağının aşıldığının göstergesi olmuştur.

Kölelik yani esaret altında bulundurma hali, kişinin yukarıda bahsettiğimiz hallere maruz kalmasıdır. İnsan ticareti suçu da failin, suça konu olan kimseye karşı madde metninde yer verilen eylemleri gerçekleştirilmesi ile meydana gelecektir. Bahsi geçen eylemin vuku bulması için mağdurun ülke içinde veya dışında resmi olarak köle statüsünde olması ya da esaret altında olduğunun resmi mercilerce bilinmesi zorunlu değildir, mağdurun sadece esarete tabi kılınmak maksatlarıyla insan ticareti eylemine konu yapılması bu suçun oluşması için yeterli olacaktır.⁴⁸²

2.3.4.5. Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak

İnsan ticareti suçunun, bir diğer işleme amacı vücut organlarının verilmesini sağlamaktır. Vücut organı, Türk Dil Kurumu tarafından “*vücutun belirli bir görev yapan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü, uzuv*” olarak tanımlanmıştır.⁴⁸³ Organlar, yaşamın devamlılığının sağlanması için kendisine verilen görevi yerine getiren vücudun bölümleridir. Akciğerin oksijeni kana nakledip, kandaki karbondioksiti de dışarı vermesi, mideni sindirim yapması ya da böbreklerin kandaki zararlı maddeleri vücuttan dışarı atması organlara ve vücutta yerine getirdikleri faaliyetlere örnek verilebilir.

Organ nakli ifadesi ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*işlevini yitirmiş bir organın yerine sağlam bir organı koyma, organ aktarımı, transplantasyon*” olarak tanımlanmıştır.⁴⁸⁴ Organların

⁴⁸² Yenidünya, a.g.e., s.252.

⁴⁸³ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c0507483e0a04.74914401 (03.12.2018)

⁴⁸⁴ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c05074de756c8.92120169, (03.12.2018)

verilmesini sağlamak maksadıyla işlenen insan ticareti suçunda, failler organları işlevsiz hale gelen kimseler için kendini savunamayacak ya da ekonomik yönden sıkıntıda olan kimselerden sağlıklı organlarını almakta ve bu kimselere nakletmektedir.

Organ nakli, kanun tarafından yapılan tanıma göre yaşayanlardan organ nakledilmesi ve ölen kişilerin bedenlerinden organ nakledilmesi olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Organ naklinin yapılma amacı pek çok devlet tarafından sadece başka insanlara tedavi için nakil ile sınırlandırılmışken, Türk hukuk sisteminde kanun tedavi, teşhis ve bilimsel çalışmalar veya deneyler için de organ nakline müsaade etmiştir.⁴⁸⁵

Organ naklinde sağlıklı bireylerden organ alınıp, hasta bireye sağlığını kazandırmak için o organ nakledilmekte ve hastanın yaşamasının sağlanması için *üstün bir özel yarara* hizmet edilmektedir.⁴⁸⁶ Bir kimsenin organ veya doku naklinde kendisine herhangi bir yarar sağlanmaması halinde, rızası olsa dahi bu eylemi aslında kişilik haklarını ihlal etmekte ve tek başına rıza hukuka uygunluk sağlamamaktadır.⁴⁸⁷ Ancak bu konuya ilişkin özel düzenleme Organ Nakli Kanunu ile yapılmıştır.⁴⁸⁸

TCK'nın insan ticareti hükmünde, sadece organların alınması ifadesine yer verilmiş olup, doku nakline değinilmemiştir. Doku ifadesi, Türk Dil Kurumu tarafından "*bir vücudun veya bir organın yapı öğelerinden birini oluşturan hücreler bütünü, nesic*" olarak tanımlanmıştır.⁴⁸⁹ Bu tanımdan hareketle, dokuların bir araya gelerek organları meydana getiren hücrelerden oluştuğu görülmektedir. Dokulara ilik, kornea, kemik, kan ve sperm örnek olarak verilebilir.⁴⁹⁰

2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun, *organ ve doku* ifadesiyle aslında, insan organizmasını meydana getiren organ ve doku ve bunları oluşturan daha küçük parçaların amaçlandığını, bu nedenle hastanın vücudunun bir bölümünden alınıp başka bir bölümüne nakledilen doku parçaları(otogreft), saç örneği, tırnak ya da deri alınması veya kan alınıp- verilmesi organ ya da doku nakli olarak kabul edilmeyeceğine yer vermiştir.⁴⁹¹

⁴⁸⁵ Şafak Parlak, "Organ Bağıışı ve Organ Naklinde Ortaya Çıkan Sorunlar", **Türkiye Barolar Birliğı Dergisi**, 83, 2009, s.193.

⁴⁸⁶ Parlak, a.g.e., s.196.

⁴⁸⁷ Aydın, Çağrı Kan, a.g.e., s.135

⁴⁸⁸ "Onsekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ ve doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az iki tanık önünde sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından onaylanması zorunludur."(OVDNHHK,m.6)

⁴⁸⁹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c05249f638566.28089337, (03.12.2018)

⁴⁹⁰ Şahin Akıncı, **Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (organ-doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996, s.10-11.

⁴⁹¹ Ahmet Gökçen ve Murat Balcı, "Organ ve Doku Ticareti Suçları (TCK. M. 91-93)", **Dergipark**, 2013, s.114, <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/469>, (04.12.2018).

2238 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, “bir bedel veya başkaca çıkar karşılığı, organ ve doku alınması ve satılması yasaktır.” denilmiştir. İnsan ticareti suçu işlenirken, failin kanun metninde belirtildiği gibi bir bedel karşılığında ya da başka herhangi bir çıkar sağlamak için mağdurun organ ya da organlarının alınması veya satılması amacını taşıması şartı aranmamaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Organ veya Doku Ticareti başlıklı 91. maddesinde; “*hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın, kişiden organ alan kimse...*” denilerek, organ alımının ancak kişinin rızasına bağlı bir eylem olabileceğine yer vermiştir. “*Organ veya doku satın alan, satan, satılmasına aracılık eden kişi hakkında...*” ifadesiyle de organları ister rıza ile ister de rıza hilafına alan, satan, satılmasına aracılık eden kişi hakkında cezaya hükmolunacağına yer vermiş ve her türlü organ ve doku alışverişini yasaklamıştır. Kanun metninin devamında, “*hukuka aykırı yollarla elde edilmiş olan organ veya dokuyu saklayan, nakleden veya aşıl原因an kişi... cezalandırılır.*” denilerek, hukuka aykırı bir şekilde elde edilen organ ve doku ile ilgili işlem yapan kimseler hakkında da cezaya hükmolunacağına yer vermiştir.

TCK 80. madde hükmünden, bir kimsenin vücut organlarının verilmesini sağlamak maksatlarıyla, bahsi geçen eylemlere konu olmasıyla insan ticareti suçu işlenmektedir. Organların verilmesini sağlamak maksadıyla işlenen insan ticareti suçunda, mağdur organ ya da organları alınan kimse olacaktır. Bir kimsenin kaçırılıp, yakınlarından organlarının istenmesi insan ticareti suçunu meydana getirmeyecektir.⁴⁹² Ayrıca yukarıda da değindiğimiz gibi madde metninde, dokuların alınması ifadesine yer verilmediği için bir kimsenin dokularının verilmesinin sağlanması maksadıyla kaçırılması, tedarik edilmesi vs. insan ticareti suçunu oluşturmayacaktır.⁴⁹³

Bir kimsenin dokularının alınması ile insan ticareti suçunun oluşmayacağı ifadesine, korneası ya da kemik iliğinin verilmesinin sağlanması maksadıyla şiddet, baskı, tehdit gibi iradeyi ortadan kaldıran bir durum halinde o kimsenin nakledilmesi, tedarik veya sevk edilmesi örnek gösterilebilir.⁴⁹⁴ Bahsi geçen kimsenin dokuları hukuka aykırı olarak başka bir kimseye nakledilmişse, TCK 91. madde hükmünde *Organ ve Doku Ticareti* başlıklı suç söz konusu olup, ilgili failler bu madde hükmüyle yargılanıp, cezalandırılacaktır. Ayrıca 91. maddede, tanım yapılırken “*...hukuka aykırı olarak, ölüden organ veya doku alan kimse...*” ifadesine yer verilmiştir. Ancak insan ticareti ile ilgili 80. madde metninde, bu suçun sadece yaşayan kimseler için söz konusu olacağı konusuna açıklık getirmiştir.⁴⁹⁵

⁴⁹² Manav, a.g.e., s.252.

⁴⁹³ Arslan, a.g.e., s.33.

⁴⁹⁴ Yenidünya, a.g.e., s.219-220, İlgili suçlar için araç fiillerine bakılarak, tehdit (TCK, m.106), Cebir (TCK, m.108) suçlarının işlenmiş olması mümkündür.

⁴⁹⁵ Yenidünya, a.g.e., s.220.

Tüm bu anlatılanlar ışığında, vücut organlarının verilmesinin sağlanması maksadıyla işlenen insan ticareti suçunda, kanun metninde yer verilen eylemlerin gerçekleştirilmesi ile suç tamamlanmaktadır. Örnek olarak, suça konu olan kimsenin böbreğini vermesi için tehdit, baskı, şiddet, cebir veya nüfuzun kötüye kullanılması ile tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesi ile suç gerçekleşmiş olacaktır.⁴⁹⁶

Vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla insan ticareti suçunda, özellikle gelişmiş ülkelerde organa duyulan talebin arzdan çok daha fazla olması, bu sektörde ciddi bir gelir kaynağı olması karaborsa oluşmasına yol açarak, yoksul ülkelerde çaresiz insanların rızaları varmış gibi organlarının alınmasıyla sonuçlanmaktadır.⁴⁹⁷

2.3.5. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru, tipiklik unsurundan ayrı olarak var olan, suçun kanuni tanımında belirtilmesine ihtiyaç duyulmayan suçun unsurlarından biridir.⁴⁹⁸ Hukuka aykırılık unsuru, aslında bahsi geçen ve maddi, manevi unsurları tam olan, ayrıca kanun metnindeki tanımla uyumlu olan fiil ile hukuk düzeni arasındaki uygunsuzluk halidir.⁴⁹⁹ Bahsi geçen eylem, sadece ceza hukuku normları ile değil, hukuk sisteminin tarafından benimsediği tüm ilkelerle ters düşmektedir.⁵⁰⁰

Hukuka aykırılık ifadesi ile aslında kanundaki tanımı ile uyum içinde olan fiile hukuk düzeninin müsaade etmemesi, eylemin caiz (mubah) kabul edilmemesi, tüm hukuk düzeni ile ters düşmesi manasını da taşımaktadır.⁵⁰¹ Hukuka aykırılık esasında, içeriğini bulunduğu toplumda var olan davranış kurallarından almaktadır.⁵⁰²

Haksız fiil sorumluluğunu daraltan bir etkisi olan hukuka aykırılık unsurundan, kimi zaman eylemde amaç ve araç fiiller tam olmasına rağmen bahsedilemez.⁵⁰³ Kural olarak, tipiklik unsurunu sağlayan bir eylem ile aslında hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmektedir. Ancak kimi zaman eylem tipik olsa da olayın akışına göre hukuka aykırılığı ortadan kaldıran ve akabinde eylemi hukuka uygun hale getiren gerek ceza hukuku ile ilgili gerekse de başka hukuk dalları ile bağlantılı durumlar söz konusu olabilir. Bu hallere, *hukuka uygunluk nedenleri* denilmektedir.

⁴⁹⁶ Koca, a.g.e., s.159.

⁴⁹⁷ Koca, a.g.e., s.159.

⁴⁹⁸ Neslihan Göktürk, “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 7(1), 2016, s.408.

⁴⁹⁹ Arslan, a.g.e., s.56.

⁵⁰⁰ Arslan, a.g.e., s.56.

⁵⁰¹ Özgenç, a.g.e., s.287.

⁵⁰² İzzet Özgenç, “**Türk Ceza Kanunu (Gazi) Şerhi (Genel Hükümler)**”, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.236.

⁵⁰³ Gökçe Kurtulan, “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 23(1), 2017, s.467.

Hukuka aykırılık unsuru ile eylem tüm hukuk düzeni ile ters düşer⁵⁰⁴ ve eğer bu eylem bir hukuk kuralı ile meşruiyet kazanır veya eylemin hukuka aykırılığı herhangi bir sebeple ortadan kalkar ve eylem hiçbir hukuk normunu ihlal etmezse, hukuka uygunluk sebeplerin varlığından bahsedilebilir.⁵⁰⁵

İnsan ticareti suçu için yukarıda yer verdiğimiz ceza sorumluluğunu kaldıran ya da azaltan hallerden, hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı zor bir ihtimaldir. Örneğin, bir kimsenin kendisine veya bir başkasına yönelmiş bir saldırıya karşı savunmada bulunmak maksatlı insan ticaretini suçunu işlemesi ve bu vesileyle meşru müdafaa'nın söz konusu olması mümkün değildir.⁵⁰⁶ Yani bir kimse kendisini ya da bir başkasını savunurken, insan ticareti suçunu işlemeye mecbur kalamaz ancak kusurluluğu etkileyen hallerden olan zorunluluk halinde insan ticareti suçunun işlenmesi mümkün olabilir. Zorunluluk hali, TCK 25/2'de düzenlenmiştir. Kanun hükmünde, kişinin kendisi veya bir başkasına yöneltilmiş, ağır bir tehlikeden kurtulmak ya da o kimseyi kurtarmak için başka çare bulamayıp karşılaştığı durumun ağırlığına göre işlemiş olduğu eylemlerden sorumluluğu olmayacağı belirtilmiştir. Örneğin, bir kimse kendisinin veya bir yakınının organ nakli gerçekleşmemesi halinde ölüm riskinin varlığı nedeniyle, başka bir kimseyi zorla alıkoysa, tehdit ve aldatma ile eylemi gerçekleştirirse zorunluluk halinden bahsedilebilir.⁵⁰⁷ Hükümlü ve tutukluların çalıştırılması, askerlik hizmetinin yapılması vs. gibi yollarla insan ticareti suçu için hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmediğinden ve hukuka uygunluk nedenleri ile kanun hükmü yerine getirildiğinden eylemin failleri cezalandırılmaz.⁵⁰⁸

Kanun hükmünden, insan ticareti suçu açısından fail ya da failler 18 yaşından büyük mağdur/mağdurlar üzerinde “*tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak vs.*” fiillerle muamele etmiş ve mağdur tüm bu eylemlere rıza göstermiş olsa dahi rızası geçersiz sayılacak ve rıza hiçbir hukuki netice oluşturmayacağı gibi fail işlediği bu eylemden ötürü yargılanıp, cezalandırılacaktır.⁵⁰⁹ Zira o halde mağdurun rızası, insan ticareti suçu açısından fiili hukuka uygun hale getirmeyecektir.⁵¹⁰ Görünüşte olan bu rıza geçersizdir. Ayrıca insan onurunu yok sayan ve kişinin vücut bütünlüğünü ihlal eden rızalar geçerli olmayacaktır.⁵¹¹

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 26. maddesinde kişinin rızasının geçerli olacağı koşulların, öncelikle kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği, karar verebileceği bir hakkıyla ilgisi olması gerektiği ve bu rızanın geçerliliğinin vermiş olduğu rızanın sınırlarıyla bağlı

⁵⁰⁴ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.345.

⁵⁰⁵ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım C.II**, 12. Baskı, Beta Basım, Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 1999, s.18.

⁵⁰⁶ Koca, a.g.e., s.159.

⁵⁰⁷ Koca, a.g.e., s.159.

⁵⁰⁸ ICMPD, a.g.e., s.60.

⁵⁰⁹ Ersan Şen, **Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu Cilt: I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s.249.

⁵¹⁰ Veli Özer Özbek, a.g.e., s. 93.

⁵¹¹ Durmuş Tezcan vd., a.g.e., s.83.

olduğu belirtilmiştir. (TCK m.26/2) Ayrıca bu kişinin rıza açıklamaya ehliyeti olması ve rızanın eylem yapılmadan evvel veya eylem henüz devam ederken açıklanmış olması gerektiğine değinilmiştir.⁵¹² Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Temel Hak ve Hürriyetlerin niteliği başlıklı madde hükmüne bakıldığı takdirde, bireyin sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin devredilmez, vazgeçilmez ve dokunulmaz olduğu, bu nedenle kişinin kendisinin dahi vazgeçemeyeceği anlaşılmaktadır.

Fıkra hükmüne göre, mağdur ya da mağdurlar 18 yaşından küçük ise fail “*tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak*” gibi araç fiillerle mağdurun iradesi yok sayılmış ancak bu suçu işlemek maksatlarıyla mağdur/mağdurlar tedarik edilmiş, bir yerden bir yere götürülmüş, sevk edilmiş, barındırılmış ve kaçırılmışsa ve tüm bunlara rıza göstermiş olsalar dahi rıza yok sayılacaktır.⁵¹³

TCK’nın 80. maddesi, 3. fıkra hükmüne göre mağdurun vermiş olduğu rıza hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağı gibi, fail de işlediği insan ticareti suçu için yargılanıp, cezalandırılacaktır. Çünkü burada mağdur, hukuk sistemine göre 18 yaşından küçük olduğu için çocuktur. Kanun koyucu ilgilinin rızası konusunda düzenleme yaparken, mağdur on beş yaşını henüz tamamlamamış ise bu rızaya hukuken hiçbir anlam yüklediği gibi bu rızayla failin cezadan kurtulmasının da önüne geçmiştir.⁵¹⁴

Kanun koyucu, mağdur 15-18 yaş aralığında ise bir değerlendirme yaparak, çocuk açısından fiilin anlam ve sonuçlarını anlama kabiliyetleri gelişmişse ve iradeleri cebir, tehdit, hile veya iradeyi ortadan kaldıran başka bir hal ile etki altında bırakılmamışsa rıza hukuken bir anlam ifade etmekte ve çocuğun rızası ile fail cezalandırılmaktan kurtulacaktır.⁵¹⁵ Bahsi geçen bu durum TCK 103 ve 104. madde hükümleriyle ilgili olup, TCK 80. maddesinde yer verilen insan ticareti suçu için geçerli değildir. Zira kanun hükmünde böyle bir ayırım yapılmayıp, 18 yaşından küçük mağdur kimse için rızanın söz konusu olup, fail ya da failerin cezalandırılmaması mümkün değildir. Bilakis kanun hükmünde yer verilen amaç ve araç fiillerin varlığı ve suça konu olan kimsenin iradesinin ifsat edilmesi halinde mağdur yetişkin olsa dahi rızanın geçersiz olacağı hüküm altına alınmıştır.

TCK’nın 80. maddesi, 3. fıkra hükmünde de ise bu duruma istisna oluşturacak şekilde, iradeyi sakatlayan haller olmasa dahi insan ticareti suçuna konu edilmek maksatlarıyla, kaçırılmaları, sevk veya tedarik edilmeleri vb. hallerde rızanın geçerli olmayacağını ve failin insan ticareti suçunda yargılanıp, ceza alacağını hükme bağlamıştır. Bununla kalmayıp, suça konu olan

⁵¹² Dönmezer ve Erman, a.g.e., s.68-81.

⁵¹³ Manav, a.g.e., s.255.

⁵¹⁴ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C.2, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s.1653.

⁵¹⁵ Durmuş Tezcan vd., a.g.e., s.111.

çocuğu velisi ya da vasisi tarafından bu eylemlere rıza gösterilse dahi yine bu rıza hukuken hiçbir değer ifade etmeyecek ve hatta ilgili veli veya vasi de faille beraber insan ticareti suçuna iştirakten sorumlu tutulacaktır.⁵¹⁶

2.3.6. Teşebbüs

Teşebbüs kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından, “*girişim, girişme*” olarak tanımlanmıştır.⁵¹⁷ Suça teşebbüs, failin suç işlemek amacı taşırken, hesap etmediği bir durumla karşılaşması neticesinde suçu tamamlayamaması halidir. Ancak bu durumda failin ceza alıp almayacağı teşebbüsün başladığı nokta ve unsurları dikkate alınarak belirlenir.⁵¹⁸ TCK’da teşebbüs; “*kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Teşebbüs için bahsi geçen suçun gerçekleştirilmesi için gerekli eylemlere başvurulmuş olmalı ancak ya suçu tamamlamak için gerekli olan icra hareketleri tamamlanmamalı ya da suçu işlemek için gerekli eylemler gerçekleştirilmemiş olmalıdır.⁵¹⁹ Birinci halde suça eksik teşebbüs vardır. Örneğin, insan ticareti suçunu işlemek için mağduru kaçırmak isteyen kimseye engel olunarak, kaçırmasına müsaade edilmemesi. İkinci halde ise tam teşebbüs diyebileceğimiz bir durum mevcuttur.

Teşebbüsün hukuk sistemleri tarafından cezalandırılmasının altında yeten sebep, failin teşebbüs noktasında kalan eylemleriyle hem suç işleme kastını gözler önüne sermesi hem de bahsi geçen suç için icra hareketlerine başlaması ancak öngöremediği şeyler yüzünden eylemini tamamlayamaması veya sonuç meydana gelmese de hukuk sistemi tarafından korunan bir hak veya menfaatin ihlalinin söz konusu olmasıdır.⁵²⁰

İnsan ticareti suçu için araç fiillerin gerçekleştirilmesiyle, icra hareketlerin in başladığı varsayılır ve suçun tamamlanması için saikin (zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak vb.) gerçekleşmesi gerekmez.⁵²¹ Suçun tamamlanmaması failin insan ticareti suçunu işlemek için kanun hükmünde yer verilen maksatlara, yine kanun hükmünde yer verilen araç fiillerle

⁵¹⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c154c64ac5153.13051330, (10.12.2018)

⁵¹⁶ Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2006, s.85.

⁵¹⁶ Aydın, Devrim, a.g.e., s.88.

⁵¹⁶ Ersin Şare, “Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 130, 2017, s.119.

⁵¹⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c154c64ac5153.13051330, (10.12.2018)

⁵¹⁸ Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2006, s.85.

⁵¹⁹ Aydın, Devrim, a.g.e., s.88.

⁵²⁰ Ersin Şare, “Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 130, 2017, s.119.

⁵²¹ Durmuş Tezcan vd., a.g.e., s. 122.

başvurmasına rağmen netice gerçekleşmemesi halidir. Örneğin, failin mağduru tehdit veya cebirle iradesini ortadan kaldırmasına rağmen, başka nedenlerle mağduru kaçıramamış, tedarik edememiş, bir yerden bir yere götürmemiş, sevk edememiş ya da barındıramamış olmasıdır.⁵²² Bahsi geçen icra hareketlerini fail yapmış olsaydı, insan ticareti suçu tamamlanmış olacaktı.

İnsan ticareti ile hükmünde yer verilen, “*tedarik etme, bir yerden bir yere götürme, sevk edilme*” gibi eylemlerin gerçekleştirilmesiyle ilgili suç tamamlanmış olurken, yine kanun hükmünde yer verilen “*barındırma ve kaçırma*” eylemleri mütemadi olma özellikleri nedeniyle bu eylemlerin bir süre devam etmesiyle bu suç tamamlanacaktır.⁵²³ Yukarıda da yer verdiğimiz gibi insan ticareti suçu açısından, araç fiillere fail tarafından başvurulmuş ancak asıl eylemler yapılamamış ya da asıl fiillerin icrasına başlanmış olmasına ile birlikte eylemler tamamlanmamışsa teşebbüs söz konusu olacak ve fail oluşan zarar veya tehlikenin boyutları ölçüsünde teşebbüsten ceza alacaktır.(TCK m.35/2) Örneğin, fail tarafından mağdura tehdit, baskı, cebir vb. uygulanmasına rağmen tedarik etme, kaçırma ya da bir yerden başka bir yere götürme gerçekleştirilememiş yahut tamamlanamamışsa, suç teşebbüs halinde kalmış olacaktır.⁵²⁴

Yukarıda da değindiğimiz gibi teşebbüste fail öngöremediği yani elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamamakta, icra hareketlerini gerçekleştirememekteydi. Ancak fail, araç fiillerle mağdurun iradesini ortadan kaldırıp, icra hareketlerini gerçekleştirirken kendi iradesiyle vazgeçse yani eylemi tamamlamasa *gönüllü vazgeçme* (TCK, m.36) söz konusu olur. O vakte kadar failin gerçekleştirdiği hareketler bir suç oluşturuyorsa (Örneğin, kasten yaralama, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma vb.) o suçtan cezalandırılır.⁵²⁵

Gönüllü vazgeçme ise kanun hükmünde şöyle açıklanmıştır:

Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suçta ait ceza ile cezalandırılır (TCK, m.36).

Yine kanun hükmüne göre failin gönüllü olarak vazgeçmesi halinde faile verilecek ceza, failin vazgeçtiği vakte kadar olan kısımda herhangi bir suç meydana gelmiş ise o suçu işlemekten olacaktır, faile gönüllü olarak vazgeçtiği suçta teşebbüsten ceza verilmeyecektir. Örneğin, fail insan ticareti suçundan cezalandırılmaz ancak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ötürü cezalandırılabilir.

⁵²² Koca, a.g.e., s.162.

⁵²³ Çetin Arslan ve Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, Ankara, 2004, s.334.

⁵²⁴ Yenidünya, **İnsan Ticareti**, s. 223; Değirmenci, a.g.e., s. 90.

⁵²⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti**, s. 223;

2.3.7. Suçluların Çokluğu (İştirak)

İştirak kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından, “*ortaklık etme, ortak olma, paydaşlık, bir işte yer alma, bir işe, bir düşünceye katılma*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵²⁶ Türk Ceza Hukuku anlamında iştirak ise bir suçun işlenebilmesi için gerekli olan insan adedinden en az bir yahut daha fazla insan tarafından eylemin gerçekleştirilmesi ve akabinde işlenen suç ile suça karışanların cezai sorumluluğunu düzenleyen sistemdir.⁵²⁷

İştirak, aslında bir amaca yönelmeli, bu amaçla kanunun yasakladığı bir şey gerçekleştirilmeli ve kanunun yasakladığı bu neticeye ulaşmak için yapılacak eylemler de bilinçli olarak yapılmalıdır.⁵²⁸ İştiraktan bahsedebilmek, iştirak halinde gerçekleştirilen bir eylemde sorumluluğu belirleyebilmek için bahsi geçen suç için suça iştirak edenlerin iradelerinin olup olmadığı, iştirak edenler açısından aynı veya benzer suça bulaşmış ya da teşebbüs aşamasında kalmış olup olmadığı, iştirak edenler tarafından gerçekleştirilen kanuna aykırı eylemlerin olması ve elbette hareket ile sonuç arasından sebep-sonuç ilişkisinin(nedensellik bağı) olması gerekmektedir.⁵²⁹ Ayrıca suça iştirak için yukarıda da belirttiğimiz gibi hukuka aykırı olan eylemin bilinçli olarak yani kasten işlenmesi gerekli ve yeterli iken failin aslında kusurunun olması ya da failin belli nedenlerle cezalandırılmaması da sonucu değiştirmeyecek ve iştirak hükümleri uygulanacaktır.⁵³⁰

Tüm bu anlatılanlar ışığında iştirakin asıl şartı, yukarıda da yer verdiğimiz gibi eylemlerin birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi, bu şart sağlanırken de birden fazla kişinin iştirak etme iradelerinin (manevi koşul) ve suçun icra edilmesine nedensel etkide bulunmaları (maddi koşul) gerekmektedir.⁵³¹ Bahsi geçen suçun kanun hükmünde yer verilen araç ve amaç fiillerden birinin yapılması ile işlenebileceği düşünüldüğü takdirde bu araç ve amaç fiili gerçekleştiren kişi fail olacaktır. Örnekleme gerekirse, faillerden biri mağduru aldatıp iradesini ortadan kaldırırken, diğer fail ise o mağduru bir yerden başka yere götürse veya bir yerde barındırsa, failerin beraber suç işleme kararının varlığı ile müşterek fail olarak değerlendirilmeleri söz konusu olacaktır.⁵³²

İnsan ticareti suçu açısından iştirak konusunu değerlendirdiğimizde, bu suç için bir özellik taşımadığı görülmektedir. Yani her şekliyle insan ticareti suçuna iştirak mümkündür. (TCK m.64-65) Bununla birlikte, daha önce de bahsettiğimiz gibi müttemadi bir suç olma vasfı taşıdığı için

⁵²⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c158ffdbd6206.84670027, (16.12.2018).

⁵²⁷ Mustafa Özen, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İştirak Kurumuna Bakışı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 70, 2007, s.239.

⁵²⁸ Özen, a.g.e., s.240.

⁵²⁹ Seydi Kaymaz, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna Göre İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Nitelikli Hallerin Diğer Suç Ortaklarına Geçiş Sorunu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(16), 2012, s.119.

⁵³⁰ Kaymaz, a.g.e., s.120

⁵³¹ Cem Şenol, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre İştirak Hâlinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme (Tck M.41)”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 10, 2017, s.509-510.

⁵³² Koca, a.g.e., s.167.

insan ticareti suçunun kanun metninde verilen araç fiillere başvurularak icra hareketler ile tamamlandığı andan, bitiş anına kadar iştirak mümkün olacaktır. Örneğin, ilgili kanun hükmünde yer verilen amaçlarla bir mağdurun barındırılmasına yardım etmesi halinde (örneğin evini veya deposunu tahsis etmesi) fail hakkında suça iştirak hükümleri uygulanacaktır.⁵³³

2.3.8. Suçların Çokluğu (İçtima)

İçtima kavramı ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*Toplanma, toplantı*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵³⁴ Bir araya gelme, kaynaşma veya toplanma, toplantı olarak da tanımlı söz konusudur.⁵³⁵ Ceza hukuk sisteminde “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” diye açıklanan *quot crimina tot poenae* ilkesiyle var olan gerçek içtima yani cezaların içtimayı ile işlenen her bir suç için ayrı ayrı cezaya hükmolunacağı ve her cezanın bağımsızlığını sürdüreceği belirtilmiştir.⁵³⁶

İnsan ticareti suçu açısından değerlendirdiğimizde, birden fazla durumun söz konusu olacağı anlaşılacakla beraber 765 sayılı TCK döneminde 201/b maddesi yani insan ticareti ile ilgili hükmünde, “*suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın artırılacağına*” yer verilmiştir. Ancak bu hükme 5237 sayılı TCK’da yer verilmemiştir. Bu eylemle, insan ticareti suçunun bir örgütle işlenmesi halinde nitelikli hal olarak değerlendirilmeyip, iki ayrı suçtan faillere ceza verileceğine yer verilmiştir. Bu durumda insan ticareti suçunu bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işleyen failler, 5237 sayılı TCK hükümlerine göre 80. maddede yer verilen insan ticareti suçu ve 220. maddede yer verilen örgüt kurma suçlarını işlemiş olduğu kabul edilip, iki ayrı suçtan yargılanıp cezalandırılacaklardır.

Tanımdan hareket ettiğimiz takdirde insan ticareti suçu yukarıda yer verilen eylemlerden bir ya da birkaçının gerçekleşmesi ile söz konusu olmaktadır. Ancak fail, insan ticareti suçuna konu olan mağdur kimseye karşı araç fiillerden hem tehdit hem baskı ya da hem cebir hem de şiddet uygulamışsa veya yine fail mağduru hem tedarik etmiş hem de barındırmışsa da ortada sadece bir

⁵³³ Koca, a.g.e., s. 167; Yargıtay, "kız ve kadın ve erkek kaçırmak" cürümlerinde, "temadi devam ederken bu suça iştirak mümkündür. Evinde birkaç gün kalma halinde 65. madde uygulanır" demiştir. (T.C. Yargıtay, 4.CD.3.6.1952, E: 5973/5973); "Sanığın dağda hayvan otlatan mağdureyi silah tehdidi ile kaçırıp iki gün kaldıktan sonra, yerlerinin öğrenilmesini müteakip, sanığı takipten kurtarmak ve Ankara'ya göndermek için babasının Jeep kiralaması ve sanığı bu amaçla Ayancık'a getirmesi mütemadi olan bu suça iştiraktır" (T.C. Yargıtay 5.CD.22.9.1981, E: 2684/2739); "Bu gibi durumda TCK. nun 296/1 maddesi ile hüküm kurulamaz" (T.C. Yargıtay, 5. CD.18.9.1979, E: 2516/2414) (İlgili kararlar için bkz: (Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.553).

⁵³⁴ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c1fdef0b5f8f4.21663927, (23.12.2018)

⁵³⁵ Fatma Doğan Karakaş, “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai Kurumunun Düzenlenmesi Gerektiği Üzerine”, Ankara Barosu Dergisi, 3, 2011, s.87.

⁵³⁶ Neslihan Göktürk, “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimayı”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, 2(1-2), 2014, s.31; İzzet Özgenç, a.g.e., s.493.

suç söz konusu olacaktır. Yani insan ticareti suçunu oluşturan eylemlerden birden fazlasının bir kimseye karşı gerçekleştirilmesi halinde seçimlik hareket birden fazla olmuş olsa da suç bir tanedir.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımında yer verilen eylemler için insan ticareti suçu dışında tehdit (m.106), yaralama (m.86, 108), hürriyetten yoksun kılma (m.109) gibi suçlardan ötürü faile ceza verilmez. Tüm bu sayılan eylemler arasında faile sadece insan ticareti suçundan ceza verilmesi gerekmektedir çünkü burada bileşik suç söz konusudur.⁵³⁷ Bileşik suç ise *“biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”* şeklinde tanımlanmıştır.(TCK, m.42) Burada tehdit, cebir, şiddet insan ticareti suçunun unsuru haline gelmiştir. Ancak cebir suçunda, zorunlu olan sınır aşılıp, kasten yaralama söz konusu olmuş ise kasten yaralama insan ticareti suçunun unsurlarından olmadığı için biraz evvel değindiğimiz bileşik suç söz konusu olmayıp, fail kasten yaralamanın basit halinden sorumlu olacaktır.

Failin insan ticareti suçuna konu olan mağdura uyguladığı cebrin sınırlarını aşması halinde, mağdura karşı ayrıca kasten yaralamadan (m.86) da sorumlu olacağını belirtmiştik.⁵³⁸ Eğer fail kasten yaralama için de neticesi sebebiyle ağırlaştırmış yaralama söz konusu olmuşsa fail bir de TCK 87’den sorumlu olur. Ayrıca kullanılan bir patlatıcı ile bir kişi ölür başka bir kimsenin de malına zarar verilmişse tek bir eylemle birden fazla kişiye karşı birden fazla suç işlenmiş ve yine kanununun birden fazla hükmü ihlal edilmiş olduğu için hüküm sayısınca suç oluşacaktır.⁵³⁹

Daha evvel değindiğimiz gibi insan ticareti suçunun tamamlanması için failin suçu işlerken taşıdığı maksatlara ulaşması önemli değildir. Bu nedenle vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla kişinin kaçırılıp, organlarından birinin de alınması durumunda insan ticareti suçu ve organ veya doku ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.⁵⁴⁰ Eğer bir kimseye fuhuş yaptırmak amacıyla insan ticareti suçu işlenirse ve mağdura düzenli olarak cinsel taciz (TCK m.105), işkence (TCK m.94), eziyet (TCK m.96) veya cinsel saldırı(TCK m. 102) gibi suçlar söz konusu olmuş ise bu suç tipleri tehdit ya da cebir gibi insan ticareti suçunun unsuru olmadığı için fail ayrıca işlediği bu suçlardan da cezalandırılacaktır.⁵⁴¹

5237 sayılı TCK 80. maddesinde 18 yaşından küçük mağdur kimse için kanun hükmünde verilen maksatlarla hareket edildiği takdirde araç fiillere başvurma şartı aranmamaktadır. Ancak bu şart aranmasa dahi fail ya da failler şiddet, cebir veya tehdide başvurmuşsa burada bileşik suç değil,

⁵³⁷ Kocasakal, a.g.e., s.73.

⁵³⁸ Arslan, a.g.e., s.36.

⁵³⁹ Kayıhan İçel ve A. Hakan Evik, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007, s.286-287.

⁵⁴⁰ Koca, a.g.e., s.163.

⁵⁴¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.91.

tehdit veya cebir gibi ayrı ayrı suçlar meydana gelecek ve fail ya da failer bu eylemlerden ayrıca cezalandırılacaktır.⁵⁴²

2.3.9. Yaptırım ve Kovuşturma

İnsan ticareti suçu, Cumhuriyet savcılığınca re'sen soruşturulan ve kovuşturulan ve suçtan zarar görenin şikâyetinin aranmadığı bir suçtur. İnsan ticareti suçu için öngörülen hapis cezasının üst sınırı on yılda fazla olduğu için ağır ceza mahkemelerinin görev alanındadır.⁵⁴³ İnsan ticareti suçu, Türk Ceza Kanunu 13. maddesinde yer verilen katalog suçlardan biridir ve evrensel bir suç vasfına haizdir. Evrensel suçlar, dünyanın neresinde işlenirse işlensin veya kim tarafından işlenirse işlensin yani fail ister Türk ister yabancı uyruklu bir kimse olsun, hatta başka bir ülkede bu suç için mahkûmiyet kararı verilmiş olsun yine de “*Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye’de yargılama yapılır ve ceza verilir.*”

Bu suçun failinin Türkiye’de yargılanıp cezalandırılabilmesi için mutlak anlamda ülke sınırları içinde olması gerekmez. Hatta yabancı bir ülke sınırlarında bahsi geçen suç için bir yargılama başlatılmış ve devam ediyor olması yahut başlayan bir yargılamanın belli sebeplerle takipsizlik ile neticelenmesi de Adalet Bakanlığının talebiyle yeniden yargılama yapılmasının önünde bir engel teşkil etmez. Ayrıca TCK m.16’da “*nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye’de verilecek cezadan mahsup edilir.*” denilmiştir. Bu kanun hükmüyle, eğer yabancı ülkede bu suçtan bir yargılama yapılmış ve faile ceza verilmiş ve infaz edilmişse verilen bu ceza Türkiye’de verilecek cezadan mahsup edilecektir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 128. maddesinde, taşınmaz, hak ve alacaklara el koyma başlıklı kanun hükmünde, soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait taşınmaz, hak ve alacaklara el konulan suçlar arasında insan ticareti suçuna da yer verilmiştir.

Yukarıda yer verdiğimiz gibi fail tarafından birden fazla suçun işlenmesi halinde farklı değerlendirmelerde bulunmamız gerekebilir. Birinci halde varsayalım fail, bir suç işlemiş, işlediği bu suç nedeniyle yargılanmış ve cezaya mahkûm edilmiş olsun. Ve bunun akabinde yeni bir suç daha işlediği durumda tekerrür hükümleri mi uygulanacaktır yoksa hüküm kesinleşmeden önce veya sonra işlenen birden fazla suç için suçların içtimali hükümleri mi uygulanacaktır? Bu konuda

⁵⁴² Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.101.

⁵⁴³ Veli Özer Özbek vd., a.g.e., s. 100.

savunulan bir görüşe göre birinci halde tekerrür hükümleri uygulanıp ceza için arttırıcı sebep olurken, ikinci halde suçların içtimaı söz konusu olacaktır.⁵⁴⁴

İnsan ticareti suçunun yaptırımı ise kanun hükmünde, “...kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.” şeklinde belirtilmiştir. (m.80) Kanun hükmünü incelediğimiz takdirde, insan ticareti suçu failleri için hapis ve adli para cezasının aynı anda verileceğine yer verilmiştir. Ekonomik kazanç sağlama maksadı taşıdığı için bazı suçlarda kanunda yer verilmesi durumunda hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da kanun koyucu tarafından hükmedilebileceği belirtilmiştir.

İnsan ticareti suçu için kanunda sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü ve hapis cezası üst sınırı on yıldan fazla olduğu hallerde görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi olduğu için yargılama ağır ceza mahkemesinde yapılacaktır. İnsan ticareti suçu bir örgütün faaliyeti içerisinde işlenmişse, faillerin yakalanması için tanıklık yapan kimseler 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'nun 3/2. maddesinden faydalanabileceklerdir.⁵⁴⁵

İnsan ticareti suçu, çoğunlukla ekonomik kazanç sağlamak amacıyla işlendiği için hapis cezasının yanında adli para cezasına hükmedilmesi yerinde olmakla beraber adli para cezası kazanç müsaderesinin yerine kullanılmamalı eğer insan ticaretinden herhangi bir gelir elde edilmiş ve bu da tespit edilmişse müsadere edilmelidir. Ayrıca bu suçtan elde edilen ve iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmayan eşyalar da Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre müsadere edilecektir. Kanun hükmüne baktığımız takdirde, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya kamunun huzur ve güvenliği ya da sağlığı ve genel ahlakı açısından tehlike arz etmesi halinde müsadere edilir, denilmektedir. Müsadere kararının verilebilmesi için yine kanun hükmüne göre maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

İnsan Ticareti suçu açısından davaya bakmakla yetkili mahkeme CMK 12/1'e göre “davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.” denilmektedir. İnsan ticareti suçu açısından yetkili mahkeme ise suçun işlendiği yer mahkemesi olacaktır. İnsan ticareti suçu ile ilgili olarak *Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki başlıklı* CMK 15/1 hükmüne baktığımız takdirde, “Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.” demiştir. Maddenin 2 ve 3. fıkralarında ise, “Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır ve ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.” denilmiştir.

⁵⁴⁴ İçel ve Evik, a.g.e, s.285.

⁵⁴⁵ Manav, a.g.e.,s.270.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TÜRK CEZA KANUNU'NDA YER ALAN BENZER SUÇ TİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Benzer Suç Tipleriyle Karşılaştırma

3.1.1. Göçmen Kaçakçılığı Suçu

Göçmen kaçakçılığı suçuna değinmeden evvel göç ve göçmen kavramlarını tanımlamak gerekir. Göç ifadesi, TDK tarafından, “*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” şeklinde açıklanmıştır.⁵⁴⁶ Ayrıca göç kavramı, şahıs, grup ve toplulukların kendi istekleri ile ya da başka kimselerin baskısı ile kısa süreli veya daimî olarak yaptıkları bir yer değiştirme işlemidir.⁵⁴⁷

Göçmen kavramı ise Türk Dil Kurumu tarafından, “*kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir.*” olarak tanımlanmıştır.⁵⁴⁸ Ayrıca göçmen kavramı, göç ile ilgili kanunlar çerçevesinde, yerleşmek niyetiyle ülke topraklarına gelen ancak vatandaş statüsü kazanmamış kişi veya kişilerdir denilmiştir. (İEMYPY, Md.3) Bu tanımlama yeterli görülmeyince 5543 sayılı İskân Kanunu ile yeniden tanımlanma yapılmıştır. 5543 sayılı Kanuna göre “*Türk soyundan gelen ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu olarak Türkiye'ye gelen kimseye göçmen denir.*” denilmiştir.

Göçmen kaçakçılığı suçunda, asıl olan bu suça konu olan kişilerin ülkeye yerleşme amacıyla gelmesi veya yine başka bir ülkeye yerleşme amacıyla gitmesi değildir.⁵⁴⁹ Göçmen kaçakçılığı suçunun maddi konusu sadece göçmenler değil ayrıca mülteci, sığınmacı, vatansız, çifte vatandaş olan kimse veya yabancı ya da vatandaş da olabilmektedir.⁵⁵⁰ Göçmen kaçakçılığı TCK79'da tanımlanmıştır.

⁵⁴⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c940f742c6d00.64813811, (21.03.2019)

⁵⁴⁷ Ahmet Bilgili vd., **Doğu Anadolu Bölgesinde Zorunlu Göç Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi: Van Örneği**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği, 1997, s.327.

⁵⁴⁸ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c2f45e6247580.37060475, (04.01.2019).

⁵⁴⁹ Koray Doğan, **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s.24.

⁵⁵⁰ Doğan, a.g.e., s.24.

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçları sınıraşan vasıflarının olması nedeniyle birbirlerine benzeyen ve en çok karıştırılan suç tipleridir. Göçmen kaçakçılığı suçuna konu olan ve kendi rızaları ile eylemlerde bulunan göçmen statüsündeki kimseler, ülke sınırını geçtikten sonra hukuki olarak korunamadıkları veya kendilerini koruyabilecek güce sahip olmadıkları için göç ettikleri insan ticareti suçuna konu olmakta ve istismarları şekil değiştirerek devam etmektedir.⁵⁵¹

Göçmen kaçakçılığına konu olan kimseler daha yolculuk başlamadan evvel göçmen kaçakçılığını organize eden kimselere ödeme yapmaktadırlar ancak insan kimi zaman mağdurlar seyahat tamamlanmadan evvel ücretin bir kısmını öderken ve geri kalanı için borçlanır. Hem kaçak hem de borçlu olan bu mağdurlar, pasaportlarına da el konulduğu için istediği gibi davranamaz, kaçakçının zorlaması ile belirlenen tutarın kalan kısmının ödemek için zorla çalıştırılma, fuhuşa zorlanma gibi durumlarla karşı karşıya kalır. Bu eylemleri şiddet, cebir, baskı, tehdit, mağdurun çaresizliğinden yararlanma şeklinde gerçekleştiren faillerin elinde göçmenler birer insan ticareti mağduru haline gelir.⁵⁵²

Bu iki suçun ayrımı şöyledir;

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan ticareti suçu benzer yönleri;

- İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçunda suçun konusu olan kimse, çoğunlukla yabancı bir kimsedir ve birtakım gayelerle bir yerden başka bir yere gitmekte veya götürülmektedir.
- Göçmen kaçakçılığı suçu da insan ticareti suçu gibi insan haklarına aykırı, insan onuru ve varlığını yok sayan, insana mal veya meta muamelesi yapılmasına sebep olan suçtur. Ancak insan ticareti suçunda, suçun hedefinde suça konu olan kimsenin onuru ve vücut bütünlüğü, göçmen kaçakçılığı suçuna nazaran daha büyük bir zararla muhatap olmaktadır.
- Hem göçmen kaçakçılığı suçunda hem de insan ticareti suçunda, faillerin bu eylemleri gerçekleştirme maksadı maddi bir menfaat elde etmektir. Bu maddi menfaat elde etme çabası, göçmen kaçakçılığı suçunda fail ya da failer tarafından suçun mağduru olan kimselerin mal varlıklarına, vermeyi vaat ettikleri hizmet karşılığında el konulması şeklinde vuku bulurken İnsan ticareti suçunda, “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak, fuhuşa sürüklemek, beden organlarının verilmesini sağlamak” olarak gerçekleşmektedir.⁵⁵³

⁵⁵¹ A. Caner Yenidünya ve Mehmet Emin Alşahin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79)”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.82, 2009, s.9, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009h82h510>, (11.01.2019).

⁵⁵² Aronowitz, a.g.e., s.4, <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=33454&kod=JPM346>, (11.01.2019)

⁵⁵³ Arslan, a.g.e., s.4, Kocasakal, a.g.e., s.40.

- Her iki suç tipinde de suça konu olan kimseler bir yerden başka bir yere nakledilmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi her iki suç da sınıraşan nitelikleri olan suçlardır. Zira İnsan ticareti ile ilgili kanun hükmünde, “*kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden kimseye*” ibaresine yer verilmiştir.
- Her iki suç tipinde de organize bir suçluluk söz konusudur.⁵⁵⁴

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan ticareti suçu farklı yönleri;

- İnsan ticareti suçunda, suçun mağduru olan kimse “*ülkeye sokulan, ülke dışına çıkarılan, tedarik edilen vb. kimse*” iken, göçmen kaçakçılığı suçunda mağdur ise bir yerden başka bir yere götürülen insan değil aslında uluslararası toplumdur.⁵⁵⁵
- Göçmen kaçakçılığı suçunda, göçmen kimselerin suçun faili kabul edilen şüpheli ya da sanık konumundaki kimselerin hareketlerine rıza göstermiş olmaları hatta bu eylemin gerçekleştirilmesi için kendilerinin talepte bulunmuş olmaları söz konusu iken⁵⁵⁶ insan ticareti suçunda ise suça konu olan kimsenin bahsi geçen hareketlere bir rızası yoktur veya bir rızası olsa dahi iradesi ifsat edilmiştir.
- Göçmen kaçakçılığı suçunda yukarıda da yer verdiğimiz gibi suça konu olan kimse ya da kimselerin eylemlere rızası söz konusu olup iradeyi ifsat eden tehdit, cebir, şiddet vb. araç fiillere başvurulmazken, insan ticareti suçunda 18 yaşından büyük kimselere “*...tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak vd. ...*” şeklinde araç fiiller uygulanmaktadır.
- Göçmen kaçakçılığı suçunda, bahsi geçen yabancı ve Türk vatandaşı kimseler göçmen kaçakçılığı suçunun mağduru değil, konusudur çünkü bu kimseler yukarıda da değindiğimiz gibi bu eylemlere rıza göstermekte ve iradeleri ifsat edilmemektedir.⁵⁵⁷ Oysa insan ticareti suçunda, suça konu olan kimselerin ya bu eylemlere rızası olmamakta ya da var olan iradeleri fesada uğratılmaktadır. Tüm bu gerekçelerle insan ticareti suçuna konu olan kimseler, aslında bu suçun mağduru olmaktadır.
- Göçmen kaçakçılığı suçu kanun hükmünde yer verilen hareketlerin bir ya da birkaçının gerçekleştirilmesi ile oluşan serbest hareketli bir suç iken⁵⁵⁸ insan ticareti suçu bağlı hareketli bir suçtur.
- Göçmen kaçakçılığı suçu, kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere “*Bir yabancıyı ülkeye sokma veya ülkede kalmasına imkân sağlama veya Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlama*” şeklinde işlenebilirken, insan ticareti suçu “*ülkeye*

⁵⁵⁴ Kocasakal, a.g.e., s.40.

⁵⁵⁵ Manav, a.g.e., s.262.

⁵⁵⁶ Ali Serdar Yenidünya, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları” ,*Adalet Dergisi*, 51, 2015, s.27.

⁵⁵⁷ Erel, a.g.e., s.270

⁵⁵⁸ Arslan ve Azizağaoğlu, a.g.e., s.299 vd.

sokma, ülke dışına çıkarma, tedarik etme, kaçma, bir yerden başka bir yere götürme veya sevk etme ya da barındırma” şeklinde işlenmektedir.

- İnsan ticareti suçunda, suça konu olan kimse ülkeye giriş ve çıkışlarında gerekli belgelere sahip olmasa bile, giriş-çıkış eylemini iradi olarak yapmadığı veya iradesi ifsat edildiği için pasaport kanununa muhalefetten sorumlu tutulamazken, göçmen kaçakçılığı suçunda suça konu olan kimseler ülkeye giriş ve çıkışlarda yukarıda da yer verdiğimiz gibi özgür iradeleriyle karar verdikleri için pasaport kanununa muhalefetten sorumlu tutulacaklardır.
- Göçmen kaçakçılığı suçunun mağdurları, suç işlenirken istismar edilip, hakları ihlal edilmiş olsalar dahi bir süre sonra günlük hayatlarına devam edip, daha iyi yaşam koşulları için çabalarken insan ticareti mağdurlarının istismardan çabucak kurtulabilmeleri eski yaşamlarına dönmeleri pek mümkün olmamaktadır ve mağdurlar tehdit, şiddet, cebir, korkutma gibi araç fiillerle baskı altında tutulmaya devam edilmektedir.⁵⁵⁹
- Göçmen kaçakçılığı suçu, kanun hükmü doğrultusunda bir yabancı kimsenin ülke sınırlarından içeri girmesi veya ülke sınırından dışarı çıkarılması yahut bir Türk vatandaşının ülke dışına çıkarılması ile işlenmektedir. Bir yabancıya ülkeye sokulması işlenmişse eğer göçmen kaçakçılığı suçu, o yabancı kaçak olarak girmiş olduğu ülkede ikamet ettiği sürece suç devam edecektir. İnsan ticareti suçu ise, madde metninde sayılan sevk etmek, tedarik etmek, barındırmak gibi eylemlerin yapılması ile suç varlığını sürdürmeye devam eder. Savunulan bir anlayışa göre, insan ticareti suçu suça konu olan kimselerin hedef ülkede istismarlarının devam ettiği süre boyunca suçun da varlığını sürdürmeye devam edeceği yönündedir.⁵⁶⁰ Ayrıca daha önce de belirttiğimiz gibi insan ticareti suçunun oluşabilmesi için hedeflenen amaçlara ulaşılamamış olması da sonucu etkilemez. İstismar gerçekleşmemiş olsa dahi insan ticareti suçu işlenmiş olacaktır.
- Göçmen kaçakçılığı suçu, doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amaçlarıyla işlenen bir suç iken insan ticareti suçu sadece maddi menfaat elde etmek maksatlarıyla işlenmez. İnsan ticareti suçunda yukarıda da yer verdiğimiz gibi fail, “Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla...” işlemektedir. Dolaylı olarak her ikisinde de failer maddi bir fayda elde etse de kanun metinlerinde ve uluslararası sözleşmelerde böyle tanımlanmıştır.
- Yine iki suç arasındaki önemli farklardan biri de suça konu olan kimsenin hukuki statüsü noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu ayrım insan ticareti suçunun bir kimsenin ülkeye sokulması şeklinde veya suça konu olan kimsenin yabancı olması halinde söz konusu olacaktır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi göçmen kaçakçılığı suçuna konu olan göçmenler, bahsi geçen eylemlere rıza gösterip faillere bu maksatlarla maddi bir menfaat

⁵⁵⁹ Aronowitz, a.g.e., s.7.

⁵⁶⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu, s.61; Kocasakal, a.g.e., s.40.

sağladıkları için aslında fail gibi değerlendirilmekte ve yasa dışı yollarla girdikleri ülke kanunlarını ihlal etmektedirler. Tüm bu nedenler ile göçmenler tespit edildikleri anda, tutuklanıp sınır dışı edilme söz konusu olmaktadır. Ancak insan ticareti suçuna konu olan kimseler için durum bundan farklı olup, pek çok ülke tarafından suça konu olan kimseler mağdur statüsünde görülüp özel koruma sağlanmakta ve failerin yakalanması için iş birliği yapıp bu süre içerisinde o ülkede ikamet etmelerine müsaade edilmektedir.⁵⁶¹

- İnsan ticareti suçu için kanun hükmünde nitelikli hal olarak isimlendirilen daha ağır ya da daha az cezayı gerektiren bir durum düzenlenmemiştir.⁵⁶² Ancak göçmen kaçakçılığı suçu için aynı şeyleri söyleyemeyiz.
- Göçmen kaçakçılığı suçu, suça konu olan kimse ya da kimselerin hedeflenen ülkeye giriş yapması ile tamamlanırken, insan ticareti suçu suçun mağdurunun hedef ülkede istismarın varlığını sürdürdüğü süreç boyunca devam eder.⁵⁶³
- Göçmen kaçakçılığı suçunun kanun metninde bahsi geçen suçun yasal olmayan yollarla meydana geldiğinden, hukuka özel aykırılık halleri söz konusu olmaktadır.⁵⁶⁴

3.1.2. Fuhuş Suçu

Fuhuş kavramı Türk Dil Kurumu tarafından, “*içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunma*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁶⁵ Yani kişinin kendi bedenini para ya da para edecek kıymetler karşısında başkalarının arzu ve istekleri için kullanılmasına müsaade etmesi halidir.

Fuhuş çok eski zamanlardan beri var olan ve pek çok toplum tarafından yasal olarak yapılmasına müsaade edilmiş bir suç iken çağımız itibariyle bir kısım devletlerin mücadele etmeye çalıştığı diğerlerinin ise belli ölçüde yasal olarak sürdürülmesine müsaade ettiği bir suç olarak varlığını sürdürmektedir.

Fuhuş yaptırmak maksadı, TCK 80. madde hükmüne, 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı kanun ile eklenmiştir. Bu düzenleme ile insan ticareti suçu, TCK 227. maddesinde düzenlenen fuhuş suçu ile de pek çok yönden örtüşmüştür. Daha önce de değindiğimiz gibi insan ticareti suçunun işleme amaçlarından biri fuhuş yaptırmaktır. Fuhuş suçu Türk Ceza Kanunumuzda, Genel Ahlak Karşı Suçlar bölümünde, 227. maddede düzenlenmiştir.

⁵⁶¹ Aronowitz, a.g.e., s.7.

⁵⁶² Doğan, a.g.e., s.28.

⁵⁶³ Kocasakal, a.g.e., s.41.

⁵⁶⁴ Ali Hakan Evik, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, **AÜEHFD**, C.9, No:3-4, 2005, s.162, http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2005_IX_2.6.pdf, (14.01.2019).

⁵⁶⁵ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c3c8cf13f1044.49090569, (14.01.2019)

İnsan ticareti suçunun meydana gelebilmesi için kanun hükmünde de yer verildiği gibi tehdit, baskı, cebir vb. araç fiillere başvurulması gerekmektedir. Eğer bu araç fiillere başvurulmadan, kanun metninde yer verilen eylemler gerçekleştirilirse insan ticareti suçu meydana gelmeyecektir.⁵⁶⁶

Yukarıda yer verilen tehdit, baskı, cebir, şiddet vb. araç fiillere başvurarak, kişileri fuhuşa sevk etmek ya da fuhuş yapmasını sağlamak gibi nitelikli hallerin varlığı durumunda ve mağdurun veya mağdurların 18 yaşından küçük olduğu hallerde bahsi geçen araç fiillere başvurusunun bir önemi olmaksızın, çocuğun fuhuş amacıyla tedarik edilmesi ve barındırılması halinde insan ticareti ile fuhuş suçu unsurları örtüştüğü için fikri içtima hükümleri uygulanacaktır.⁵⁶⁷

Anlatılanlar doğrultusunda, yetişkin bireyler açısından fuhuş suçu ve insan ticareti suçu arasındaki en önemli ayrım araç fiillere başvurulup başvurulmadığı noktasında anlaşılmakta ve TCK 227/4'de "*Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhuşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında...*" hükmü ve yine TCK 227/5'te "*nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde...*" hükmü noktasında fuhuş ve insan ticareti suçları örtüşmektedir. Fuhuş suçu bahsettiğimiz gibi nüfuzun kötüye kullanılması veya cebir ya da tehdit kullanılarak işlenmişse hem insan ticareti hem de fuhuş suçu aynı anda meydana geldiğinden fikri içtima hükümleri söz konusu olup, fail bu iki suç arasında daha ağır cezayı gerektiren ile cezalandırılır.

TCK'nın fuhuşla ilgili hükmüne baktığımız takdirde fuhuş yapan değil fuhuşa aracılık eden kimselerin cezalandırılacağına yer verildiği görülecektir.⁵⁶⁸ Türk Ceza Kanunu açısından değerlendirdiğimiz takdirde, hukuk sistemimizin yasaklayıcı bir tutumdan ziyade düzenleyici adımlar attığı, fuhuşla tamamıyla yasaklayarak mücadele etmek yerine devlet kontrolünde, yasal çerçevede, belli başlı yerlerde ve gerekli sağlık tedbirleri ile geniş alanlara yayılması ve bulaşıcı hastalıklara mani olunması şeklinde mücadele ettiği görülmektedir.⁵⁶⁹

Fuhuş suçunda, fail ya da failer bir başkasının fiziksel veya psikolojik varlığı üzerinde hâkimiyet kurmakta ve akabinde mağdur üzerinde cinsel amaçlar taşıyan eylemler gerçekleştirmektedir. Gayrimeşru bu eylem ancak mağdurun rızası ile meşru hale gelirken eğer mağdur ya da mağdurların rızaları savunmasız oldukları bir halde alınmışsa, ortada bir rızanın varlığından bahsedilememektedir.⁵⁷⁰

⁵⁶⁶ Arslan, a.g.e., s.36.

⁵⁶⁷ İsmail Malkoç, **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Cilt I, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2008, s.123

⁵⁶⁸ Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2012, s.296.

⁵⁶⁹ Ayşe Özge Atalay, **Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.121.

⁵⁷⁰ Kuloğlu, a.g.e., s.133.

İnsan ticareti suçuna konu olan kimsenin zaten evvelinde fuhuş yapıyor olması fail ya da failleri suçsuz hale getirmez. İnsan ticareti suçu için yukarıda da belirttiğimiz gibi failler suça konu olan mağdurun iradesini ya ortadan kaldıracak ya da fesada uğramış olacaktır.

3.1.3. Organ ve Doku Ticareti Suçu

Organ ve doku ticareti ile mücadele ile korunmak istenen hukuki değer, canlılardan rıza olmaksızın alınan organ ve dokular için kişinin vücut bütünlüğünün korunmasını sağlamak iken ölümlerden hukuka aykırı şekilde organ veya doku alınması durumunda ise ölünün hatırasına saygı ve yakınlarının haysiyetlerinin korunması amaçlanmaktadır.⁵⁷¹ Türk hukuk sisteminde de yukarıda yer verdiğimiz hukuki değerlerin korunmasını sağlamak maksatlarıyla kanun hükmü düzenlenmiştir.

Bir kimseden organ veya doku alınması, aslında hukuken korunan vücut bütünlüğüne yönelmiş bir eylem gibi görünmekte ve kişinin vücut bütünlüğü üzerindeki değer kendi tasarruf alanı dışında kalması nedeniyle '*insan yaralama*' olarak isimlendirilebilmekte iken bu eylem ile organ ve doku nakli yapılacak kimsenin hayatının kurtarılması veya sağlığının iyileştirilmesi söz konusu olduğundan bu eylem verici için de uygun görülebilmektedir.⁵⁷²

TCK'nın insan ticareti suçunun düzenlendiği 80. maddesinde, suçun gerçekleşmesi için hedeflenen maksatlara ulaşılamamış olursa bile suç işlenmiş olup ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan olan organ ve doku ticareti suçu insan ticareti suçunun maksadı olarak gerçekleşmiş ise fail ya da failer ayrıca organ ve doku ticaretinden de sorumlu olacaktır.⁵⁷³ İster hukuki yoldan ister hukuka aykırı yollardan alınan organ veya dokunun bir maddi menfaat karşılığında alınıp satılması genel sağlığı tehlikeye attığı gibi toplum barışını da ortadan kaldırma riski söz konusudur.⁵⁷⁴

3.1.4. Eziyet Suçu

Eziyet kavramı Türk Dil Kurumu tarafından "*zulüm, sıkıntı veya güçlük*" olarak tanımlanmıştır.⁵⁷⁵ Bir kimseye zalimane davranışlarda bulunma, o kişiye sıkıntı ve eza verip güçlük çıkarmak anlamına gelmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuz da eziyet suçu ile hükmü eziyet suçuna verilecek cezaya ve bu suçun nitelikli hallerine yer verilmiştir.

⁵⁷¹ Gökçen ve Balcı, a.g.e., s.115.

⁵⁷² Aydın, Çağrı Kan, a.g.e., s.141.

⁵⁷³ Koca, a.g.e., s.163-164.

⁵⁷⁴ Gökçen ve Balcı, a.g.e., s.115.

⁵⁷⁵ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c6153a0987477.24683465 (11.02.2019)

Eziyet suçunun insan ticareti suçu bakımından iki türlü değerlendirmesi yapılmaktadır. İlk halde, insan ticareti suçunu işlemek maksadı varken gerçekleştirilen araç fiiller sırasında fiilin tek olması söz konusu ise fail ya da failer insan onurunu yok saydığı ve vicdan dışı bir tavırla muamele ettiği için oluşan eylemler açısından TCK 80 ve TCK 96. maddeleri yani eziyet suçu ile insan ticareti suçu açısından fikri içtima hükümleri söz konusu olacaktır. İkinci halde ise insan ticareti suçunu gerçekleştirmek maksadıyla araç fiiller gerçekleştirilmiş ve asıl önemli olan eylemlerin ardından yapılan muamele eziyet vermekte ise artık bu durum kendi başına ayrı bir suç şeklinde TCK 96' ya göre sorumlu tutulacaklardır.⁵⁷⁶

3.1.5. Cinsel Saldırı ve Çocuğun Cinsel İstismarı Suçları

İnsan ticareti suçu ve cinsel saldırı ve çocuğun cinsel yönden istismarı suçlarında eğer eylem tek değil ve bu suçlar birbirinin nitelikli halleri değilse ve TCK 80 hükmünde yer verilen gayelerle fail ya da failer mağdur kimse üzerinde cinsel dokunulmazlığı ihlal eden eylemlerde bulunursa oluşan suç insan ticaretinden ayrı olarak değerlendirilip fail ya da failer cinsel saldırı ve çocuğun cinsel istismarı suçundan ayrıca sorumlu olacaktır.⁵⁷⁷

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne göre 18 yaşına değin herkes çocuk kabul edilir.⁵⁷⁸ 18 yaşından küçük olan bu bireylerin, bu başlık altında özellikle cinsel yönden istismar edilmesi durumundan bahsedilmektedir. Bahsi geçen çocuğun cinsel yönden istismarı, sarkıntılık düzeyinde olabileceği gibi vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle oluşacak istismar türlerinin hepsini kapsamaktadır.

3.1.6. Tehdit ve Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçları

Tehdit kavramı Türk Dil Kurumu tarafından, “Gözdağı, tehlikeli bir durum içinde olma” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁷⁹ Hürriyet ise “Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu veya herhangi bir kısıtlamaya,

⁵⁷⁶ Yenedünya vd., a.g.e., s.62.

⁵⁷⁷ UN, 1989, s.1, Sözleşme için bkz: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf, (19.02.2019).

⁵⁷⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7665a8602f02.61407868, (27.02.2019).

⁵⁷⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7665dd623095.13048113, (27.02.2019).

⁵⁷⁸ UN, 1989, s.1, Sözleşme için bkz: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf, (19.02.2019).

⁵⁷⁹ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7665a8602f02.61407868, (27.02.2019).

*zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî” şeklinde tanımlanmıştır.*⁵⁸⁰

İnsan ticareti suçunu gerçekleştirmek için fail ya da failerin başvurduğu araç fiillerden biri tehdit, bir diğeri ise kişiyi hürriyetinden yoksun kılma fiilleri iken bunlar 5237 sayılı TCK'nın 106 ve 109. madde hükümlerinde bağımsız suçlar olarak da yer almaktadır. İnsan ticareti suç u işlenirken fail ya da failer yukarıda yer verdiğimiz ve kanun metninde bağımsız suç olarak düzenlenen araç fiillere başvurdukları takdirde, TCK 42'de yer verilen Bileşik Suç⁵⁸¹ söz konusu olup, bu araç fiiller bahsi geçen suçun unsuru olacağından ayrıca bu suçlar için bu kimselerin yargılanıp, ceza alması söz konusu olmayacaktır.

3.1.7. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu

İş ve çalışma hürriyeti ihlali suçunun, insan ticareti suçu ile benzerlik gösterdiği nokta “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek...” şeklinde kanun metninde yer verilen insan ticareti suçunun işleme amaçları kısmıdır. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu, TCK'nın 117. maddesinde düzenlenmiştir. Madde hükmünü incelediğimiz takdirde, aşağıda yer verilen şekilde ifadeler görülecektir. “*Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye..., Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle..., insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılan kimseye...*

İnsan ticareti ile ilgili kanun hükmüne baktığımız takdirde ise bu kanun hükmünde de yine yukarıda yer verildiği gibi “...tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak çaresizliklerinden yararlanarak rızaların elde etmek” gibi araç fiillere yer verildiği görülecektir. Bakıldığı zaman iş ve çalışma hürriyeti ihlal suçu ile insan ticareti suçu için ortak nokta aslında araç fiiller olan cebir veya tehdit kullanılması ve çaresizliklerin yararlanmak ve tüm bu eylemleri suça konu olan kimsenin onurunu yok sayarak, alçaltarak yapmak olduğu görülecektir.

İş ve çalışma hürriyetinin ihlali oluşmasına mahal veren eylemler esasında suça konu olan kimsenin serbestisini elinden alan, onu bağıllığa veya bir esarete mahkûm eden eylemlerdir.⁵⁸² Bu suçla mücadele edilmesinin altında yatan esas suça konu olan kimsenin çalışma özgürlüğünün korunmasıdır. İnsan ticareti suçunda ise yukarıda yer verilen araç fiillerle mağdur kimselerin zorla çalıştırılması, hizmet ettirilmesi ve tüm bunları onuru yok sayılarak yapılması söz konusudur. İşte bu noktada insan ticareti suçu ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu kesişmektedir. Ancak insan

⁵⁸⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7665dd623095.13048113, (27.02.2019).

⁵⁸¹ **Madde 42-** (1) Biri diğ erinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.

⁵⁸² Yenidünya, a.g.e., s.449.

ticareti suçu ile mücadelenin altında yatan tek neden kişilerin çalışma hürriyetlerinin korunması değildir. Bu neden sadece bir tanesidir. İnsan ticareti ile mücadele edilmesi esasında kişinin her yönden istismarına mâni olunması gerek çalışma hürriyeti gerek vücut bütünlüğünün korunması gibi amaçlar taşımaktadır. Yani insan ticareti için korunan hukuki değer hem çok daha çeşitli hem de çok daha kapsamlıdır.

3.1.8. Müstehcenlik Suçu

Müstehcen ifadesi Türk Dil Kurumu tarafından “açık, saçık, edebe aykırı veya yakışıksız” olarak tanımlanmıştır.⁵⁸³ Müstehcenlik suçu Türk Ceza Kanunu’nun 226. maddesinde düzenlenmiştir. Müstehcenlik kavramının TCK’da herhangi bir tanımı yapılmamış sadece suçun sınırları belirtilmiştir. *Gerçekler*, müstehcenlik ifadesini tanımlarken soysuzluk, bayağılık, karışıklık ve kötü davranış gibi ifadeler kullanmıştır.⁵⁸⁴ *Donay* ise müstehcen ifadesini cinsiyetle yakından ilgili olan toplumun namus anlayışının, ahlak veya hayasının incitilmesi olarak tanımlamıştır.⁵⁸⁵

3.1.9. Kasten Yaralama Suçu

Kasten yaralama suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar bölümünde, 86. maddesinde düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçu işlenirken, gerçekleştirilen araç fiillerden cebirin uygulanması esnasında kasten yaralama suçunun esas halinden daha ağır bir durum söz konusu olmuş ise fail ya da failer kasten yaralama eyleminden de sorumlu olup, cezalandırılacaktır.

İnsan ticareti suçunun araç fiilleri kanun metninden de görüldüğü üzere “...tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak...” şeklinde belirtilmiştir. Cebir ise bağımsız bir suç olarak “Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur.” şeklinde kanun metninde hükme bağlanmıştır. (m.108)

Yukarıda da değindiğimiz gibi insan ticareti suçu işlenirken bahsedilen araç fiillerden cebirin sınırı aşılmışsa ya TCK 86’da yer verilen kasten yaralama suçu işlenmekte ya da TCK 87’de yer verilen neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama söz konusu olmaktadır.

⁵⁸³ Türk Dil Kurumu (TDK), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c778bdfbfc60.06608929, (28.02.2019).

⁵⁸⁴ Hasan Gerçekler, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C.4, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s.4569.

⁵⁸⁵ Süheyl Donay, “Ceza Hukukunda Müstehcenlik Kavramı”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1968, s.132.

3.1.10. Dilencilik Suçu

Dilenci kavramı Türk Dil Kurumu tarafından, “*ısrarlı bir biçimde ve arsızca bir şeyi isteyen kimse ya da geçimini dilenerek sağlayan kimse*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁸⁶ Dilencilik suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Genel Ahlak Karşı Suçlar bölümünde, 229. maddede düzenlenmiştir.

İnsan ticaretinin suçunun işleme amaçlarından biri hiç şüphesiz dilendirmek ve mağdur üzerinden maddi bir menfaat sağlamaktır. Daha önce de değindiğimiz gibi insan ticareti suçunun gerçekleşmesi diğer bir tabirle tamamlanması için fail ya da failer nezdinde taşınan maksadın yerine getirilmesi esas değildir. Yani hedeflenen şeye ulaşılamasa dahi insan ticareti suçu işlenmiş kabul edilecektir. Fail ya da failer mağdur kimseyi dilendirmek ve bu vasıtayla maddi bir menfaat elde etmek maksadı taşıyorsa hem TCK 80’de yer verilen insan ticareti suçundan hem de TCK 229’da yer verilen dilencilik suçundan ayrıca sorumlu olup, ayrı ayrı yargılanıp cezaya hükmedilecektir.⁵⁸⁷

3.1.11. Rüşvet Suçu

Rüşvet kavramı Türk Dil Kurumu tarafından, “*yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık ve çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁸⁸ Rüşvet suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar bölümünde 252. maddesinde düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçu açısından ele aldığımız takdirde, bu suç bilindiği üzere sınıraşan bir niteliğe sahiptir. Özellikle gelişmemiş ülkelerden, gelişmekte veya gelişmiş ülkelere insan kaynağı sağlanmakta ve bu transfer işleminde devletlerin sınırları ve sınırlarında görev yapan kamu görevlileri iştirakte bulunmaktadır.

İnsan ticareti suçunun işlenmesine yol açan, yardım veya destekte bulunan, görmezden gelen ya da üzerine düşen vazifeyi yerine getirmediği için ihmalen veya kasten bu suçun işlenmesine dolaylı ya da doğrudan imkân sağlayan kamu görevlileri de bu suçtan sorumlu olacaktır. Özellikle bir menfaat elde etmek maksadıyla, yapmakla yükümlü olduğu görevlerine yerine getirmeyen, işlenen insan ticareti suçuna karşı duyarsız kalan, bu suça mâni olmak için herhangi bir işlem yapmayan kamu görevlisi de yukarıda bahsettiğimiz rüşvet suçundan sorumlu olacaktır.

⁵⁸⁶ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c81425dd25655.34071640 (07.03.2019).

⁵⁸⁷ Arslan vd., a.g.e., s.41.

⁵⁸⁸ Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c81753a3554e7.14251656 (07.03.2019).

3.1.12. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, 5237 sayılı TCK'da Adliye'ye Karşı Suçlar bölümünde, 282. maddede düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçu açısından bu suça iştirak eden, yardım eden veya yol açan kimse bu suçu işlediği gibi bu suçtan elde edilen kaynakların da aklanması için çaba sarf etmiş, örneğin suçtan elde ettiği değerleri ülke dışına çıkarmış, illegal olan bu yolu gizleyip, herkese legal gibi göstermeye çalışmışsa bahsi geçen bu suçtan da sorumluluğu olacaktır.⁵⁸⁹

---

⁵⁸⁹ Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.105.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kölelik kurumu ile tarih sahnesinde ortaya çıkan insan sömürüsü ya da yağması olarak da adlandırabileceğimiz insan ticareti eylemi, 19. yüzyıla değin bu formda varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 20 ve 21. yüzyıllar ise insan hakları konusunda önemli girişimlerde bulunulduğu, çalışmaların yapıldığı bir dönemdir. Bu süreçte kölelik tarih sahnesinden silinmiş olsa dahi insan sömürüsü şekil ve boyut değiştirerek varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Globalleşen dünyada, gelir adaletsizliğindeki artış, bazı ülkelerin bu ekonomi trendini takip edememesi ve dünya piyasasında yer edinemeyip ekonomik krizle baş başa kalmaları bunun yanı sıra gelişmiş ülkelerdeki yaşam standardının yüksekliği ve rahat yaşam umudu gelişmemiş ülkelerdeki insanların ülkelerinden ayrılmaya ve başka yerlerde hayat kurmaya zorlamıştır. Hayat kurma ümidiyle ülkelerini terk eden bu insanlar için çaresizlik, kimsesizlik, savunmasız olmak gibi nedenler yüzünden suiistimale açık olmaları, fuhuşa sürüklenmeleri, zorla çalıştırılmaları, esaret benzeri uygulamalara karşı karşıya kalmaları kimi zaman ise organlarını vermeye zorlanmaları, çocukların ise yasa dışı olarak evlatlık verilmesi gibi durumlar söz konusu olmuştur.

Türkiye de insan ticareti ve kölelik kurumuyla mücadelede bulunmuş, bu konuda atılan uluslararası adımlara her zaman destek vermiştir. Başta Palermo Protokolü olmak üzere bu konuda yapılan pek çok uluslararası sözleşmeye de taraf olup, yüklenen yükümlülükleri yerine getirmiştir. İç hukukta Palermo Protokolüyle yer edinen insan ticareti suçu, ilk olarak 765 sayılı TCK 201b maddesinde hüküm altına alınmış daha sonra kanun değişikliği ile 5237 sayılı TCK 80'de yer verilmiştir. Bu suç tipinin kanunda yer edinmesi büyük ve önemli bir gelişme olsa da madde metninde yer alan bazı belirsizlikler, özellikle en çok karıştırılan suç tipi olan fuhuş suçuyla ayırımın açık açık ortaya konmaması birtakım problemlere neden olmuş ve olmaya devam etmektedir.

İnsan ticareti suçuyla devletlerin korumak istediği değer esasında insan onurudur. Ayrıca bireyin sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin elinden alınmasına mâni olmaktır. Ancak suç tipi analiz edildiği takdirde aslında kamu sağlığı, kamu düzeni ve uluslararası toplum yapısının da bu suçla mücadele edilirken korunmakta olduğu görülecektir. Kanun metninde insan ticareti suçunun uluslararası suçlar bölümünde düzenlenmesinde ise suçun küresel yapısı ve sınır aşan özelliği dikkate alınmıştır.

İnsan ticareti suçunun vuku bulması için kanun metninde yer verilen araç ve amaç fiillerin gerçekleştirilmesi gerekir. Bu araç fiillerle suça konu olan kimsenin ya iradesi ifsat edilmekte ya da rızaları varmış gibi davranılmaktadır. Yani mağdur kimsenin çaresizliği, içinde bulunduğu zor

şartlar, yoksulluğu gibi nedenlerle rızaları elde edilir. Hatta bahsi geçen mağdur 18 yaşından küçük ise o kimsenin zorla çalıştırmak, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksatlarıyla kaçırılması, tedarik ya da nakledilmesi, sevk edilmesi, bir yerden başka yere götürülmesi veya barındırılması gibi eylemler söz konusu olduğu takdirde bahsi geçen mağdur ya da mağdurların iradelerini sakatlayacak herhangi bir araç filine gerek olmasa bile insan ticareti suçu işlenmiş kabul edilir. Bu durum çocuk için rızanın bir önem arz etmediğini, iradeleri olsa dahi bu suçu işlenmiş sayılacağını göstermektedir. Kanun koyucu bununla küçüğü korumayı amaçlamıştır.

Bilindiği gibi hukuk sistemimizde insan ticareti kavramı Palermo Protokol'ünden sonra yer edinmiştir. Ancak iki hükmü kıyasladığımız takdirde bazı noktalarda Palermo Protokol'üne nazaran eksik kalınan hususlar olduğu görülecektir. Palermo Protokol'ünde bu suçun manevi unsurların bahsinde cinsel istismarın tüm şekillerini kapsayan geniş bir ifade tarzına yer verilmişken kendi ceza kanunumuzda sadece 'fuhuş yaptırmak' deyimine yer verilmiş ve cinsel saldırı, cinsel istismar türleri ya da özellikle bu çağda önemli bir problem olan kadın ve çocukların pornografik materyal üretiminde kullanılmasına değinilmemiştir. Bu konuda yeniden bir düzenleme yapılması, kanun hükmünün çağın gereklerine göre güncellenmesi ihtiyaca cevap verme noktasın doğru bir adım olacaktır.

Yine bir başka eksiklik olarak, fuhuş suçu ve insan ticareti suçunun ayrımının tam olarak yapılamamasıdır. Kanun hükmünde yeterli ve açıklayıcı ifadelere yer verilmemiş olması, kolluk kuvvetleri nezdinde bu farkın bilinmemesi, suçun ayrımının yapılana değin mağdurun fail gibi muamele görmesine neden olmaktadır. Kanun metninde bu suçla karıştırılan başta fuhuş suçu ve daha sonra göçmen kaçakçılığı suçlarının tanımlarının ve sınırlarının yeterli ve açıklayıcı bir şekilde yapılması, insan ticareti suçu ile ayrı düştükleri noktaların altının çizilmesi ve bu bilincin idari merciler ve yetkililer tarafından benimsenmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca yine manevi unsurlardan olan organların verilmesini sağlamak maksadıyla insan ticareti suçunun işlenmesine kanun hükmünde yer verilmiş ama doku alınmasına herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Bu durumun da pratikte yaşanması kanun hükmünde de yer verilmesini gereğini doğurmaktadır.

Son olarak insan ticareti suçu için etkin pişmanlığa yer verilmesi, suçun küresel boyutta olduğunun bahsi geçen sözleşmeye taraf olan devletler tarafından bilinmesi, alınan ortak tedbirlerle mücadele noktasında iş birliğinin sağlanmaya çalışılması, hukuk sistemimizin bu suçla mücadelede etkin adımlar atması ve bu anlamda yapılan çalışmalara iştirak etmesi ve dünyanın neresinde işlenirse işlensin bu suçun müeyyideye bağlanması yerinde uygulamalardır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akbulut Bozdoğan, Berrin (2000), “Kaçırma ve Alıkoyma Suçları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 8(1-2), 300-317.
- Akgün, Erhan (2016) ,“Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 22(1), 157-160.
- Akıncı, Şahin (1996), **Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (organ-doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar**,1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Akkaya, Mustafa,(2011), “XVII. İlk Çeyreğinde Üsküdar’da Köle Ticareti. Kölelerin Ticaretle Uğraşması”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14(25), 204-217.
- Akyılmaz, Gül (2005), “Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi ile İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 9(1-2), 216-225.
- Ansay, Sabri Şakir (1954), **Hukuk Tarihinde İslam Hukuku**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 78-90.
- Arsal, Sadri Maksudi (1941), **Umumi Hukuk Tarihi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Arslan, Çetin (2004), “İnsan Ticareti Suçu (TCK m.201/b)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 53-60.
- Arslan, Çetin ve Azizağaoğlu, Bahattin (2004), **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.
- Artuk, Mehmet Emin ve Gökçen, Ahmet (2017), **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 11. Baskı, Ankara.
- Artuk, Mehmet Emin, vd. (2013), **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Atalay, Ayşe Özge (2013), **Türk Ceza Hukukunda Fuhuş Suçu**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (1997), **Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü**, Ankara.
- Aydın, Aslı (2015), “Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı ve Viktimoloji”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2-10.
- Aydın, Çağrı Kan (2011), “Organ ve Doku Ticareti Suçları (TCK m. 91-93)”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1, 131-140.

- Aydın, Devrim (2006), “Suça Teşebbüs”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 85-90.
- Aydın, Emin (2010), **İnsan Ticareti Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Melisa (2013), **Türk Ceza Kanunu’nda İnsan Ticareti Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, Sinan (2012), **Türkiye’de İnsan Ticareti Suçu ve Polisin Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti İle Mücadelesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakıcı, Sedat (1994), **Açıklamalı İçtihatlı Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler**, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Bakırezer, Güven (2008), “Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 63(1), 12-18.
- Bayarslan, Hüseyin (2017), “Osmanlı Devleti’nde Köleleştirme ve Azat Etme Yöntemleri”, **Ulakbilge**, 5(10), 444-450.
- Biko, Steve (2014), **Siyah Bilinci**, (Çev. Onur Eylül Kara), 1. Baskı, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Bilgili, Ahmet, Feramuz Aydoğan ve Celil Güngör (1997), **Doğu Anadolu Bölgesinde Zorunlu Göç Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi: Van Örneği**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği, 327-330.
- Bozdağ, Ahmet (2017), “Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Yardım Alma Hakkı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 124-125.
- Bozkurt, Gülnihal (1981), “Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1(38), 65-99.
- Centel, Nur, Zafer, Hamide ve Çakmut, Özlem (2010), **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 6. Baskı, Beta Basımevi, İstanbul.
- CETAD, “Seks Ticareti Bilgilendirme Dosyası 8”, 12-18.
- Coontz, Phyllis – Griebel, Catherine (2004), “International Approaches to Human Trafficking: The Call for a Gender-Sensitive Perspective in International Law”, **Women’s Health Journal**, 49-51.
- Çakar, Seymen Aysen, **Hukuki Bir Kavram Olarak İnsan Onuru**, Umut Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, 11-12 Ekim 2013, Antalya.
- Çakır, İbrahim Etem (2014), “Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550- 1684”, **Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi**, 204-210.

- Çelebican, Özcan (1993), “Roma Egemenliği: Yurttaşlık Ve Kölelik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1(43), 310-321.
- Değirmenci, Olgun (2006), “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku’nda İnsan Ticareti Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 67, 201-225.
- _____ (2008), “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 77-80.
- Demirbaş, Timur (2006), **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- _____ (2012), **Kriminoloji**, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Dinçer, Mehtap (2017), “Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde “Borç Köleliği” Olgusu”, **Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1(1), 31-35.
- Dinçol, Ali M. (1990), “Hitit Yasalarının Ana Çizgileri ve Eski Ön Asya Hukuku ile Etkileşimi”, **Anadolu Araştırmaları Dergisi**, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 12, 84-90.
- Dinler, Veysel (2010), “Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)”, **Yerelden Küresele Sınırşan Suçlar**, (Ed.) S. Özeren, M.A. Sözer ve O.Ö. Demir, **Polis Akademisi Yayınları**, Ankara, 189-195.
- Doğan, Karakaş, Fatma (2011), “Suçtan Doğan Mağduriyetin Devlet Tarafından Giderilmesi ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 95, 203-210.
- Doğan, Koray (2008), **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Donay, Süheyl (1968), “Ceza Hukukunda Müstehcenlik Kavramı”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 1(2), 132-140.
- Dönmezer, Sulhi (1983), **Ceza Hukuku Özel Kısım, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Dönmezer, Sulhi ve Erman, Sahir (1999), **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım C.II**, 12. Baskı, Beta Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul.
- Driver, G.R.- Miles, John (1960), “**The Babylon Laws**”, **Ancient Codes and Laws of the Near East**, Vol. I, Oxford, The Clarendon Press.
- Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 9 (1-2), 216-230.
- Eberhard, Wolfram (1947), **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ECPAT (2006), “**Combating The Trafficking in Children for Sexual Purposes**”, ECPAT Netherlands, Amsterdam
- Ekinci, Ekrem Buğra (1995), “Tarihimizde Kölelik”, **Tarih ve Medeniyet Dergisi**, 1-17.

- Engin, Nihat (1998), **Osmanlı Devleti'nde Kölelik**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Er, Selami (2014), “Yabancıların Çalışma İzinleri ve Ön İzin Müessesesi”, **Dergipark**,177-180.
- Erdal, Hakan (2008), “Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, 10(2), 80-92.
- Erel, Kemalettin (2007),“Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 268-283.
- Erem, Faruk (1952), **Hürriyet ve Suç**, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kolektif Ortaklığı, Ankara.
- Erem, Faruk ve Toroslu, Nevzat (2003), **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Ergin, Hasan (2007), **Mısırlıların Dini İnanç Ve Adetleri (Milattan Önceki Devirler)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Evik, Ali Hakan (2005), “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, **AÜEHFD**, C. 9, No: 3-4, http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2005_IX_2.6.pdf, (10.03.2019).
- Ferruh, Ömer (1969), **İslam Aile Hukuku**, 2. Baskı, Sebil Yayınevi, İstanbul.
- Gemalmaz, Mehmet Semih (2004), **İnsan Hakları Belgeleri Cilt V**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Gerçekker, Hasan (2014), **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, C.4, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Gökçen, Ahmet ve Balcı Murat (2008), “ Dolandırıcılık Suçu (5237 S.L TCK. M. 157-159)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 14(1-2), 19-25.
- Gökçen, Ahmet ve Balcı, Murat (2013), “Organ ve Doku Ticareti Suçları (Tck. M. 91-93)”, **Dergipark**,114. <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/>, 469-492, (15.03.2019).
- Gökpınar, Mahmut (2008), “Ceza Sorumluluğunun Temeli: “Kast””, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 79, 201-202.
- Göktürk, Neslihan (2014), “Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, 2(1-2), 31-35.
- _____ (2016), “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 7(1), 408-415.
- Gözlü, Ahmet ve Yılmazcan Defne (2017), “Antik Yunan'da Kölelik: Atina ve Sparta Örneği”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 5(2), 150-155.

- Güler, Mehmet Atilla (2015), “Modern Kölelik Ve Modern Köleliğin Görünümleri”, **İş ve Hayat**, 1(2), 25-32.
- Gülşen, Recep (2007), **Ceza Hukukunda Ceza Sorumluluğunu Kaldıran Nedenlerden Kaza, Mücbir Sebep, Cebir veya Tehdit**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Güngör, Cahit (2005), **Çağdaş Tefsirde ‘Kölelik’ Yorumu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngörmez, Zeynep (2016) , “Ortaçağda Akdeniz Köle Ticaretine Dair Bazı Tespitler”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, 2(4), 42-50.
- Hafızoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem (2018), **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Horozgil, Denizhan (2011), “Çocukların Cinsel İstismarı Suçunun Basit Şekli (Tck M. 103/1)”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 93-100.
- Human Rights first, Fact Sheet, <http://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/TraffickingbytheNumbers.pdf>, (11.12.2017).
- ICMPD, **Hakim ve Savcılar için İnsan Ticareti Eğitim Materyali Temel Bilgi Kaynağı**, 17-32.
- İşığışık, Özlem (2005), “Küresel Gerçeklerle Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçi Sorunu: Boyutları ve Sonuçları”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 50-62.
- İberieli, Sandro (2015), **Gürcistan ve Güney Rusya’dan Osmanlı ve Arap Ülkelerine Beyaz Köle Ticareti**, 1. Baskı, Cinius Yayınları, İstanbul.
- İçel, Kayıhan (2007), “Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli “Kast”(*)”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6 (12), 75-100.
- İçel, Kayıhan ve Evik, A. Hakan (2007), **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Kadın Dayanışma Vakfı (2010), “**Kadın Ticareti İle Mücadele**”, İnsan Ticareti ile Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimlerin Farkındalığının Artırılması Projesi, Ankara.
- Karadeniz, Özcan (1977), **Roma Hukuku**, 1. Baskı, Ankara Üniversite Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Karakaş Doğan, Fatma (2011), “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İctimai Kurumunun Düzenlenmesi Gerektiği Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, 3-10.
- Karakehya, Hakan (2007), “Ceza Hukukunda Doğrudan Kast”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 117-120.
- Katoğlu, Tuğrul (2012), “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 61(2), 659-662.

- Kaya, Esra (2006), “Özel Hayata ‘Gizli’ Bakış”, **Ankara Barosu Hukuk Gündemi Dergisi**, 3-10.
- Kaymaz, Seydi (2012), “5237 Sayılı Türk Ceza Kanuna Göre İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Nitelikli Hallerin Diğer Suç Ortaklarına Geçiş Sorunu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(16), 119-132.
- Kınal, Firuzan (1991), **Eski Anadolu Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kışlalı, Ahmet Taner (1984), “Eski Yunan’da Demokrasi ve Demokratik Düşünce”, **Amme İdaresi Dergisi**, 17(1), 66-70.
- Kızılsümer Deniz (2007), “İnsan Ticareti ile Mücadele: Uluslararası Belgeler Ve Türkiye'nin Çabaları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 62(1), 113-115.
- Kızıroğlu Keskin, Serap (2013), “Türk Ceza Hukuku’nda Çocuk Düşürtme, Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(19), 12-15.
- Koca, Mahmut (2003), “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m.201b)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 52 (2), 142-165.
- Koca, Mahmut ve Üzülmöz, İlhan (2006), “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması ve Mağdura Tanınan Haklar”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S:7, 350-445.
- Kocasakal, Ümit (2003), “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/B)”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2-20.
- Koç, Yıldırım (1999) , “Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçilik”, Ankara
- Korkmaz, Ali (2014), “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 1-10.
- Korkusuz, Gülşah (2014), **İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koschaker, Paul ve Ayiter Kudret (1977), **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:414, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Kuloğlu, Turan (2010), **Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukuku’nda İnsan Ticareti**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, Lale Sevim (2016), “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 16(36), 101-109.
- Kurtulan, Gökçe (2017), “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 23(1), 467-493.

- Kutlu, Mustafa (2010), “**Yargıç, Kamu Düzeni ve Konformizm**”, 22-30, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_184.htm, (15.04.2019)
- M. Semih Gemalmaz (2004), **İnsan Hakları Belgeleri**, Birleşmiş Milletler İkinci Bölüm, C. V Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Malkoç, İsmail (2008), **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Cilt I**, Malkoç Kitabevi, Ankara.
- Manav, Hakkı (2010), **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Maviş, Volkan (2015), “Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1-5.
- Nomer, Ergin (2005), **Vatandaşlık Hukuku**, 15. Baskı, İstanbul.
- Okandan, Recai G. (1951), **Umumi Hukuk Tarihi Dersleri**, İstanbul Üniversitesi yayınları, No:465, 30-42.
- Öksüz, Enis (1980), “Feodal Düzen Ve Sosyal Değişmeler”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi**, 18(1), 17-20.
- Önder, Ayhan (1994), **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Özbek, Veli Özer vd.(2018), **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özbek, Veli Özer (2008), **TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Özcan, Mehmet ve Arıcan Mehmet (2008), “AB Ceza Adalet Sisteminde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, 4(15), 1-37.
- Özçelik Bayraktaroğlu, Gülüm (2013), “Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye’den Sınır Dışı Edilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 108-122.
- Özçelik, Selçuk (1950), “Avrupa Feodalitesinin Siyasi ve İktisadi Mahiyeti”, **İÜHFİM**, 325-350.
- _____ (1951), “Feodalitenin İçtimai Mahiyeti, Menşei, Avrupa’nın Siyasi ve Medeni İnkişafındaki Rolü”, **İÜHFİM**, 350-365.
- Özen, Mustafa (2007), “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İştirak Kurumuna Bakışı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 70-77.
- Özerdoğan, Nebahat vd., “Kadın ve Fuhuş Olgusu”, 2. <https://docplayer.biz.tr/585260-Kadin-ve-fuhus-olgusu.html>, (25.04.2019).
- Özgenç, İzzet (2005), **Türk Ceza Kanunu (Gazi) Şerhi (Genel Hükümler)**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.

- Özgenç, İzzet (2018), **Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan (2005), **Öztürk Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Özütürk Nejat (1966), **Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı**, Balkanoğlu Matbaacılık, 2.Cilt, Ankara.
- Parlak, Şafak (2009), “Organ Bağıışı ve Organ Naklinde Ortaya Çıkan Sorunlar”, **Türkiye Barolar Birliğı Dergisi**, 83-90.
- Parlar, Ali ve Hatipoğlu, Muzaffer (2008), **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C.2, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Parlatır, İsmail (1987), “Osmanlı Sosyal Hayatından Köleliğin Kaldırılışı”, **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi (DTCF)**, 31(1), 417-420.
- Reisoğlu, Safa (2001), **Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları**, 1. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Renk Bersu ve Demir Oğuzhan Ömer (2011), “İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler”, **Polis Bilimleri Dergisi**, 13(1), 54-56.
- Resmi Gazete, 6.01.1964, S:11599.
- Reynolds, Edward (2014), **Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak-Atlantik Köle Ticareti**, (Çev. Koray Akten), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Savaş, Vural ve Mollamahmutoğlu, Sadık (1999), **Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Sencer, Muzaffer (1998), **Belgelerle İnsan Hakları**, 1. Baskı, İstanbul.
- Sever Hanifi ve Arslan Salih, **İnsan Borsası**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Sirmen, K. Sedat (2009), “Yabancıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesine İlişkin Temel Düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye Hakkında Verdiğı Örnek Kararlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, yıl:67, 3-10.
- Soyaslan, Doğan (2016), **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara
- Şahin Sultan ve Polat Oğuz (2014), “İnsan Ticareti Ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 5(16), 54-57.
- Şahin, Cumhur (2000), **Sanığın Kolluk Tarafından Sorgulanması**, 1. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara.
- Şahin, Hasan Ali (2004), **Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri**, Kaytam Yayınları, Kayseri.

Şare, Ersin (2017), “Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 130-142.

Şaul, Mahir (2015), **Geçmişten Bugüne Siyah Afrika’dan Türkiye’ye Göçler: Kölelikten Küresel Girişimciliğe**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 7-11.

Şen, Ersan (2006), **Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Yorumu Cilt: I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul.

Şenol, Cem (2017), “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre İştirak Hâlinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme (Tck M.41)”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 10-19.

T.C. Yargıtay, 11.CD.2006/144, E:2006/5115.

_____ 5.CD.08.02.1990, E:58/710.

_____ 5.CD.12.05.1982, E:1397/1663.

_____ 5.CD.18.02.1988, E:114/954.

_____ 5.CD.22.04.1999, E:1694/1939.

_____ 5.CD.28.01.1993, E:4222/290.

_____ CGK.02.04.1962, E:5/21-21.

Tahiroğlu, Bülent (1981), “Osmanlı İmparatorluğu’nda Kölelik”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 45(1-4), 651-689.

Taner, M. Tahir (1953), **Ceza Hukuku Umumi Kısım**, 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Tanör, Bülent ve Yüzbaşıoğlu, Necmi (2012), **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, İstanbul.

Tavsiye kararı metni için bkz. <http://www.profeministimiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc>, (26.04.2019).

TBMM (2002), Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4.

_____, Dönem: 22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:664.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem:21, Yasama Yılı 4, (S:890).

Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan ve Önok Murat (2018), **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.

Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu (2014), “Sağlık Tesislerimizce Faturalandırılmasında Sorun Yaşanan İşlemlere Yönelik Mevcut Durum Analizinin Yapılması, Süreçlerin Belirlenmesi” Ankara, <https://khgm.saglik.gov.tr/Dosyalar/2f0503bfcc414dfab712aaaada771cc5.pdf>, (25.04.2019).

- Türkyılmaz, Ümran (2017), “Aimé Césaire: Sömürge, Kölelik ve Eşitsizlik”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 29-38.
- Uluslararası Çalışma Örgütü, 29 Nolu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377244/lang--tr/index.htm, (05.05.2019).
- Umur, Ziya (1999), **Roma Hukuku Ders Notları**, İstanbul, 156-157.
- Ülgen, Pınar (2010), “Ortaçağ Avrupası’nda Feodal Sisteme Genel Bir Bakış”, **Mukaddime**, 1(1), 12-18.
- Ünver, Yener (2001), “Türk Ceza Kanununun ve Ceza Kanunu Tasarısının İnternet Açısından Değerlendirilmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 59(1-2), 51-60.
- Üzüm, Hamza (2013), “Tanah Ve Talmut’ta Kölelik”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi**, 12, 166-182.
- Visky, Karoly (2011), “Roma Hukukunda Kölelik ve Serbest Meslekler (I)”, (Çev. Bülent Tahiroğlu), **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 40(1-4), 689-692.
- Yardımcıoğlu, Hamza (2017), **Köleler ve Efendiler**, 1. Baskı, Şira Yayınları, İstanbul.
- Yaşar, Osman (2001), **İçtihatlı Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Yayımlandığı Resmi Gazete 18 Mart 2003 tarih ve 25052 sayılı bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030318.htm>, (06.05.2019).
- Yenidünya, A. Caner ve Alşahin, Mehmet Emin (2009) “Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79)”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.82, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009h82h510>, (06.05.2019).
- Yenidünya, Ahmet Caner (2007a), **İnsan Ticareti Suçu(TCK m.80)**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Yenidünya, Ahmet Caner ve Aslan, Çetin (2009), **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı**, AB Hibe Projesi, 2. Baskı, Ankara.
- Yenidünya, Ali Serdar (2015), “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, **Adalet Dergisi**, 51-59.
- Yıldırım Kenan (2011), “Uluslararası Düzenlemelerde Fazla Çalışma Ve Ülke Uygulamaları”, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, 23(4), 38-42.
- Yurtcan, Erdener (2012), **Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Yüksekkaya, Bayram (2016) “Objektif Korkutmanın Bir Görünümü: Tehdit Suçu”, 4. <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tehdit>, (19.05.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Cavidan YEMEZ, 23.03.1992 tarihinde Gaziantep ili Nizip ilçesinde doğdu. 2006 yılında Dr. Abdulkadir Erdil İlköğretim okulunu, 2010 yılında Hasan Çapan Anadolu Lisesi'ni, 2015 yılında Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni tam burslu olarak tamamladı. 2011 yılında Amerika'da 2 aylık dil eğitimi aldı. 2013 yılında ise Erasmus staj programına katıldı. 2016 yılında Ardahan Üniversitesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı ve aynı yıl Trabzon Üniversitesi – Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Halen Ardahan Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk anabilim dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

YEMEZ, bekar olup İngilizce bilmektedir.